

T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
İlköğretim Anabilim Dalı
Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı

2004-2013 YILLARI ARASINDA YAYIMLANAN RESİMLİ ÖYKÜ
KİTAPLARINDA METİN-RESİM İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

Aygül AYGÜN
(Yüksek Lisans Tezi)

İstanbul - 2014

T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
İlköğretim Anabilim Dalı
Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı

2004-2013 YILLARI ARASINDA YAYIMLANAN RESİMLİ ÖYKÜ
KİTAPLARINDA METİN-RESİM İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

Aygül AYGÜN
(Yüksek Lisans Tezi)

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Oya ABACI

İstanbul - 2014

Tüm kullanım hakları
M.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne aittir.
© 2014

ONAY

Aygül AYGÜN tarafından hazırlanan “2004-2013 Yılları Arasında Yayınlanan Resimli Öykü Kitaplarında Metin-Resim İlişkisinin İncelenmesi” konulu bu çalışma 04.07.2014 tarihinde yapılan savunma sonucu jüri tarafından başarılı bulunmuş ve yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

ADI SOYADI

İMZA

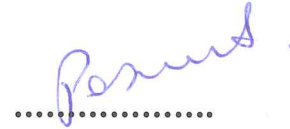
TEZ DANIŞMANI : Yrd. Doç. Dr. Oya ABACI



JÜRİ ÜYESİ : Yrd. Doç. Dr. Tosun YALÇINKAYA



JÜRİ ÜYESİ : Yrd. Doç. Dr. Pesent DOĞAN



ÖZGEÇMİŞ

1991	Tarsus Cengiz Topel Lisesi
1999	Hacettepe Üniversitesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü
1999-2001	Özel Sevgi Çiçeği Anafen İlköğretim Okulu Anasınıfı Öğretmeni
2004-2005	Özel Burç Okulları Anaca Anaokul Müdürü
2005-2008	Özel Burç Okulları Anasınıfı Öğretmen-Koordinatör
2009-	Fatih Üniversitesi Meslek Yüksek Okulu Çocuk Gelişim Programı Öğretim Görevlisi
2012-2014	Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı

İLETİŞİM BİLGİLERİ

Görev Yaptığı Kurum	Fatih Üniversitesi
E-Posta	aaygun@fatih.edu.tr aygulaygun@hotmail.com

ÖNSÖZ

Erken çocukluk dönemi, çocuğun yaşamında kendini ve çevresini tanımaya ve anlamaya başladığı, bilişsel, dilsel, toplumsal ve kişilik gelişiminin hızlı olduğu bir dönemdir. Bu dönemde, görsel ve dilsel bir uyaran olarak resimli öykü kitapları, çocuğun öğrenme, eğlenme ve oynama gereksinimlerini karşılayan eserlerdir. Çocuğun gelişimlerinin, öğrenme istek ve gereksinimlerinin resimli kitaplarla desteklenmesi, sonraki dönemlerinin niteliğini etkilemektedir. Bu nedenle, resimli öykü kitaplarının nitelikli olması, resimlerle metin ilişkili, metinde anlatılan duyguların resimlerle örtüşmesi ve alana hâkim sanatçılar tarafından resimlenmesi önemlidir.

Bu araştırmada, 2004-2013 yılları arasında yayınlanan resimli öykü kitaplarında metin-resim ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Tezimin hazırlanması sırasında seçtiğim konuyu araştırmam ve geliştirmemde bana yardımcı olan, bilgi, görüş ve deneyimlerinden faydalandığım tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Oya ABACI'ya öncelikle teşekkür ederim.

Araştırma sürecinde akademik bilgi ve deneyimleriyle katkıda bulunan değerli hocalarım Prof. Dr. Servet BAL, Prof. Dr. İsmail KAYA, Doç. Dr. Gülden UYANIK BALAT, Yrd. Doç. Dr. Füsün YILDIZBAŞ ile yazar-ressam Serpil URAL'a teşekkür ederim. Beni yüksek lisans yapma konusunda teşvik eden ve destekleyen değerli hocam Prof. Dr. Ayla OKTAY'a teşekkürlerimi sunuyorum.

Yüksek lisans sürecinde gösterdikleri sabır, hoşgörü ve desteklerinden dolayı yuvamızın neşe kaynağı olan çocuklarım Yusuf, Elifnur, Yunus ve Rabia Baharnur'a, her an desteğini esirgemeyen, anlayış ve özveride bulunan Eğitim Yönetimi ve Denetimi Uzmanı eşim Bilal AYGÜN'e en içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Eğitim hayatım boyunca maddi manevi desteğini her zaman hissettiğim, annem ve babama çok teşekkür ederim.

Aygül AYGÜN

ÖZET

Çocuk edebiyatının en temel işlevlerinden biri çocuğa okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırmaktır. Bu işlevin yerine getirilmesi açısından erken çocukluk döneminde çocuğun gelişimi adına resimli kitapların yeri önemlidir. Resimli öykü kitapları, sade, canlı, parlak renkleriyle, çocukların zevk alacağı, eğlenirken öğrenebileceği, resimler ve metin diliyle hayal dünyasının kapılarını aralayacak öykülerin bir arada olduğu öğretici materyaller olarak tanımlanabilir.

Bu araştırmada, 2004-2013 yılları arasında 4-8 yaş grubu çocuklarına yönelik yayımlanan resimli öykü kitaplarının metin-resim ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılarak yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, 32. Uluslararası İstanbul Tüypap Kitap Fuarına katılan yayınevlerinin 2004-2013 yılları arasında yayımlanmış 4-8 yaş grubu çocuklarına yönelik resimli öykü kitapları içerisinden rastgele örnekleme yöntemiyle seçilen 50 resimli öykü kitabı oluşturmuştur.

Araştırmada resimli öykü kitaplarının temel özelliklerini incelenmesi için veri toplama aracı olarak, araştırmacı tarafından alan yazın incelenerek hazırlanan ve alan uzmanlarının görüşü alınarak geliştirilen “Değerlendirme Kriter Formu” kullanılmıştır.

Değerlendirme Kriter Formu; öykülerin metin özellikleri, resimleme özellikleri ve metin-resim ilişkisi olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Kriter Formu’nda, öykünün metin özellikleri alt boyutunda; başlık ve konu özelliklerine yönelik 5 madde, karakterler ve kahramanlar özelliklerine yönelik 8 madde, içerik özelliklerine yönelik 9 madde, dil ve anlatım özelliklerine yönelik 10 madde, resimleme özellikleri alt boyutunda; resimleme tekniklerine yönelik 13 madde, görsel anlatım özelliklerine yönelik 8 madde, metin-resim ilişkisi alt boyutunda ise 11 madde olmak üzere toplam 63 madde yer almaktadır.

Araştırmada elde edilen nicel veriler analizinde frekans ve yüzdelik değerler, nitel verilerin çözümü ve yorumlanmasında ise içerik analizi kullanılmıştır.

Araştırmada incelenen resimli öykü kitaplarının metin ve resimleme özelliklerinin alan yazında belirtilen kriterlere uygun olduğu görülmüştür. İncelenen resimli öykü kitaplarının metin-resim ilişkisi değerlendirildiğinde, sayfalarının yarısına yakınında

Öyküde anlatılmak istenen duygunun resimlemede kullanılan renklerle uyumlu olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: ocuk Edebiyatı, Erken ocukluk, Resimli Kitap, Görsel Algı.

ABSTRACT

One of the most basic principles of children's literature is to get the child the habit and love of reading. We can define picture books as educational materials from which children enjoy and learn and open doors to children's imaginations through the use of illustration and text. During the early childhood for the development of the child, picture books, or illustrated books, have an important role. In general, when picture books enter a child's life, many things are changing. Giving meanings to life, learning concepts, gaining knowledge and experience about life, and acquisition of social rules and manners come into existence. In order for the children who are not yet literate to perceive the story read by adults, they must be supported with visual perception through pictures in addition to auditory perception. Accordingly, preparing visual illustration carefully and according to the developmental characteristics of children by the artists has led to the emergence of more qualified publications on behalf of children's literature. Illustrations are an indispensable part of the story and an integral element to the text.

The purpose of this study is to examine the 50 picture story books published between the years of 2004-2013 for 4-8 age group children in terms of illustration. The research sample is composed of picture story books for 4-8 age group children published in Turkish between the years 2004- 2013 by participating publishers to the 32nd International İstanbul Tüyap Book Fair. The study group was determined by random sampling method, and 50 picture story books in Turkish were selected in this regard. In the research, in order to explore the illustration features of the story books, the criteria table was used which was developed based on the examination of related literature by the researchers and considering expert opinions. The Criteria Table consists of a total of 63 items in three sub-dimensions.

As a result, most of the illustrated story books which are examined are seen, in terms of illustration technique and visual expression properties and the other sub-dimensions to have characteristics which are accepted in the related literature.

Keywords: Children's Literature, Picture, Visual Perception, Picture Book, Early Childhood

İÇİNDEKİLER

ONAY	iv
ÖZGEÇMİŞ.....	v
ÖNSÖZ.....	vii
ÖZET.....	viii
ABSTRACT.....	ix
İÇİNDEKİLER	x
TABLolar LİSTESİ.....	xiv
ŞEKİLLER LİSTESİ	xv
KISALTMA VE SEMBOLLER.....	xvi
BÖLÜM I: GİRİŞ	1
1.1. Problem	1
1.2. Amaç ve Alt Amaçlar.....	2
1.3. Önem.....	3
1.4. Sınırlılıklar	4
1.5. Tanımlar	4
BÖLÜM II: ALANYAZIN	5
2.1. Çocuk Edebiyatı.....	5
2.1.1. Çocuk Edebiyatının Tarihsel Süreci.....	6
2.2. Ülkemizde Çocuk Edebiyatı	7
2.3. Çocuk Edebiyatının İşlevi ve Nitelikleri.....	9
2.4. Çocukların Yaş Dönemlerine Göre Kitabın Yeri.....	10
2.4.1. 0-3 Yaş Dönemi ve Kitap.....	10
2.4.2. 4-6 Yaş Dönemi ve Kitap.....	11

2.4.3.	7-11 Yaş Dönemi ve Kitap.....	12
2.4.4.	12-15 Yaş Dönemi ve Kitap.....	13
2.5.	Erken Çocukluk Dönemi.....	13
2.6.	Erken Çocukluk Döneminde Çocuk - Kitap İlişkisi.....	14
2.6.1.	Çocuk Edebiyatının Erken Çocukluk Dönemindeki Dil Gelişimine Katkısı	16
2.6.2.	Çocuk Edebiyatının Erken Çocukluk Dönemindeki Bilişsel Gelişime Katkısı ..	16
2.6.3.	Çocuk Edebiyatının Erken Çocukluk Dönemindeki Duyuşsal Gelişime Katkısı	17
2.6.4.	Çocuk Edebiyatının Erken Çocukluk Dönemindeki Kişisel Gelişime Katkısı ...	18
2.6.5.	Çocuk Edebiyatının Erken Çocukluk Dönemindeki Toplumsal Gelişime Katkısı	19
2.7.	Erken Çocukluk Dönemi Kitaplarında Bulunması Gereken Temel Özellikler	20
2.7.1.	Kitapların Dış Yapı Özellikleri	21
2.7.1.1.	Boyutlar.....	21
2.7.1.2.	Kâğıt.....	21
2.7.1.3.	Kapak-Cilt.....	22
2.7.1.4.	Sayfa Düzeni	23
2.7.1.5.	Harfler	23
2.7.1.6.	Resimler	24
2.7.2.	Kitapların İç Yapı Özellikleri.....	25
2.7.2.1.	Tema (İzlek)	26
2.7.2.2.	Konu.....	26
2.7.2.3.	Kahraman	27
2.7.2.4.	Dil ve Anlatım.....	28
2.8.	Resimli öykü kitapları	30
2.8.1.	Çocuk Kitaplarında Resimleme ve Görsellik.....	31
2.8.2.	Görsel Algı ve Renk Uyumu.....	32
2.8.3.	Çocuk Kitapları Resimleme Özellikleri	34

2.8.4.	Resimleme Araçları.....	36
2.8.5.	Resimleme Teknikleri	36
2.8.5.1.	Kuruboya Tekniği	36
2.8.5.2.	Suluboya Tekniği	37
2.8.5.3.	Lavi Tekniği	38
2.8.5.4.	Guaj Boya Tekniği	39
2.8.5.5.	Pastel Boya Tekniği	40
2.8.5.6.	Kolaj Tekniği	41
2.8.5.7.	Püskürtme Tekniği (Airbrush)	42
2.8.5.8.	Bilgisayarda İllüstrasyon.....	42
2.9.	Konu İle İlgili Araştırmalar.....	44
2.9.1.	Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	44
2.9.2.	Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	46
BÖLÜM III: YÖNTEM.....		48
3.1.	Araştırmanın Modeli	48
3.2.	Çalışma Grubu	48
3.3.	Veri Toplama Araçları	49
3.4.	Verilerin Toplanması	49
3.4.1.	Uygulama	50
3.5.	Verilerin Çözümlemesi	50
BÖLÜM IV: BULGULAR		51
4.1.	Resimli Öykü Kitaplarında Öykünün Metin Özellikleri	51
4.2.	Resimli öykü kitaplarında Öykünün Resimleme Özellikleri	55
4.3.	Resimli Öykü Kitaplarında Öykünün Metin – Resim İlişkisi Özellikleri	57

BÖLÜM V: SONUÇ.....	59
5.1. Sonuç ve Tartışma.....	59
5.1.1. Resimli Öykü Kitaplarında Metin Özellikleri Boyutuna İlişkin Sonuç ve Tartışma	59
5.1.2. Resimli Öykü Kitaplarında Resimleme Özellikleri Boyutuna İlişkin Sonuç ve Tartışma	64
5.1.3. Resimli Öykü Kitaplarında Metin – Resim İlişkisi Boyutuna İlişkin Sonuç ve Tartışma	69
5.2. Öneriler	73
KAYNAKLAR	76
EKLER.....	84
Ek 1: Değerlendirme Kriter Formu.....	84
Ek 2: Resimleme Örnekleri	87
EK3: Değerlendirilen Kitap Bilgileri.....	91

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 4.1.1 Resimli Öykü Kitaplarının Başlık-Konu Özelliklerine Göre Dağılımı.....	51
Tablo 4.1.2 Resimli Öykü Kitaplarının Kahraman ve Karakter Özelliklerine Göre Dağılımı....	52
Tablo 4.1.3 Resimli Öykü Kitaplarının İçerik Özelliklerine Göre Dağılımı.....	53
Tablo 4.1.4 Resimli Öykü Kitaplarının Dil ve Anlatım Özelliklerine Göre İncelenmesi.....	54
Tablo 4.2.1 Resimli Öykü Kitaplarının Resimleme Tekniğı Özelliğine Göre Dağılımı.....	55
Tablo 4.2.2 Resimli Öykü Kitaplarının Görsel Anlatım Özelliğine Göre Dağılımı.....	56
Tablo 4.3.1 Resimli Öykü Kitaplarının Metin-Resim İlişkisi Özelliğine Göre Dağılımı.....	57

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Nural Birden	87
Şekil 2: Sadi Güran	87
Şekil 3: Saadet Ceylan	87
Şekil 4: Serap Deliorman	88
Şekil 5: Sedat Girgin.....	88
Şekil 6: Elif Şimşek	88
Şekil 7: Huban Korman	89
Şekil 8: Müge Tezgelen	89
Şekil 9: Banu Taylan.....	89
Şekil 10: Süleyman Özkonuk	90
Şekil 11: Bülent Benli.....	90
Şekil 12: Feridun Oral.....	90
Şekil 13: Füsun İyicil	91
Şekil 14: Mustafa Delioğlu	91
Şekil 15: Sevgi İçigen	91

KISALTMA VE SEMBOLLER

MEB	:	Milli Eğitim Bakanlığı
TÜYAP	:	Tüm Fuarcılık Yapım A.Ş
TÜBİTAK	:	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
f	:	Frekans

BÖLÜM I: GİRİŞ

1.1. Problem

Çocuk edebiyatı (yazını), erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır (Sever, 2003). Çocuk edebiyatının en temel işlevlerinden biri çocuğa okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırmaktır. Çocuk edebiyatı ürünleri, nitelikli metinler ve resimlendirmelerle çocuklara zamanla okuma kültürü kazandırabilen bir sorumluluk üstlenmelidir. Çocuklara yazınsal metinlerin ve resmin iletilerini tanıma ve anlamaya dayalı bilişsel ve duyuşsal boyutlu davranışlarını uygulayabileceği, oynayabileceği olanaklar sunmalıdır (Sever, 2010).

Çocuk edebiyatının önemli bir türü olan resimli kitaplar, kelimelerin ve resimlemelerin özel olarak birleştirildiği, çocuğun algı, ilgi, dikkat, duygu, düşünce ve hayal dünyasına uygun, içeriği çocuklara uygun, yalın ve içtenlikle gerçekleştiren, okuma alışkanlığı kazandıran eserlerdir (Cianciolo, 1997, s. 2-3). Çocukların resimli öykü kitaplarıyla kurdukları ilişki de kuşkusuz ki görsel dilin payı azımsanamaz. Özellikle okuma bilmeyen yaş gruplarında olan çocuklar öyküyü resimlerle takip ederler. Kitapla yalnız başlarına kaldıklarında ise sayfaları çevirirken resimlerle yeniden öyküyü okurlar, yeniden kurgularlar, eklemeler, değiştirmeler yaparlar ve kendi yorumlarını oluştururlar. Kendilerine okunan öyküde aktarılmak istenen duygu görsel dil ile biçimler ve renkler aracılığıyla aktarılmış olur. Resimler çocukların hayal güçlerini tetikleyen, aynı zamanda da estetik beğenilerini geliştiren renkli bir dünyadır. Duygu dünyalarına hitap eden, zekâ gelişimlerini olumlu yönde etkileyen, dünyayı ve içindeki varlıkları tanımalarını sağlayan resimler çocukların gelişimi için vazgeçilmezdir. Tür ve Turla (1999), doğumdan itibaren çocuğun eğitiminde, uyarıcı çevrenin, sunulan eğitici materyal ve oyuncakların, özellikle de kitapların, çocuğun 21. yüzyıla uyum sağlayacak yetişkin bir birey olmasının temellerini atmadaki önemini belirtmişlerdir.

Abacı (2003)'da toplumun önemli bir parçası olan çocuklarımıza küçük yaştan başlayarak verilecek eğitimin çerçevesinin gelecekteki toplumun profilini belirlediğini ifade etmiştir.

Resimlemeler öykünün ayrılmaz bir parçası ve metnin tamamlayıcı unsurudur. Resimli öykü kitaplarını, sade, canlı, parlak renkleriyle, çocukların zevk alacağı, eğlenirken öğrenebileceği resimler ve metin diliyle hayal dünyasının kapılarını aralayan hikâyelerin bir arada olduğu öğretici materyaller olarak değerlendirdiğimizde çocuk kitaplarının temel sorumluluğu, çocuklara resmin ve dilin anlatım olanaklarıyla kurgulanmış yeni yaşantılar sunmaktır (Mardi, 2006). Resimli kitapların çocuğun hayatına girmesi ile birçok şey değişmektedir. Hayatı anlamlandırma, kavramları öğrenme, yaşamla ilgili bilgi ve tecrübe kazanma, toplumsal kurallar vb. davranışların kazanımı söz konusu olmaktadır..

Erken çocukluk döneminde çocuğun gelişimi adına resimli öykü kitaplarının yeri önemlidir. Bu nedenlerle “2004-2013 yılları arasında 4-8 yaş çocukları için Türkçe yayımlanmış resimli öykü kitaplarındaki resim-metin ilişkisinin belirlenen kriterlere uygunluğu nedir?” sorusu araştırmanın problem sorusunu oluşturmaktadır.

1.2. Amaç ve Alt Amaçlar

Bu araştırmada, 2004-2013 yılları arasında 4-8 yaş grubu çocuklara yönelik Türkçe yayımlanmış resimli öykü kitaplarındaki resim-metin ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Resimli Öykü Kitapları, Öykünün Metin Özellikleri, Öykünün Resimleme Özellikleri ve Öykünün Metin-Resim İlişkisi olmak üzere üç alt boyutta incelenmiştir. Veri toplama aracı, Öykünün metin özellikleri alt boyutunda 4 kategoride 31 madde, Öykünün resimleme özellikleri alt boyutunda 2 kategoride 21 madde ve öykünün metin-resim ilişkisi alt boyutunda toplam 11 madde olmak üzere toplam 63 madde yer almaktadır (Ek:1).

Araştırmanın amacına uygun olarak aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Resimli öykü kitapları öykünün metin özellikleri açısından kriterlere uygun mu?

1.1 . Resimli öykü kitaplarının başlık-konu özellikleri kriterlere uygun mu?

- 1.2 Resimli öykü kitaplarında kullanılan kahraman ve karakter özellikleri kriterlere uygun mu?
- 1.3 Resimli öykü kitaplarının içerik özellikleri kriterlere uygun mu?
- 1.4 Resimli öykü kitaplarının dil ve anlatım özellikleri kriterlere uygun mu?
- 2. Resimli öykü kitaplarında öykünün resimleme özellikleri kriterlere uygun mu?
 - 2.1. Resimli öykü kitaplarının resimleme tekniği özelliği kriterlere uygun mu?
 - 2.2. Resimli öykü kitaplarının görsel anlatım özelliği kriterlere uygun mu?
- 3. Resimli öykü kitaplarında öykünün metin – resim ilişkisi özellikleri kriterlere uygun mu?

1.3. Önem

Çocuk ilk olarak çevresini bir yetişkin aracılığıyla tanımaya çalışırken, zamanla kendi duyu organlarıyla çevresini keşfe devam eder. Bir süre sonra ise kendi duyu organları çevresini tanımada yetersiz kalır ve başka araçlara ihtiyaç duyar. Kitap çocuğun çevresini keşfetmesine yardımcı bir role sahiptir (Alpöge, 2001, s. 25).

Çocuklar ufuklarını genişletmek, anlayışlarını derinleştirmek ve sosyal kavrayışlarını geliştirmek için kitaba ihtiyaç duyar. Çevrelerinin bir parçası olarak çocukların ilk tanıdığı kitaplar olan resimli kitaplar çocuğun tüm gelişim modelinde çok büyük etki yapmakta, iyi düzenlenip ifade edildikleri zaman söz ve resim ile ifadenin güzelliğini açıklamaktadır. Resimli kitaplar, okul öncesi çağlarındaki çocuğu dil ve resimle uyarmanın yanı sıra, onun gelişmesini sağlayabilmekte, hatta onu eleştirel bilinç edinmeye itebilmektedir (Gönen & Veziröğlu, 2013, s. 3).

Resimli öykü kitapları çocukların eğitimlerine katkı sağlamaları için titizlikle hazırlanmalıdır. Bu nedenle eğitimciler kitap seçerken çocukların yaşlarını, gelişim düzeylerini, ilgi ve gereksinimlerini belirleyerek uygun kitapları seçmeye özen göstermelidirler.

1.4. Sınırlılıklar

1. Araştırmada incelenen resimli öykü kitapları 4-8 yaş çocuklarına yönelik 2004-2013 yılları arasında yayımlanan kitaplar ile sınırlıdır.
2. Seçilen resimli öykü kitapları çeviri olmayan, Türk yazar ve Türk ressamların hazırladığı kitaplarla sınırlıdır.
3. 32. İstanbul Tüyp Kitap Fuarına katılan yayınevlerinin yayımladığı resimli öykü kitapları ile sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Çocuk Edebiyatı: Çocuk edebiyatı; çocuk için seçilen konunun basit ve sade bir şekilde olmasıyla beraber çocuğun gelişimi ve psikolojisini göz önüne alarak edebiyatının temel kurallarından da uzaklaşmadan yapılan edebiyattır (Dilidüzgün, 2003, s. 22).

Erken Çocukluk Dönemi: Çocuğun yaşamında doğumundan sonra, ana baba ya da onların yerini alan diğer kişilerin bakımına muhtaç olduğu ilk sekiz yıllık dönemdir (Can, 2011, s. 14) .

Resimli Kitap: Okul öncesi dönemdeki çocuklar için hazırlanan kitaplarda resimleri yazıyla iç içe olduğu ve görsel dil özelliği ön planda olan kitaplardır (Abacı, 2003, s. 268).

Görsel Algı: Görsel algı, görme duyumuzla edindiğimiz verilerin beynimiz tarafından algılanmasıdır (Arnheim, 2012, s. 326).

Çocuğa Görelilik: Konu, dil ve kurgu bakımından hedef kitle olan çocuğun düzeyine uygun olma durumudur (Dilidüzgün, 2002).

Çocuk Gerçekliği: çocukların aynı olayı yetişkinlerden farklı olarak algılamasıdır (Dilidüzgün, 2002).

BÖLÜM II: ALANYAZIN

2.1. Çocuk Edebiyatı

Edebiyat; duygu, düşünce, sevinç, hüznün, umut ve hayallerin dil aracılığıyla yazılı ve sözlü olarak ifade edilme sanatı olarak tanımlanmıştır. İnsanların birçok duyusuna hitap etmesi yanında edebiyat, insanlara duygusallık, empatik düşünme becerisi, dinginlik, huzur ve güzel düşünceler kazandırarak insanı topluma, doğaya ve diğer canlılara karşı duyarlı hale getirir. Erken yaşlarda edebiyatla ilgilenen çocuklar ergenlik ve yetişkinlik dönemine rahat geçiş yaparlar (Şirin, 2007, s. 14). Edebiyat çocuğa farklı dünyaları, insanları, kültürleri ve çevreleri tanıtarak, hayata dokunmasında ve onunla iletişim kurmasında önemli bir köprüdür. Onun kendisini ve ötekileri anlayabileceği bir içerikle sunulan edebi eserler, çocuğu bir özne kabul ederek onun gerçekliğini yansıtır (Neydim, 2013, s. 37-38). Çocuklarda güzellik duygusu doğuştan vardır ve bu duyguyu harekete geçiren unsurlardan biri olan edebiyat doğal bir ihtiyaçtır. Dili kullanmaya başladığı andan itibaren kendini en iyi şekilde ifade etmek isteyecek olan çocuk için dilin etkili kullanıldığı metinler olan edebi eserlere ihtiyacı ömür boyu sürecektir. Bu bakımdan edebiyat; çocuğun zeka, hayal gücü, muhakeme yeteneği, problem çözme becerisi, empati yapabilme, neden-sonuç ilişkisi kurma gibi bilişsel gelişimini hızlandırır (Şimşek & Yalçın, 2011, s. 39). Bu nedenlerden dolayı çok yönlü planlı programlı bir eğitim düşüncesinin sonucu olarak çocuk edebiyatı ortaya çıkmıştır. Çocuğun Milli Eğitimin Temel Kanunun belirtildiği gibi, her yönüyle nitelikli birey olarak yetişmesinde ve temel bilgi, beceri, davranış ile alışkanlık kazandırmasında çocuk edebiyatının rolü büyük olacaktır (Kıbrıs, 2010, s. 3).

Çocuk edebiyatı, edebiyatın içinde, çocuğu duyarlı ve nitelikli okur olmaya hazırlayan geçiş dönemi edebiyatıdır. Çocuk edebiyatı; dili, konusu, içeriği, anlatımı, yalınlığı ve içtenliğiyle çocuğa yönelik olmalı; çocuk gerçekliğini, konu, davranış ve sorunlarını duyarlılıkla yansıtır (Şirin, 2007, s. 15).

Çocuk edebiyatı, çocuğun doğumuyla başlayıp ergenlik dönemine kadar olan süreci kapsayan ve “çocuk” ile “edebiyatı” bir araya getiren bir kavramdır. Çocuk edebiyatı; çocuk için seçilen konunun basit ve sade bir şekilde olmasıyla beraber çocuğun gelişimi ve psikolojisini göz önüne alarak edebiyatın temel kurallarından da uzaklaşmadan

yapılan edebiyattır. Çocuk edebiyatı, temel kaynağı çocuk ve çocukluk olan; çocuğun algı, ilgi, dikkat, duygu, düşünce ve hayal dünyasına uygun çocuk bakışını ve çocuk gerçekliğini yansıtan, dilde ve düşüncede çocuğa göre içeriği yalın ve içtenlikle gerçekleştiren, çocuğa okuma alışkanlığı kazandırması dışında edebiyat, sanat ve estetik yönden gelişmesine de katkı sağlayan, çocuğu duyarlı biçimde yetişkinliğe hazırlayan bir süreçtir (Dilidüzgün, 2003, s. 22). Çocuk edebiyatının amaçları, duygusal gelişimlerini destekleyerek ruhsal ve bilişsel gelişimlerine katkıda bulunmak, algı gelişimlerini destekleyerek kendini ifade etme, yorum yapma becerileri kazandırmak, çocuğa kitap sevgisi kazandırarak edebi ve sanat yeteneğini geliştirmektir (Kutlu, 2011, s. 17). Çocuk edebiyatı ürünleri, çocuklara okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırır, çocuklara nitelikli metinler sağlar, okuma kültürünü kazandırır. Kısacası çocuklar için üretilen çocuk edebiyatı ürünleri çocuk-edebiyat-sanat etkileşiminin temelini sağlam atan önemli bir faktördür (Sever, 2003, s.11). Çocuk edebiyatı çocuk gelişiminin dört ana faktörü olan dil gelişimi, kavrama becerisini, kişilik ve toplumsal konularda çocuğun ilerlemesine katkıda bulunarak onların tecrübe kazanmasını sağlar (Norton, 1987, s. 35).

2.1.1. Çocuk Edebiyatının Tarihsel Süreci

Çocuklara uygun eserlerin yazılıp yazılmaması hususu 16. yüzyılda başlamıştır. Avrupa’da özellikle kiliseler çocukların dini yayınlar dışındaki kitapları okumalarına karşı çıkıyor, buna karşılık çocuklar da dini eserleri sıkıcı bularak okumak istemiyorlardı. 18. yüzyıla kadar çocuklarla ilgili metinler kilisenin etkisinden kurtulamamıştır. Matbaanın bulunması ve iletişim olanaklarının artmasıyla birlikte okuryazarlık oranında artış olmuş yetişkin ve çocuklarda da kitaplara ilgi artmıştır (Şimşek & Arslan, 2011, s. 43). Çocuk edebiyatıyla ilgili ilk bilinçli çalışmalar İngiltere, Almanya, Fransa ve ABD’de görülmüştür. 18. yüzyılın başlarında, İngiltere’de Çocukların kendilerine has dünyaları olduğu görüşü doğrultusunda yola çıkılarak yazılacak eserlerde içerik ve biçim bakımından çocukların tercihleri göz önünde bulundurulması fikri benimsenmeye başlanmıştır. Bu yüzyılda çocuğun yaş ve ilgi düzeyini dikkate alarak kitap yazan ilk yazar, şarkı ve tekerlemelerden oluşan “Ana Kaz” isimli kitabın yazarı John Newberry’dir. Robison Crusoe, İsviçreli Robinson Ailesi ve Güliiverin Gezileri gibi başyapıtlar bu yüzyılda yazılmıştır. Fransa’da ise Jean

Jacques Roussaou'nun etkisiyle pek çok yazar dürüstlük, erdem, özveri ve yardımseverlik gibi temalar işleyerek çocuk edebiyatına katkıda bulunmuşlardır. Bunun yanında duygusallık ve Fransız inceliğine yer veren yazarlar ile bilim kurgu türünde eserler veren, çocukların sevgilisi haline gelen Jules Verne de sadece çocukların değil büyüklerin de ilgisini çekmiştir (Şimşek & Arslan, 2011, s. 46). Almanya'da kilisenin etkisiyle çocuklara yönelik genellikle ahlak kurallarının öğretilmeye çalışıldığı eserler üretilmiştir. Amerika'da ise macera ve serüven temalı Tom Sawyer ve Huckleberry Finn meşhur olmuştur. İtalya'da dünya çocuk edebiyatına katkıda bulunan yazar Pinokyo adlı eseriyle Carlo Collodi'dir. Bugün bile sevilerek okunan Pinokyo çocuklar için vazgeçilmez bir eserdir. 20. Yüzyılda ise çocuk edebiyatı bütün dünyada bağımsız bir edebiyat haline gelerek büyük bir sektöre dönüşmüştür (Kıbrıs, 2010, s. 13).

2.2. Ülkemizde Çocuk Edebiyatı

Türk edebiyatında 19. yüzyılın ortalarına kadar çocukların ilgi, yaş ve beğenilerine yönelik eserlere pek rastlanılmamıştır. Bu döneme kadar çocukların okuma ve dinleme ihtiyaçları daha çok tekerleme, bilmece, masal ve hikâye gibi sözlü edebiyatla giderilmiştir. Tanzimat döneminde La Fontain'den ve dünya çocuklarının severek okudukları batılı meşhur eserlerden Robinson, Güiverin Gezileri, Jules Verne'nin eserleri Türkçeye tercüme edilmiştir (Şimşek & Arslan, 2011, s. 53). 1900'lü yıllara kadar çocuklara yönelik eserlere rastlanılmamakla beraber çocukların bu türdeki okuma ihtiyaçlarını daha çok büyükler için yazılan ama içinde çocuksu yanlar olan Ömer Seyfettin ve Hüseyin Rahmi Gürpınar gibi yazarların eserleriyle gidermişlerdir. Cumhuriyet yıllarında çocuklar için şiirler, cumhuriyetin yeniliklerini anlatan eserler, çocuk ansiklopedileri ve çeşitli romanlar yazılmıştır. Kendine özgü duyarlılığıyla daha çok özrürlü ve kusurlu acı çeken çocukların hayatlarını konu alan hikâyeleriyle Kemalettin Tuğcu, ölüm ve ölümün acı sonuçlarını konu olarak işlemiş ve çocukların dünyasını olumsuz etkilemiştir (Kıbrıs, 2010, s. 17). 1970'li yıllarda eğitsel ve bilimsel anlamda çocuk kitaplarını resimleme ve kitap kapaklarını tasarlama konusunda bilinçli davranılmıştır. Bu dönemde tüm dünyada olduğu gibi 1979 yılı çocuk yılı olarak belirlenmiş ve pek çok kuruluş çocuk edebiyatında eserlerin üretilmesine katkıda bulunmuştur. Özellikle çocuklara yönelik çocuk dergileri çıkarılmıştır (Şirin, 2007, s. 75). 1980 sonrası dönem ise çocuk edebiyatının çeşitlendiği ve hız kazandığı dönem

olup özellikle baskı ve resimleme tekniğindeki gelişmelere paralel olarak önemli gelişmeler olmuştur. Birçok yayınevi eski baskılarını yenilemiş, kitaplarının estetik ve biçim yönünden kusursuz olmalarına çalışmışlardır. Kitaplar çok değişik boylarda, müzikli ve kabartmalı biçimlerle sunulmuştur. 2000 sonrasında çocuklar için resimli kitap üreten yayınevlerinin sayısı da artış göstermiştir. Yayınevleri sundukları kitapları estetik görünümle, göze de hitap eden albenili bir okuma aracı olarak düşünmüşler, özellikle yapılan kitap fuarlarında geniş kitlelere ulaştırma çabasında bulunmuşlardır (Kıbrıs, 2010, s. 25). Son zamanlarda resimleme özel bir uğraş alanı olmuştur. Çocuk edebiyatı kuram ve uygulama boyutunda kendini yetiştirmiş olan yazarlarla ilerlemiştir (Şimşek & Arslan, 2011, s. 65). Çocuklara yönelik e-kitaplar da son yıllarda oldukça yaygınlaşmıştır. Çağımızın teknoloji ve bilgisayar çağı olduğu, çocukların da bilgisayarı ve bilgisayar oyunlarını çok sevdiği düşünüldüğünde çocuklar için hazırlanan e-kitapların bu kitle tarafından yoğun bir kullanım görebileceği tahmin edilmektedir. E-kitap (elektronik kitap, dijital kitap) dijital ortamda üretilmiş metin ve görüntülerden oluşan ve bilgisayar veya diğer dijital medya araçları aracılığıyla okunabilen kitaptır. Çoğu e-kitap hâlihazırda basılı kitapların elektronik versiyonu olduğu halde sadece e-kitap olarak oluşturulanlar da son yıllarda hızla artmaktadır. E-kitaplar satın alınabilir, ödünç alınabilir, internetten indirilebilir ve hemen kullanılabilir. Ağustos 2009 tarihi itibarıyla dünyada 2 milyon civarında bedava e-kitap bulunmaktadır. Son yıllarda, Türkiye’de çocuklara yönelik e-kitaplar yayınevleri tarafından üretilmeye başlanmış ve kitapçılarda çocuklara yönelik bu tür kitaplara daha çok rastlanır olmuştur. Bu e-kitaplar masallar, hikâyeler, şiirler, okulöncesi çocuklara yönelik boyama kitapları, oyuncak kitaplar ve beceri geliştirmeye yönelik kitaplardan oluşmaktadır. İnternette satış yapan sitelerde de çocuklara yönelik elektronik etkinlik kitapları yer almaya başlamıştır (Gönen M. , 2014, s. 48-49).

Sonuç olarak, çocuk edebiyatı son 20 yılda nicelik ve nitelik yönünden oldukça gelişmiş, çocuk edebiyatı konusundaki bilimsel araştırmalar artmıştır. Eğitim bilimlerin ürettiği bilgilerle alanında uzmanlaşan yayınevlerinin sayısı da günden güne artmaktadır. Yayıncıların ekonomik nedenlerle çocuk edebiyatına yönelmesi, bilim adamlarının da dikkatini bu alana çekmiştir. Üniversitelerin edebiyat bölümlerinde çocuk edebiyatıyla ilgili derslerin yanında resim bölümlerinde çocuk resimlemeleri

üzerine dersler verilmeye başlanmış, araştırmacılara üzerinde çalışabilecekleri geniş bir alan sunulmuştur (Bozdağ, 2000, s. 25) .

2.3. Çocuk Edebiyatının İşlevi ve Nitelikleri

Çocuk edebiyatının amacı, çocuklara okuma sevgisi ve okuma alışkanlığı kazandırmakla beraber yaşam ve insan gerçeğine ilişkin ipuçları vermek, anadilinin kullanımını sezdirip yazılı kültürle sürekli ve sağlıklı iletişim kurabilme işlevini kazandırmaktır (Sever, 2003, s. 190). Çocuk edebiyatından beklenen, yetişkin edebiyatında olduğu gibi estetik yönden zengin, dil yapısı yönünden kusursuz, metnin tasarımı yönünden ise açık ve anlaşılır olmasıdır (Hasselmann, 2011, s. 165). Çocuk edebiyatının en önemli işlevlerinden biri de, çocukta dil becerilerini geliştirme ve dil kurallarına alışmadır. Çocuğun kitapla karşılaşması duyarak ve görerek kelimeleri öğrenmesini sağlar. Çocuğun duydukları ile gördükleri arasında ilişki kurmaya başlaması, düşünmeyi öğrenmeye başlaması demektir (Gönen, Katrancı, Uygun, & Uçuş, 2011, s. 252). Bundan dolayı çocuğun algı, ilgi, dikkat, duygu, düşünce ve hayal dünyasına uygun, içeriği çocuklara uygun yalın ve içtenlikle gerçekleştiren, okuma alışkanlığı kazandırmanın yanında edebiyat ve sanat yönlerinin de gelişmesine katkı sağlayıp yetişkinliğe hazırlayacak niteliktedir (Şirin, 2007, s. 16). Sanat; insan eğitiminin önemli bir parçasıdır. Çocuklarda ve gençlerde, yaratıcı düşüncelerinin gelişmesine, kültürü özümseme ve yorumlayabilmelerine, duygu ve düşüncelerini ifade edebilmelerine, duruma ve olaylara bakış açıları geliştirebilmelerine önemli katkılarda bulunur (Abacı, 2007, s. 8). Yalınlık ve içtenlik; çocuk edebiyatının kendine özgü ve karakter kazandıran iki temel ilkesidir. Yalınlık; ölçüde, dilde, içerikte ve düşüncede basit, çocuğun zihinsel gelişimine uygun, kelimeleri ilk anlamlarıyla kullanılması; içtenlik ise çocuğun gözüyle görebilme, aklı ile düşünebilme, yüreğiyle hissedebilme ve bütün bunları onun diliyle anlatılmasıdır (Taşdelen, 2005, s. 359). Çocuk edebiyatı eserleri, çocuğun bedensel ve davranışsal gelişimine paralel olarak olumlu etkiler uyandıracak nitelikte olup çocuğun eğlenerek öğrenmesini sağlayan, olumlu etkiler uyandıran, merak ve öğrenme duygusunu pekiştirirken dil gelişimine yardımcı nitelikte olmalıdır. Düşünme, düş kurma ve anlama becerisini geliştirerek kendini tanımasına ve gizil becerilerinin farkına varmasına, merak duygusunu tetikleyerek zihinlerinde oluşan sorulara cevap bulmaya yönlendirmeli, kazandıklarıyla başka alanlarda yaratıcılığa

zemin hazırlamalıdır. Çocuğun kendi kişiliğini tanıyıp, değerli ve yetenekli bir varlık olduğunu hissettirebilecek nitelikte olmalı, rehberlik kaynağı olarak büyüklere saygıyı, diğer yetişkinlerle ilişkilerde tutarlı davranmayı sağlayacak nitelikte olmalıdır. Çocuk, hayatıyla kitapta anlatılanlar arasında bağ kurabilmelidir (Kaya, 2011, s. 12). Çocuklar için hazırlanmış edebi eserlerin dili ve anlatımı çocukların iç dünyasına canlılık getirebilecek, dinleyen ve izleyen çocuklar için yakın çevrelerini tanıyabilecek, içinde barındırdığı özellikler sayesinde çocuğu ileriki okul dönemine hazırlayıcı yaratıcı etkinlikleri teşvik edici nitelikte olmalıdır (Kutlu, 2011, s. 18). Görüldüğü gibi çocuk edebiyatının, okuma alışkanlığının kazanılmasından edebiyat duyarlılığının gelişmesine ve çocuğun kişiliğini, kimliğini oluşturmaya kadar geniş bir etkisi vardır. Yaşamında geçiş devresi yaşayan çocuklar, geçiş edebiyatı olan çocuk edebiyatı eserlerinden faydalanarak hem bireysel hem de kültürel gelişimini tamamlayabileceğinden eğitim sürecinde çocuk edebiyatıyla uğraşanlara büyük ve önemli işler düşmektedir (Dilidüzgün, 2003, s. 202).

2.4. Çocukların Yaş Dönemlerine Göre Kitabın Yeri

Okuma, “bir görsel motor semboller serisini sözlü veya sözsüz olarak ses dizelerine çevirme süreci” olarak tanımlanır. Okumayı öğrenme, her şeyden önce duyular arası iyi bir şekilde işleyişini gerektirdiğinden okumada en etkili faktör, görsel ve işitsel dil merkezleri arasındaki ilişkilerin geliştirilmesidir. Bu da yazıya bütünüyle bakmak, izlemek, okumak ve anlamakla mümkün olacaktır. Çocuklar okumayı değişik aşamalarda, değişik yaş dönemlerinde ve değişik şekillerde öğrenirler. Her yaş döneminin özelliği farklı olduğunda okuma türü ve kitapları da farklıdır (Yavuzer, 2000, s. 45).

2.4.1. 0-3 Yaş Dönemi ve Kitap

0-3 yaş dönemi; çocukların kitabı oynadığı herhangi bir nesne gibi gördüğü dönemdir. Sayfaları çevirmekten ve resimlerine bakmaktan hoşlanırlar. Sayfaları çevirdikçe küçük motor gelişimi desteklenir. Bu dönemde hayal dünyası çevresinde gördükleriyle sınırlı olduğundan bunlar için hazırlanan kitaplarda tanıdığı şekiller ve resimler olur, yazılı metin bulunmaz, küçük bir hikâye sade ve gerçeğe uygun resimlerle, her sayfada bir

resim olacak şekilde anlatılır. Çocuk resimlerin adlarını ve anlamlarını beraberindeki yetişkinden öğrenir (Özbey, 2006, s. 136). Bu dönem için en uygun kitaplar mukavva, plastik ya da bezden yapılan, tek nesne resimli kitaplardır. Çocuk bu dönemde, varlık ve nesnelerin seslerini taklit edebildiğinden yetişkinlerin çocuğa, hayvan resimleriyle süslü kitapların ses taklidiyle okuması, çocuğun sözcük dağarcığının gelişmesinde etkili rol oynar. Ses taklitleri ve sözcüklerin tekrarıyla çocuk kelime hazinesine yeni kelimeler kazandırır. 2-4 yaşındaki çocuklar için hazırlanan kitaplar da ise sayfalardaki resimlerin altında kısa metinler bulunur ve öyküyü anlatan kısa cümleler bulunur yetişkin bunları okurken çocuk resimlerle öyküyü anlamaya çalışır. Kitaptaki resimlerle ilgili sorular sorarak, yetişkinden metinlerle resimler arasındaki ilişkiyi kendisine anlatmasını ister, bu dönemde bol kafiyeli şiirler ve tekerlemeler içeren kitaplar çocuğun dikkatini çeker (Alpay, 1991, s. 76). Bu dönem de çocuğun eline alabileceği, sayfalarını rahat çevirebileceği, ses ve kafiye gibi tekrarları bol olan, parlak renkli, tanıdığı nesnelerin resimlerinin olduğu ve farklı yüzey ve boyutlarda olan kitaplar çocukların ilgisini çekeceğinden okunulacak kitapların seçiminde bu hususlar göz önünde bulundurulmalıdır (Gül, 2013, s. 309).

2.4.2. 4-6 Yaş Dönemi ve Kitap

Bu dönem de çocuk yetişkinle birlikte resimlerine baktığı kitaplarla ilgili yorum yapma ve fikir üretme yeteneği oluşmaya başlayarak dil becerisini geliştirir. Böylece kitap hem dil geliştirme aracı hem de etkili bir düşünme ve iletişim aracı olur. 4 yaş masal ve hikâye okuma ve anlama dönemidir. Bellekleri çok kuvvetli olduğundan sevdikleri masalları, hikâyeleri bir bütün olarak ezberler, hikâye içindeki farklılıkları fark ederek olay devamlılığını sağlarlar (Özbey, 2006, s. 136). 4-6 yaş dönemindeki çocuklar resimlere alıştığından bu dönem kitaplarının ciltleri ve sayfa yapısı sağlam olur. Kitaplarda bol bol resimli hikâyeler, resimli bulmacalar bulunur, metin cümleleri biraz daha uzun olup hacim ve kavramlarla zenginleştirilmiştir. Çocuk, kolayca tutabileceği, kısa öykülerle, ilginç resimli kitaplardan hoşlanır. Bol renkli resimli kitaplar; anlatılan öyküler, masallar; oyun oynama güdüsüne seslenen dizeler, tekerlemeler bu dönemde çok önemlidir (Sarı, 2006, s. 121). Okul öncesi olan bu dönemde anne babanın yanında öğretmenlerinin de desteğiyle çocuk kitaba olan ilgisini arttır. Yaşlılarıyla beraber okunulan kitabı dinlemeyi, soru sorup sorulara cevap vermeyi ve dinlediği öyküden

yeni öyküler çıkarmayı sever. Anlamlandırdığı ve hoşuna giden kitabın sürekli okunmasını isteyebilir (Gönen M. , 1988, s. 32). Altı yaş okul öncesinin sonu, okul döneminin başlangıcı ve gelişimin kritik dönemlerinden biridir. Son derece meraklı, çevresiyle ilgili ve öğrenmeye isteklidir. Değişik kitap, gazete ve dergilerden kestiği ve kendi yaptığı resimlerle yeni kitap oluşturma gibi aktiviteler çocukta özgüven ve kitap sevgisini geliştirir. Konuşma, soru sorma ve anlatmanın geliştiği bu dönemde zekâ gelişimi olumlu yönde gelişir (Oktay, 2002, s. 120).

2.4.3. 7-11 Yaş Dönemi ve Kitap

Okuma süreci; ilkokul birinci sınıfta okuma yazma becerisinin gelişmesiyle okuma alışkanlığının oluşması, sonra eleştirel okuma becerisinin edinilmesi ve evrensel okuryazarlık çizgisine ulaşılması şeklinde gelişir. 7-11 yaşlarda çocuk okumayı öğrenerek kitaplarla daha sıkı bir bağ kurar. İlk okumaya başladığı zamanda büyük puntolu, renkli resimli ve kısa metinli kitaplardan hoşlanır. Bu yaş çocuklarına dil ve zihin gelişimlerini göz önünde bulundurarak, iyi kurgulanmış, sözcükleri özenle seçilmiş, istedik kazanımları destekleyen, günlük yaşamı içinde karşılaşılabileceği, yaşına göre ilgi ve merakını çekip gündemini oluşturan konu ve olayları içeren kitaplar sunulmalıdır (Stebler, 2011, s. 131). 9 yaştan itibaren çocuklar, maceraya ilgi duyarak, yeni durum ve karakterlerle tanışmaktan hoşlanırlar. Çocuk okuma yazmayı öğrendikten sonra, kitapla arasında köprü kuracak yetiştikine ihtiyaç duymadıkları için, çocuğun doğru kitap türüne yönlendirilmesi çok önemlidir. Çünkü okumayı yeni öğrenmiş bir çocuk hangi kitabı seçmesi gerektiğini bilemeyebilir, yanlış bilgilere ulaşması daha kolay olduğundan kontrol edilmesi zorlaşır (Şeyda, 2003; akt. Bilgin, 2011. s. 18). Okumaya alıştırma ve okumayı sevdirmek için en elverişli dönem 7-11 yaş dönemidir. Bu dönemde çocuk, kitabın eğlendirici yönüyle beraber bilgilendirici yönünü de fark edebilir. Eleştirel düşünme becerilerinin geliştiği, adalet anlayışının ana hatlarıyla oluştuğu bu dönemde kullanılacak eserler hayal gücünü ihmal etmemeli, iyiyi, doğruyu anlatmalı ve olumlu örnekler içermeli, çocukları yavaş yavaş masal, destan ve fabl türündeki kitaplardan gerçekçi hikâyelere yönlendirerek günlük hayata ait bilgiler kazandırılmalıdır (Kıbrıs, 2010, s. 37).

2.4.4. 12-15 Yaş Dönemi ve Kitap

11-12 yaş döneminde, kız ve erkek çocukta sözcük ve kavram bilgileri oldukça gelişmiş olup aralarında ilgi farklılaşması vardır. Erkek çocuk sporla yakından ilgili olup, maceraya meraklı olduğundan bol bol macera kitapları ve çizgi roman okur. Kız çocuk ise daha hayalperest ve romantik olup ev ve okul hayatıyla ilgili öyküler okur. Bu yaştaki çocuklar değerli-değersiz ayırımı yapmadan ellerine geçirdikleri tarih, biyografi, hayvan hikâyeleri, efsaneler, doğa ve fen konularındaki kitapları okurlar; fen kitaplarındaki deneyleri uygulamalar (Kıbrıs, 2010, s. 38). 12-15 yaş grubu çocuğu gençliğe geçiş yaşadığı bu dönemde karmaşık duygular içinde olup sorun çözmekten ve akıl yürütmekten hoşlanırlar. Büyüklerin sözlerine karşı çıkma, yasaklara karşı tepki verme bu dönemin belirgin özellikleridir. Özellikle bu dönemde kendisine bir kahraman oluşturma peşinde olan çocuk, sinema, müzik veya spor dünyasından bir ünlüyü kendisine örnek alır (Stebler, 2011, s. 137). Bu dönemde kız ve erkek çocuğun okuma eğilimlerindeki ayrışma iyice belirginleşmiştir. Öykü ve romanın yanında soyut ve duygusal konuları işleyen şiire karşı da ilgi artar. Kızlar sevgi, bağlılık, özveri ve duygusal temaları işleyen öykü ve romanlara yönelirken, erkekler de tarihi romanlara ilgi duyarlar. Bu dönemde önemli insanların biyografileri, meslek seçimin etkileyecek, meslekler hakkında bilgi veren kitaplar, gençlik romanları ve mizah türü dergiler ve gezi yazıları her iki grubun ilgi alanlarına girer (Gürsoy & Özaslan, 2013, s. 327).

2.5. Erken Çocukluk Dönemi

Erken çocukluk dönemi, bireyin yaşamında doğumundan sonra, ana baba ya da onların yerini alan diğer kişilerin bakımına muhtaç olduğu ilk sekiz yıllık dönemini kapsar. Erken çocukluk dönemi içinde çocuk sırası ile 0-2 yaşlar arasında bebekliği, 3-5 yaşlar arasında okulöncesi dönemi, 6-8 yaşlar arasında ise ilköğretimin ilk yıllarını yaşar. Erken çocukluk döneminin her bir evresinde çocuğun fiziksel, duygusal, sosyal ve bilişsel gelişim özelliklerinde nitel farklılaşmalar gözlenir (Can, 2011, s. 18). Erken çocukluk yılları yaşamın en yoğun ve en hızlı öğrenme çağı olduğu bilim adamları tarafından belirtilmektedir. Bu dönemde çocuğun yetenek ve becerilerini geliştirmek için ona rehberlik etmek, doğru davranışlarını pekiştirmek gerekir. Çocuğun çevre ile etkileşimi, öğrenmesi ve gelişmesi için sahip olduğu yeteneklerin farkına varılmaz ve

desteklenmezse zamanla körelip kaybolur. Çocuğun doğuştan gelen potansiyelini en üst düzeye çıkarabilmesini ve bunu gerçekleştirmesini sağlayacak uyarıcılara ihtiyaç duyarlar. Bu uyarıcılar, çocuğun zihinsel, sosyal ve duygusal gelişimini hızlandıracak ve destekleyecek her türlü doğal ve çevresel faktörlerden oluşur. Bu dönemde nitelikli ve yeterli tecrübelerle edinilen temel bilgi ve beceriler, çocuğun sonraki öğrenmelerinde başarısını, duygusal ve sosyal hayatını olumlu yönde etkiler (Ahmetoğlu, 2010, s. 18). Bu bakımdan büyük bir bölümü yaşamın ilk sekiz yılında tamamlanan gelişim alanlarının desteklenmesi için çocuğun okula başlamasını beklemek, yaşamının geriye kalan kısımlarında telafisi mümkün olmayan gecikmelere neden olabilmektedir. Bu durumda erken çocukluk eğitimi yani çocuğun doğumundan ilköğretimin ilk iki yılına kadar geçirdiği yılları kapsayan dönemde gelişim düzeylerine ve bireysel özelliklerine uygun, zengin uyarıcı çevre imkânları sağlayan, çocuğun zihinsel, bedensel, sosyal ve duygusal yönden gelişimini destekleyen, onu toplumun kültürel değerleri doğrultusunda yönlendiren ve ilköğretime hazırlayan eğitim süreci ile desteklenmesi gerekmektedir (Kartal, 2008, s. 10).

2.6. Erken Çocukluk Döneminde Çocuk - Kitap İlişkisi

Çocukların ileriki yaşlarda okumayı sevmesi, kitaplarla içli dışlı olması ve okuma alışkanlığının geliştirilmesi için onları küçük yaşlarda kitapla tanıştırmak gereklidir. Okumayı sevdirmeye daha çocuk okumaya başlamadan, küçük yaşlarda haşır neşir edilmelidir (Alpöge, 2003, s. 191). Erken çocukluk döneminde okuma çalışmalarının çocuk üzerinde birçok faydası bulunmuştur. Bunlar; “zihinsel ve akademik yararlar ile sosyal ve duygusal gelişim” dir. Erken çocukluk dönemindeki okuma, dil gelişiminin yanında matematiksel düşünmeyi ve öğrenmeyi de sağlar. Nitelikli kitap seçimleriyle okuma yapılması çocukların sosyo-duygusal değerlerine ve empati geliştirmelerine yardımcı olur. Bu dönem çocuklarda kitapla duygusal bağlılık kurularak okuma alışkanlığının kazanılmaya başlandığı bir dönemdir. Bu dönemde çocukların okumaya karşı ilgi oluşturmaları sağlanırsa, zaman içinde giderek artan bir ihtiyaca dönüşerek çocuğun yaşamında önemli bir yer alır (Gül, 2013, s. 305). Okumaya yönelik ilk beceriler, çocuğun çevresindeki yazılı materyallere ilgi duyması, işaret ve logoları tanınması, adının yazılışını tanınması ve alfabenin bazı harflerini öğrenmesiyle başlar.

Aynı zamanda bu dönem için hazırlanan az yazılı ve büyük resimlerden oluşan kitaplardan hoşlanırlar. Bu dönemde resimli kitaplar çocukların en iyi arkadaşıdır (Miller & Richardson, 1995, s. 2). Kitapların taşınması, tutulması, sayfalarının çevrilmesi, metnin yönünü, resim ve metin arasındaki ilişkiyi, ritmik tekrarları söyleyebilme, resimdeki ayrıntıları fark edebilme ve hikâyenin gelişim sırasını tanımlama becerisini bu dönemde geliştirirler. Ayrıca çocukların kitap okuma alışkanlıklarının gelişmesi için evdeki yetişkinlerin olumlu rol model olmaları gerekir. Çocuğun ailesini kitap okurken görmesi, ailenin planlanmış bir okuma zamanının olması, okulda ve evde kitaba ulaşımın kolay olması okuma alışkanlığının kazanılmasında oldukça etkili bir yöntemdir (Gül, 2013, s. 305). Bebeklik döneminde okuma, bebek ve ailesinin beraber vakit geçirmesi için özel bir fırsat sunar. Erken döneminden itibaren bebekler ebeveynin ve çevresinin sesini tanımaya başlar. Okuma bebeğe zengin bir dil tecrübesi sunarak yetişkinlerin seslerini taklit etmelerini ve farklı sesleri çıkarmalarını sağlar. Bunun yanında kitaplar okunurken bebeklerin objelere odaklanarak görme duyusuna ve beyin gelişimine yardımcı olur (Samur, 2011, s. 52). Bebeklikten itibaren kumaş, sesli müzikli oyuncak biçiminde tasarlanmış, rengârenk resimli kitaplarla karşılaşan çocuk büyüdükçe daha farklı kitaplarla buluşmak ve tanışmak ister. Önceleri oyuncak olarak gördüğü kitaplar, sonraları içindeki öykü ve masalları dinlemekten, tekerlemeleri tekrar etmekten hoşlandığı resimlerden yola çıkarak hikâyeleri tamamladığı ve bilgi becerilerini arttırıcı bir eğlence aracı olur. Altı yaşına yaklaştığında çocuğun ulaştığı sözcük sayısı iki bini bulur. Artık gerçeğe yakın hikâyeler, doğa olayları, hayvanlar, uzay ve yıldızlar, makine ve robotlar çocuğun ilgisini çeker. Eski gazete, dergi ve kitaplardan resimler keserek kendi kitaplarını oluşturabilirler (Stebler, 2011, s. 129). Okul öncesi dönemde bu aktiviteler sonraki dönemlerde okuryazarlık için temel oluşturur. Zengin dil deneyimleri kelime hazinelerinin gelişmesini sağlayarak duygu, düşünce ve fikirlerini rahat ifade etmelerini sağlar. Böylelikle edebiyatla tanışıp resimler sayesinde sanatı keşfederler. 6-8 yaş dönemde sesli kitap okumanın ve okuduğu kitap hakkında konuşmanın çocukların zekâlarını keskinleştirdiği, konsantrasyonlarını arttırdığı, problemleri mantıklı bir şekilde çözmelerine ve kendilerini rahat ifade etmelerine yardımcı olduğu vurgulanmıştır. Dinledikleri hikâyelerin çocuklara yeni cümleler, deyim ve atasözleri kazandırdıkları test puanlarını arttırdığı, dikkat sürelerini uzattığı, kelime, dil bilgisi,

hayal gücünü ve araştırma becerilerini geliştirdiği tespit edilmiştir (Samur, 2011, s. 52).

2.6.1. Çocuk Edebiyatının Erken Çocukluk Dönemindeki Dil Gelişimine Katkısı

Çocuklar, çocuk edebiyatı ürünleri ile kitaplarla etkileşime geçerler. Kitaplar türleri, içerikleri, konuları ve temaları bakımından çocuğun gelişimini olumlu yönde geliştirirler. Bedensel, ruhsal ve zihinsel gelişimin önemli olduğu 0-3 yaşlarda yetenekler gelişir, alışkanlıklar şekillenir. Her çocuğun kişiliği, ilgileri, zekâ düzeyi ve yetenekleri birbirinden farklıdır. Ancak çevreleriyle iletişimi, araştırma ve inceleme özellikleri ortaktır. Bu nedenle görme, tatma ve dokunma duyularını aktif kullanırlar. Konuşma yeteneğinin gelişmesi biraz uzun süreç gerektirirken konuşmaya başladığı her sözcük yeni bir sevinç kaynağıdır. Bu yaşlara yönelik hazırlanan kitaplarda yeni kelime ve sözcük tekrarları çok önemlidir. Çocuğun kitaba olan ilgisi konuşmadan önce başladığından çocuklara resimli kitap okuma deneyimi yaşatılmasıyla onların dil gelişimlerini hızlandırır (Yükselen, 2013, s. 58). Dil; konuşma, yazma ve jestler yoluyla çevreyle iletişimi sağlayarak sosyalleşmeye ve çevreye uyuma yardımcı olur. Dil gelişimi ise kelimelerin, sayıların, sembollerin kazanılması, saklanması ve dilin kurallarına uygun olarak kullanılması olarak tanımlanır. Çocuk yaşadığı kültürdeki belli anlamları olan sesleri öğrenip ihtiyaçlarını, duygularını ve iletişimini belirtmek için kullanır ve dilin bu fonksiyonunu yaşamı boyunca kullanır (Tümekaya, 2008, s. 30). Dil gelişimi çocukların kendileriyle ilgili hikâye oluşturmalarına ve bilgiyi organize edip kullanma becerisinin artmasını sağlar. Yetişkinlerin kullandığı dilin kalitesi, konuşma sıklığı, çocukların sorularına verilen cevapların zenginliği, soru çeşitleri ve diyaloglar çocuğun dil gelişimini artırır (Akdoğan, 2005, s. 212). Bu dönemde çocuğun bildiği ve anlayabildiği kelime sayısı, ifade edebildiklerinden daha fazladır. Bu dönemde çocuklar basit hikâyeler ve çocuk şarkıları dinlemekten, tekrar etmekten hoşlanırlar (Sezer & Yoleri, 2011, s. 59).

2.6.2. Çocuk Edebiyatının Erken Çocukluk Dönemindeki Bilişsel Gelişime Katkısı

Çocuk kitaplarında yer alan iletiler, çocuğun anlama düzeyine uygun olmalıdır. Resimli kitaplarla çocuklar yeni kavramlarla tanışıp bu kavramları kazanırlar. Resimli kitaplar sayesinde çocuğun gidip göremeyeceği veya doğal olarak keşfetme imkânı olmayan

birçok olay, durum, bilgi çocuğa anlatılmakta ve resimlerle desteklenerek çocukların bilgiyi hem görerek hem de dinleyerek algılaması, anlaması ve yorumlaması sağlanmaktadır (Güleç & Geçgel, 2006, s. 26). Kitaplarda yer alan öykülerde, giriş, olayların geliştiği gelişme ve öykü sonu şeklinde bir sıralama düzeni bulunmaktadır. Çocuk olayların izlediği sırayı görerek sebep-sonuç ilişkisini öğrenir. Problem çözme becerisini kazanır. Öyküler genellikle bir problemle başlar, çocuk öyküyü dinlerken kafasında çözümler arayarak olayın gelişmesine aktif olarak katılır ve hayal gücünü geliştirir. Bir çocuğun kendisine anlatılan bir öyküyü, sanatçı duyarlılığı ile hazırlanmış resimlerine bakarak dinlemesi, çocuğa çok uyarınlı bir öğrenme süreci oluşturur. İşittiklerinin, görsel uyarınlarla desteklenmiş olması olay kurgusunun çocuğun zihninde anlam kazanmasını sağlar. Bu nedenle erken çocukluk dönemi çocukları için hazırlanan resimli kitaplar, yalın ve anlaşılır metinlerin içeriğini çocuğa duyumsatacak nitelikteki görsel öğelerle desteklenmelidir. Çocuk sunulan gerçekliği algılamalı ve kendi yaşamına uyarlayabilmelidir. Böylece çocuk için kavrama, sentezleme ve uygulama becerileri gelişmeye başlar (Şahin, 2014, s. 1319).

2.6.3. Çocuk Edebiyatının Erken Çocukluk Dönemindeki Duyuşsal Gelişime Katkısı

Duygular elle tutulamayan, gözle görülemeyen birer olgu olduğundan çocuk, hislerini kolaylıkla dile getiremediğinden resimli öykü kitapları, çocukların duygularına tercüman olur. Okulöncesi çocukları için hazırlanmış resimli öykü kitapları çocuk için vazgeçilmez bir arkadaştır. Çocuk bu kitaplarda kendi yaşamından kesitler bulabilecek, kitaplarda görsel anlatımla geliştirilmiş karakterlerle özdeşim kurabilecek ve başa çıkması gereken olaylar karşısında sağlam durmayı başarabilecektir. Resimli kitaplarda yer alan karakterler, yaşadıkları olaylar ve sergiledikleri duygu durumlarının dilsel ve görsel ifadeleri ile çocuk, duyguları resimli kitaplar sayesinde keşfedecektir (Şahin, 2014, s. 1316). Erken çocukluk döneminden itibaren hayata, insana ve çevreye ilişkin bireysel değerlerin kazanılmasında çocuk kitaplarının önemli bir etkisi vardır. Çocuk kitapla kendisini ve yaşadığı hayatı tanıır ve öğrenir, kitaplarda okudukları ve gördükleriyle özdeşleşir. Çocuk gerçek dünyayla kitaptaki dünyayı resimlendirmeler yardımıyla birleştirir. Hikâyelerdeki kahramanların yaşadığı duygulara ortak olup onlarla birlikte aynı duyguları yaşar (Abacı, 2003, s. 271). Günlük hayatında tüm

duyguları yaşayan, hata yapabilen çocuk, bazen korkmakta, kızmakta ya da bazen yetişkin tarafından uyarılmakta ve üzülmekte veya utanabilmektedir. Çocuk, kitaplardaki kahramanların da kendisinin yaşadığı duyguları ve yaptığı davranışları yaşadığını gördüğünde, yaşadıklarının normal olduğunu düşünebilmekte, en önemlisi bu duyguların nasıl adlandırıldığını öğrenmektedirler. Dinlediği veya okuduğu hikâyelerdeki kahramanlarla duygusal olarak özdeşim kuran çocuk bu duyguları sadece kendisinin değil başkalarının yaşadığını görür ve kendisini yalnız hissetmez. Benmerkezcilikten kurtularak duyguların doğallığını keşfeder. Kitap ile birlikte olmanın mutluluğunu yaşayarak bundan sonra yaşayacağı duygusal durumlarda nasıl davranacağına hazırlanmış olur. Soyut ve ifadesinin zor olduğu duyguların, okunan hikâyelerle anlaşılır ve somut olması sağlanır (Tür ve Turla, 1999, s. 14-15). Çocuk, oyunları esnasında arkadaşlarıyla nasıl duygu alışverişi yapıyorsa, onun duygularını paylaşıyorsa resimli kitaplarda da çocuk için oluşturulan samimi bir ortamla çocuğun hikâye (öykü) karakteriyle olumlu bir duygusal bağ kurarak her ortamda duygularını rahatlıkla ifade edebilir, sezgileri güçlenerek sezgisel düşünmeyi kullanabilecek duruma gelir (Bilgin, 2011, s. 56). Erken çocukluk döneminde, çocuk dinlediği öyküleri, gördüğü olayları, hayal gücüyle yorumlayıp biçimlendirir.çevreden gelen uyarıları da kendi duygusal gelişimine uygun olarak renklendirerek değiştirir ve başka bir şekle dönüştürür. Böylece yaratıcılığın kaynağı olan hayal gücü gelişir (Başaran, 1976, s. 103) . Resimli çocuk (öykü) kitaplarıyla duygusal becerilerinin gelişmesi, görsel algılama, zihinsel algılama, dilsel algılama, kavram geliştirme aşamalarıyla gerçekleşir (Öncül, 1989, s. 54);

2.6.4. Çocuk Edebiyatının Erken Çocukluk Dönemindeki Kişisel Gelişime Katkısı

Kişilik gelişimi, her insanın kendi eğilimlerine, yeteneklerine göre hayatta karşılaştığı yeni durumlara takındığı davranışlardır. Bu nedenle çocuk edebiyatı ve kitapları, kişilik gelişimine yardımcı olan öğelerden biridir. Çünkü edebiyatın temel amaçlarından biri, eğitme, insan kişiliğini değiştirme ve geliştirmedir. Çocuk, büyürken dış dünyayı tanıdığı kadar kendi kişiliğini de tanıyarak geliştirir. Kitaplar, çocuğun yaşamadığı tecrübeleri, tanımadığı insanları ve çevreyi çocuğa tanıtarak hayatı çocuğun önüne sunar. Çocuk, kitaplarda daha çok kendi yaş grubundan çocuklarla, kendinin yaşadığı ya

da yaşayabileceği sorunlarla karşılaşır. Kitaplardaki kahramanların duyguları, düşünceleri, sorunlara yaklaşımları ve sorunlara buldukları çözümleri kitabı okuyan çocuk için tecrübe kazandırır. Bu tecrübeler de çocuğun kişilik gelişimini sağlar. Kitaplar çocuğa sadece hayatta karşılaşacağı sorunlarla başa çıkmayı öğretmekle kalmayıp onun dünyayı tanımasını sağlar. Çocuğun yaşamında karşılaşmadığı, belki de hiç karşılaşmayacağı olayları, durumları, kişileri ve yaşam biçimlerini tanıtır (Sever, 2011, s. 30). Çeşitli hikâye türleri, hikâye içinde çocuğa yöneltilecek ne, nasıl, niçin gibi sorular çocuğun yaratıcılığını ortaya çıkararak düşünmesini sağlar. İlk başta çok az fikir üreten çocuk zaman geçtikçe ve hikâye çeşitliliği ve sayısı attıkça daha çok fikir üretmeye başlayarak fikirlerini çeşitlendirerek kişisel gelişimlerini geliştirirler (Swith, 2013, s. 413). Sosyal ilişkilerin başladığı erken çocukluk döneminde, çocuk evin dışındaki dünyayı keşfinde karşılaşacağı sorunları öykü kitaplarındaki metin ve resim sayesinde giderirler. Böylece gelecekteki kişilik taşları belirginleşip yerine oturur. Resimli çocuk (öykü) kitaplarının çocuğun kişisel gelişimine katkıları şu şekilde sıralanabilir (Öncül, 1989, s. 54);

- ✓ Kitaplardaki kahramanların olumlu rol model olarak alınması,
- ✓ Hayal gücünün gelişmesi,
- ✓ Yaratıcılığın teşvik edilmesi,
- ✓ Kitaplarda, sorularına cevaplar bulması (Fen ve doğa olayları vb.)
- ✓ Resimleme ve renk uyumundaki ilgi çekiciliğin sanat sevgisi oluşturmaları.

2.6.5. Çocuk Edebiyatının Erken Çocukluk Dönemindeki Toplumsal Gelişime Katkısı

Erken çocuklukta kitap, çocuğu sosyal birey haline getirir. Çocuk, kitaplar sayesinde oyuncakları dışında değişik kişi ve karakterlerle tanışır. Her kişinin karakteri farklı olduğu için davranışları da farklı olacaktır. Öykülerdeki kahramanlar çocuğun yeni kişiliklerle tanışmasını ve onlara uygun davranışlar geliştirmesini sağlar. Örneğin; çevresinde asık suratlı ve sinirli birini görmemiş bir çocuk öyküdeki böyle bir karakterin karşısında nasıl davranması gerektiğini öğrenir. Böylelikle, resimli kitaplar çocuğa dil, sosyal ve bilişsel alanda katkı sağlayarak çocuğu sosyalleşmesini geliştirir. Kitaplar, çocuğa yeni yerler, yeni kişiler, yeni nesneler ve yeni canlılarla tanıştırır. Çocuk görmediği, duymadığı bir nesnenin veya bir hayvanın özelliklerini ilk olarak

resimli kitaplarda görür. Çocuk kitapla beraber yeni davranışlar kazanır ve bu davranışlar çocuğun kendine olan güvenin artırır. Çocuk hikâyeyi dinlerken yetişkinle ya da sınıftaki arkadaşlarıyla iletişim kurar. Hikâyeyle ilgili sorular sorar, yeni girdiği ortamlarda dinlediği hikâyeleri anlatarak sosyal iletişimini başlatır. Çocuğun arkadaş edinmesini kolaylaştırır (Bilgin, 2011, s. 22). Kitapların çocukların sosyal gelişimine katkısı ile ilgili olarak şunlar söylenebilir Aile, arkadaşlık, komşuluk gibi toplumsal ilişkilerin daha kolay anlaşılması sağlanır. Çocuğa kitaplarla adalet, sevgi, hoşgörü, saygı, paylaşma vb. gibi birçok sosyal ve duygusal davranışı kazanarak toplumsal gelişimini arttırır (Tür & Turla, 1999, s. 15).

Sonuç olarak; erken çocukluk dönemi gelişim düzeylerine, ilgi ve gereksinimlerine göre hazırlanan resimli çocuk (öykü) kitaplarının çocuğun dilsel, bilişsel, kişisel, duyuşsal ve toplumsal gelişimine katkıları şu şekilde özetlenebilir (Sever, 2011, s. 30); Resimli kitaplar (öykü);

- ✓ Çocukların kitapla tanışmasını sağlayarak, kitapların yaşamlarını bütünleyen bir temel araç olduğuna ilişkin duyuşsal bir alt yapı oluşturur.
- ✓ Sanatsal duyarlılıkla yapılmış bir resimli kitap görsel algılarını geliştirerek sanat gereksinimlerini karşılar.
- ✓ Resimlerle çocuklara duygu ve düşüncelerini anlatabilme becerisini kazandırır.
- ✓ Kavramsal gelişimlerini destekleyerek dil bilinci ve duyarlılığı kazandırır.
- ✓ Çocukların sanat vasıtasıyla, kitabın kahramanlarıyla nitelikli iletişim kurmalarına ve insana, doğaya ve yaşama yönelik değerler kazandırır.
- ✓ Çocuğa öykülerdeki kahramanlarla değişik insan kişiliklerini tanıtır, farklı kişiliklerde insanların olacağı gerçeğini öğretir.
- ✓ Çocuklara, dilsel ve görsel kurgularla aktarılan temalarla toplumsal ve evrensel değerleri sezdirir.
- ✓ Çocuklara, hayatın her alanında karşılaşılabilecek sorunlar ve çözümler için alternatif yolları öğretir.

2.7. Erken Çocukluk Dönemi Kitaplarında Bulunması Gereken Temel Özellikler

Erken çocukluk dönemi kitaplarında belirlenen amaçlara ulaşabilmek için hem dış yapı

(biçimsel) hem de içyapı (içerik) özelliklerine uygun hazırlanması gerekir. Bu dönem den başlayarak çocukların kullarımlarına sunulan kitapların yapısal nitelikleri, ileride okuma kültürü edinmiş bireylerin yetişmesi için alt yapı oluşturacaktır. Çocuk öykü kitaplarında olması gereken temel özellikler dış yapı ve içyapı özellikleri olarak incelenmektedir.

2.7.1. Kitapların Dış Yapı Özellikleri

Kitabın boyutu, kullanılan kâğıdı, kapağı, ciltlemesi, sayfa düzeni ve harf (punto) büyüklükleri ve biçimsel özellikler olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.7.1.1. Boyutlar

3-6 yaş grubundaki çocuklar, değişik boyutlardaki kitapları incelemeyi ve onların sayfalarını çevirmeyi severler. Bu yaştaki çocuklara hitap eden kitapların çocuğun el ve göz yapısına uygun, taşınabilir hacim ve ağırlıkta olmalıdır. Bu nedenle çocuklar tarafından kolaylıkla okunabilecek, resimlerine bakılabilecek ve taşınabilecek boyutta olmaları gerekmektedir (Oğuzkan, 1994, s. 213). Ayrıca çocuklar küçük boyutlu kitapların yanında, büyük boyutlu kitaplardan da hoşlanmaktadır. Bundan dolayı okulöncesi öykü kitaplarında farklı boyutlar kullanılabilmektedir. Bununla birlikte resimli öykü kitaplarının büyüklüğü, dinleyen ve anlatanın aynı anda rahatça görebilmelerini sağlamak için iki kucak genişliği olarak tanımlanmaktadır. Kitabın çocuğun kolayca taşıyabileceği ve kullanabileceği ağırlıkta olması gereklidir. Genelde yaşa ve metne bağlı olarak 10-18 sayfalık bir formdan oluşan kitaplar uygun ölçüler olarak kabul edilmektedir. (Sarı, 2006, s. 119). 6-8 yaş grubu çocukları için hazırlanan kitaplarda ise resimler okul öncesi için hazırlanan kitaplardaki resimlerden daha az, metin ve sayfa sayısı daha fazladır. Bu dönemdeki çocuklar için hazırlanacak kitapların çocuklarda kitaplık oluşturma/ kullanma alışkanlığını da yerleştirmek amacıyla kitaplık düzenlemesine uygun olan 16x23 cm boyutlarında olması beklenir (Sever, 2011, s. 57).

2.7.1.2. Kâğıt

Erken çocukluk döneminden başlayarak çocukların kitaba ilgi, saygı ve sevgi duymalarını sağlayan en önemli etkenlerden biri de kitaplarda kullanılan kâğıdın özelliğidir. Kitabının görsel etkisini yansıtan, baskı niteliğini arttıran ve uzun süreli

kullanım sağlayan temel öğe kâğıttır. Bu yüzden kitaplarda kaliteli, kolay yırtılmayan ve yıpranmayan, resimlerin özelliğini bozmayan, parlama yapmayan, gözü yormayan, pürüzsüz, mat ve baskıda renkleri dağıtmayan, göz sağlığına uygun, resimlerin net, güzel görünmesi için birinci kalite kâğıt hamuru kullanılmalıdır. Renkler arka sayfaya gölge yapmamalı ve ağırlığı 90 gramajın altına düşmemelidir. Çocuğun resim bütünlüğünü, ayrıntıları ve renkleri kolay algılayabilmesi için bu önemli bir özelliktir (Tür & Turla, 1999, s. 35-36). Çok küçükler için mukavva veya bez sayfa tercih edilirken, saman kâğıt, pelür kâğıt ve gazete kâğıdının hiç kullanılmaması gerekmektedir (Sarı, 2006, s. 119).

2.7.1.3. Kapak-Cilt

Çocuklar için hazırlanan öykü kitaplarında kapak, çocukların kitaba yönelmesi, onu incelemesi ve okuması için bir davetiye gibi olduğundan kapak tasarım içeriği kadar önemlidir. Kapak çocukların kitaba yönelmesini sağlayan ilk uyarıcı olup kapak tasarımının estetiği ve mizanpajı çocukları kitabı okumaya isteklendirmelidir. Çocuğun ilgi ve beğenilerini devindiren bir kapak onu kitaba ve okumaya yönelik olumlu duyuşsal davranışlar kazanmasını sağlayabileceğinden ön ve arka kapak tasarımı grafik sanatçıları tarafından gerçekleştirilmelidir. Kapak tasarımının yeteri kadar dikkat çekmemesi, albenisinin olmaması, yanlış, eksik veya abartılı olması ilk bakışta kitabın itici olmasına neden olabilir. Özellikle okul öncesi çocuklarda kitaba karşı ilgi ve merak uyandırma, okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırmada kapak tasarımı etkileyici bir başlangıç olmalıdır (Karatay, 2011, s. 90). Kapak tasarımında ve resimlemesinde çocuğa içerik hakkında ipucu vermelidir. Bu özelliklerin yanında kitabın uzun süreli kullanılabilmesi için kapağının dayanıklı olması gerekir. Kitabın uzun süre yıpranmadan kullanımı için kartonun üzeri lak ya da selefon ile kaplanmalıdır. Kitap sayfaları iki yana kolayca açılıp kapatılabilmeli, çocuk sayfaları açmada ve çevirmede zorluk çekmemelidir. Kitabın kimlik bilgileri kitabın sırtına yazılmalıdır (Sever, 2011, s. 58). İyi bir cilt kitabın uzun süreli kullanılmasını sağlar. Ayrıca kitabın cildi kolay açılmalı, herhangi bir destek kullanılmadan düz bir yüzeyde okunabilmelidir. Kitapların üç türlü ciltleme şekli bulunmaktadır. Bunlar; sicimle (ince tel veya iplikle) ciltleme, zimba ile ciltleme ve tutkal ile yapıştırımadır. Çocuk kitaplarında en iyi ciltleme şekli, dikiş yoluyla yapılandır (Tür & Turla, 1999, s. 38). Cilt kapağının küçükler için kalın

mukavva veya bezden, daha büyükler için ise mukavva ve kalın kartondan oluşması gerekmektedir. Ayrıca küçükler için plastik kaplama, yani selofanlı kapağın kullanımı yırtılmayı önlemektedir. Büyük çocuklar için kapak üzerinde yer alan kitap kapağı resimlemesinin çekiciliği önemlidir (Sarı, 2006, s. 119).

2.7.1.4. Sayfa Düzeni

Çocuk öykü kitaplarının nitelikli hale gelmesini sağlayan özelliklerinden biri de sayfa düzenidir. Metinler ne kadar nitelikli olursa olsun resimlerle metinlerin doğru olmayan tasarımları çocuklarda kitaba karşı ilgi ve okuma isteği uyandırmayacaktır (Karatay, 2011, s. 89). Bu nedenle çocuk öykü kitaplarında metin ile resmin bütünleşmesi ve resmin yaş dönemlerine uygun yerleştirilmesi gerekmektedir. Kitapta bir iç kapağın bulunması ve satır aralıklarının çocukların ayrıntıları fark edebilmesi açısından geniş olması gerekmektedir. Küçük ve büyük çocuklar için de kitaptaki resmin oranı, düzeni ve kalitesi büyük önem taşır (Sarı, 2006, s. 119). Sayfa düzeni çocukta işitsel ve görsel algılamayı pekiştirmesi açısından önemlidir. Bu yüzden metin ve resim düzenli ve uyumlu dizayn edilmeli, karışık olmamalı ve o sayfadaki olayları açıklamalıdır. (Konar, 2004, s. 63). Sayfa düzeni henüz okuma yazma becerisi edinmemiş çocuk için önemli bir değişkendir. Çünkü çocuğun kitapla kurduğu arkadaşlığın süreklilik kazanması gerekir. Kitap arkadaşlığı arasındaki sıkı bir ilişkinin neticesi de okuma eyleminin oluşmaya başlamasıdır. Sayfa düzenindeki resim, metin ve sayfa kenarlarındaki boşluklar arasında göze hoş gelen bir bütünlük ve sayfada bulunan tüm öğeler arasındaki oransal uyum, estetik dengeyi sağlayan temel etkenlerdir. Sayfa ve resim düzeninin tasarım özeni, çocukların o kitaba ilişkin olumlu duyuşsal özellikler edinmelerine ve sanat eğitimi ihtiyaçlarının giderilmesine olanak sağlayıcı ortam oluşturacağından grafik sanatçılarının sorumlulukla tasarımları gerçekleştirmeleri gerekmektedir (Sever, 2011, s. 59).

2.7.1.5. Harfler

Gelişim düzeylerine göre çocukların harfleri sözcük içinde iyi tanımaları ve görmeleri için yazı büyüklüğünün ve karakterlerinin seçimi çok önemlidir. Çocuk kitaplarında kullanılan harflerin, çocukların yaşına uygun, gözü yormayacak, onların sözcükleri rahat okuyup anlamlandırmalarına olanak sağlayacak boyutta olmalıdır. Harfler net,

satır aralarındaki boşluklar harflerin boyutlarıyla orantılı olmalıdır (Karatay, 2011, s. 92). Harf, sözcük ve satır aralarındaki boşluklar sayfa düzenindeki tasarımı bütünlemeli, sayfaya sevimlilik ve görsel bir çekicilik kazandırmalıdır. Satır aralarındaki boşluklarda harflerin boyutlarıyla orantılı olmalıdır. Okul öncesi dönemde okuma eyleminde edilgen olan çocuk, ilköğretimin başlamasıyla okuma becerisi kazanacağından dolayı okumada etken olur. Sözcükleri seslendirmek, anlamlarını çözmeye başlamayla kendini gerçekleştirmenin verdiği sevinçle daha çok okumaya yönelecektir. Bu yüzden, harfler normal kalınlıkta ve 20,22 ve 24 punto olmalıdır. Eğik yazı karakterleri daha güzel görünse de normal yazıya göre zor okunur. Büyük harfler kısa satırlarda, okuma hızının yavaşlatılması veya önemli bir bölüme dikkat çekilmesi gereken durumlarda kullanılır (Sever, 2011, s. 62). Milli Eğitim Bakanlığının Kitapları değerlendirme yönergesinde; 6 yaş için 24 punto, 7-9 yaş için 16- 18 punto, 10 yaş için 12 punto ve üstü için de 11 punto zorunlu kılınmıştır. Bu ölçüler, çocuğun görme ve algılama özellikleri göz önüne alınarak belirlenmiştir (Kaya, 2011, s. 33)

2.7.1.6. Resimler

Görsel algının diğer algı türlerine göre oranı oldukça yüksektir. Nitelikli görüntüler ile görüntüleri yansıtan resimler, metne ve metnin içerdiği kavramlara göre belleğe daha kolay yerleşir. İnsanlar farklı olan, beğenilen ve etkilendiği görüntüleri kolaylıkla hatırlarlar. Çocuklukta resimleriyle birlikte sevilen bir kitap, onların yaşamı boyunca hatırında kalır. Bu nedenle, resim ve resimleme çocuk kitaplarının vazgeçilmez unsurudur. “Resim önce bakılan, sonra görülen ve duyumsanan, daha sonra ise iletisini izleyiciye taşıyan ve bu ileti üzerinde düşündüren bir sanat formudur.” (Özer, 2007, s. 427). Resimler, bakma sonrası görülen anlamın ilerisine geçmeli; izleyiciyi, resmi yapan sanatçının gerçekliğine (iç dünyası, dünyaya ve sanata bakış açısı vb.) ulaştırmalıdır. Bunun için resimler estetik kaygıyla üretilmeli, çocukların yaşamında da görsel ve estetik uyaran olmalıdır. Çocuk kitaplarında resim, anlatıdaki sözcüklerin soyut dünyasını görselleştirmelidir. Çocuk kitabı resimli olmalı, resimsiz kitap ilgi çekmez düşüncesiyle kitaplarda estetik değer taşımayan resimlere de yer verilmemelidir. Kitaplarda çocukların ilgisini çeken, onlarda dinamik ve neşeli bir etki yaratan sıcak renkler kullanılmalıdır. Kitabın sayfalarında uygulanan renkler bir bütünlük göstermeli. Bir sayfada canlı renkler kullanılırken öteki sayfalarda soluk ya da

mat renkler kullanılmamalıdır. Kitabın bütününde uygulanan teknikte de bir tutarlılık olmalı; bir sayfada suluboya tekniği kullanılırken öteki sayfalarda pastel boya tekniği uygulanmamalıdır (Kaya, 2011, s. 20). Okul öncesi dönemde kitap, konusundan önce içindeki resim ve görsellerle çocuğun dikkatini çekmektedir. Çocuk, okuyucu olarak değil dinleyici olarak kitapla iletişimini sağlamaktadır. Bu dönemde çocuğun kitapla birebir ilişkisi görsel bir dille yani resim aracılığıyla sağlanmaktadır. Çocuk dinlediklerini resimlerle ilişkilendirdiği için iyi hazırlanmış bir resim çocuğun anlamasını kolaylaştırmasını ve kitaba olan ilgisini arttırmasını sağlayacaktır (Şeref, 2008, s. 2). Çocukta resim yapma, görselleri okuma ve bu görsellerle iletişim kurma isteği uyanması ve çocuğun kitabı sevmesi için sanatsal değeri olan resimlere ihtiyaç duyulmaktadır. Sanatsal duyarlılıkla yapılan resimler, metnin okunması ve anlaşılmasına olumlu katkılar sağlar. Yazarın sözcüklerle anlatamadığı duygu ve düşüncelerin çocuğa iletilmesini sağlar. Resimler, çocuğu eğlendirir, heyecanlandırır, düşündürür. Okulöncesi çocuklara yönelik kitaplarda yer alan nitelikli resimlerin en önemli amacı çocuğun görsel ve işitsel algılama becerisiyle düşünmesini sağlamak ve yeni duygu düşünce üretmesini sağlamaktır. Bu nedenle çocuklar, yalnızca kitap sayfalarını doldurmak amacıyla özensiz yapılmış, sevimsiz tekdüze resimlerden oluşmuş kitaplardan uzak tutulmalıdır. Bu tür kitaplar çocukların gelişimlerine katkı sağlamamaktadır. (Sever, 2011, s. 60). Resimlemede renklerin kullanımı önemli bir konudur. Resimlemede çizgilerin anlatımının yanında resimlerin renkleri de çocuklar için ilgi çekici olmaktadır. Birden fazla rengin bir arada kullanımında renkler arası uyum ve bütünlüğün sağlanmış olması çok önemlidir. Renkler ve çizgilerin kullanımı bir bütün oluşturmalıdır. Renkler seçilirken, metni destekleyici olmasına ve tasvirlerle uyumlu olmasına dikkat edilmeli, Çocuklar kitaplara bakarken çizgi, şekil, renk uyumu ve kompozisyon gibi sanat ve estetik değerler kazanmalıdır (Tür & Turla, 1999, s. 33).

2.7.2. Kitapların İç Yapı Özellikleri

Kitapların konusu, teması, kahramanları, metinde kullanılan dil ve anlatım kitapların içyapısı olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.7.2.1. Tema (İzlek)

Ana duygu, ana düşünce anlamına gelen “tema”, yazarın kitapta çocukta uyandırmak istediği etki, onlarla paylaşmak istediği duygu ve düşünce birikimi olduğundan, çocuk kitaplarının en önemli içyapı özelliklerinden biridir (Sever, 2011, s. 63). Çocuk kitaplarında tema, tartışmalara yol açmayacak bir şekilde açık, net ve anlaşılır olmalıdır. Yazarın okuyucusuna vereceği duygu, düşünce ve görüşlerin bilincinde olarak belirsizliğe neden olmamalıdır. Çocuklar için yazılan kitaplarda, aile, yurt, ulus, doğa, yaşama sevinci, dayanışma, özveri, doğruluk, dürüstlük, yardımseverlik, çalışkanlık vb. temalara yer verilmelidir (Kıbrıs, 2010, s. 41). Çocuğun zihinsel, bedensel, duygusal ve sosyal gelişimini tamamlaması için kitaplarda öncelikle sevgi teması öncelikli olmalıdır. Sevgi, hedeflenen amaçların gerçekleşmesi için çocuğun en temel ihtiyaçlarından biri olarak çocuk kitaplarının merkezinde yer almalıdır. Çocuk kitaplarında öncelikli amaç çocuğun "sevgi" duygusunun ve ihtiyacının karşılanmasıdır (Yavuzer, 1984, s. 68). Ülkemizde resimli öykü kitaplarının temaları ve konuları incelendiğinde büyük oranda sosyal ilişkiler temalı resimli kitapların yayınlandığı görülmüştür (Dereobalı, 2009 , s. 277).

2.7.2.2. Konu

Tema terimiyle ile çocuklara kazandırılması gereken davranışlar, konu terimiyle de bu davranışları kazandırmak için kullanılan araç-gereç ve işlenen durum kastedilmektedir. Bu nedenle çocuk kitaplarında konu ile tema arasında güçlü bir ilişki bulunmalıdır. Yukarıda belirtilen temaları işleyen konuların, çocukta duyuşsal, bilişsel ve devinişsel düzeyde oluşması ve istenilen davranışları destekleyen konular olmalıdır (Kıbrıs, 2010, s. 42). Çocuk kitaplarında konu, klasik ve sıradan olmamalı, ilgi çekici ve orijinal olmalıdır. Çocuklar tarafından beğenilen ve çok okunan kitaplar konusu en çok akılda kalan ve yaşantısında olumlu etki oluşturan kitaplardır (Huck & Kieffer, 2003, s. 15). Yaşamın ilk yıllarında çocuk için her konu ilgi çekicidir. Çünkü içine doğduğu dünya ile ilgili bilmediği çok şey bulunmaktadır. Tanıyacağı, öğreneceği sayısız bilgiler vardır. Yine de öncelikli önemli konular çocuğun gelişim süreciyle ilişkilidir (Ural, 2013, s. 42). Çocukların duygu ve düşünce güçlerinin gelişmesi, dengelenmesi, yaratıcılık becerilerinin arttırılması, yüreklerinde ve kafalarında insani duyarlıkların oluşturulabilmesi için kitaplardaki konuların kaynağı sevgi olmalıdır. Konular seçilirken

okuyucunun ulusal ve evrensel düzeyde kişilik kazanmasını hedeflemelidir. Konu seçilirken okuyucunun yaş düzeyi, yaşam biçimi, ilgilerini, okuma eğilimlerini, göz önünde bulundurmalı, çocuklar okudukları kitapta kendi yaşantılarından örnekler bulmalı ve kendilerini yaşamalılar (Karatay, 2011, s. 97). Çocukları geleceğe hazırlama amacıyla dozu dengeli ayarlanarak bazı yaşam gerçeklerinin sorunları konu olabilir. Yaşantımızda olan bazı çatışmalar, çocukça kurgularla kitaplarda yansıtılabilir. Ancak ana ilke olarak tüm sorunların karşılıklı sevgi ve saygıya dayalı iletişimle çözülebileceği çocuklara sezdirilebilir (Sever, 2011, s. 63).

2.7.2.3. Kahraman

Çocuklara kitap okuma alışkanlığı, ilgisi ve beğenisi kazandırmak, toplumsal ve ahlaki değerleri aktarmak için onlar için hazırlanan kitapların sadece biçimsel yönden kusursuz olması yetmez. Aynı zamanda içerik yönünden de nitelikli olmaları gerekir. Kaliteli kâğıtlara basılmış, resimlendirilmiş ve ciltlenmiş ama kahramanları ikna edici olmayan, sönük ve yetersiz anlatımlı kitaplar çocuklarda okuma isteği ve öğrenme merakını azaltır (Karatay, 2011, s. 101). Çocuklar okudukları, kitapların, seyrettikleri filmlerin ya da oyunların kahramanlarıyla kendilerini birebir özdeşlendiklerinden dolayı, onların fiziksel, ruhsal özelliklerinden, davranış ve eylemlerinden etkilenip taklit ederler. Bu nedenle özellikleriyle gerçekçi ve inandırıcı olmaları gerekir. Çocukların kitapla ilgilerini devam ettirebilmeleri için kahramanlar fiziksel ve kişisel özellikleriyle ilginç ve sevimli olmalıdırlar. Kahramanlar arasındaki karşılıklı konuşmalar kısa ve özlü tümcelerden oluşmalıdır (Sever, 2011, s. 64). Çocuk, yaşamda karşılaşacağı olaylarda neden-sonuç ilişkisini kurarak bu olayları anlamlandırabilme imkânı elde eder. Sanatçı duyarlılığıyla kurgulanmış çocuk öykü kitaplarında verilmek istenilen mesajlar kadar, kitaplarda yer alan kahramanlar ve karakterler, çocukların kahramanla özdeşim kurması, sağlıklı bir birey olarak toplumda yer edinebilmesi, sağlam bir kişilik oluşturabilmesi, hoşgörülü ve paylaşımcı olabilmesi açısından etkili bir rol üstlenirler. Çocuk kitaplarındaki yetişkin kahramanlar ise, çocuğun yaşamda var olan insan gerçekliğini ve yetişkin karakter örneklerini tanımasına katkı sağlamak, çocuklara bir model oluşturmak açısından en az çocuk kahramanlar kadar önemlidir. Yetişkin kahramanlar sayesinde çocuk, çevresindeki yetişkinleri eleştirel bir gözle değerlendirebilmeyi ve eleştirel düşünebilmeyi öğrenir. Bu da çocuğun ileriki yaşamında karşısına çıkabilecek

zorlukların kolayca üstesinden gelebilmesinin ilk adımlarıdır. Çocuklar, kitaplarda yer alan kahramanları örnek aldıklarından, bu karakterlerin ruhsal ve fiziksel nitelikleri oluşturulurken özelliklerinin iyi geliştirilmesi gerekir (Zivtçi, 2005, s. 160). Diğer konularda olduğu gibi kahramanlar seçilirken çocuğun gelişimsel özelliklerini göz önünde bulundurulmalı, karakter seçiminde hitap edilen grubun yaş özellikleri dikkate alınmalıdır. Abartılı tiplere yer verilmemeli, özellikle okulöncesi için hazırlanan kitaplarda gerçek hayatta benzeri olmayan cadı, canavar ve ejderha gibi korkunç karakterler ile uçan, ateşte yanmayan insan vb. özellikler içeren kahramanlar, 7-8 yaş çocukları için ilginç gelse de 3-6 yaş çocukları için tehlikeli olabilir (Kardaş & Alp, 2013, s. 21). Çocuk kitaplarında yer alan kahramanlar gerçek ya da gerçeğe uygun kişilerden seçilmeli ve az olmalı, daha çok çocuğun kendi dünyasında yer alabilecek (manav, bakkal, inatçı keçi, karabaş, sarıkız, bekçi vb.) varlıklardan seçilmelidir (Kıbrıs, 2010, s. 43). Bu özellik, eğitim açısından büyük olanaklar sağlamaktadır. Çocuğun kitapta kendi yaşantısından kesitler görmesi, onun kitaba ve okumaya olumlu yaklaşmasının ötesinde ilgisini de arttıracaktır. Hikâyede okuduklarıyla kendi yaşantısındaki durumu karşılaştırıp çok yönlü düşünme ve geniş bakış açısı kazanma gibi beceriler edinecektir (Dilidüzgün, 2003, s. 93).

2.7.2.4. Dil ve Anlatım

Çocuk öykü kitaplarında metni oluşturan sözcükler ve sözcüklerin kullanıldığı anlam, çocuğun yaş seviyesine ve gelişimsel düzeyine uygun olmalıdır. Çocuk yayınlarında yazarlar cümle ve paragraflarını kurarken, sözcüklerini ve deyimlerini seçerken çocuğun okuma yeteneklerini, kavrayış güçlerini ve sözcük hazinelerini de daima göz önünde bulundurmalıdır (Oğuzkan, 2000, s.370). Bu dönemde somut anlamlı sözcüklerden soyut anlamlı sözcüklere doğru bir geçiş yapılabilir. Somut varlıkları karşılayan sözcüklerin öğrenilmesi her zaman daha kolay olacaktır. Çocuğun sözcük dağarcığını zenginleştirebilmek için soyut işlemler döneminde de soyut anlamlı sözcüklerin bulunduğu metinlerin verilmesi gerekmektedir. Çocuğun bilişsel ve dil gelişimi için metin içinde bilinmeyen sözcükler ve bildiği sözcüklerin farklı anlamları kullanılmalıdır. Bunu yaparken metinlerde çocuğun ilgisini çekebilecek, cümle içinden anlamını tahmin edebileceği ya da anlamını öğrenmek için çaba harcayacağı sözcükler seçilmelidir. Yeni öğreneceği sözcükler, günlük hayatında duyduğu ve kullanabileceği

sözcükler olursa çocuğun bunları öğrenip kullanabilmesi daha kolay olacaktır. Metinlerde ikilemeler, deyimler, atasözleri ve farklı türden sözcük grupları kullanılmalı. Bu, çocuğun anadilinin inceliklerini kavramasına yardımcı olacak, ifade yeteneğini güçlendirecektir. Metinlerde çocuğun bildiği sözcük grupları kullanıldığında çocuk onun anlamını pekiştirecektir, halk arasında yanlış telaffuz ediliyorsa onu düzeltecektir; metin içinde bilmediği sözcük grupları verildiğinde öncelikle öyle bir sözcük grubunun varlığını öğrenecek, anlamını ve kullanım alanlarını kavrayacaktır (Erşahin, 2009, s. 50). Çocuğun dil gelişimi göz önüne alındığında dilini doğru konuşan, düşünce ve görüşlerini rahatça ifade edebilen çocuklar isteniyorsa çocuk hikâyelerinde edebiyat diline dikkat edilmeli, çocuklara dil becerilerini geliştirecek ve destekleyecek ifadeler kullanılmalıdır. Okulöncesi dönemdeki çocuğun anlama ve anlatma ihtiyacını dilin anlatım güzelliğiyle karşılayan kitaplar, çocukları daha sonraki dönemde öğretme ve öğrenme sürecine hazırlamış olurlar (Sever, 2011, s. 64). Çocuk ve gençlik yapıtlarında metnin kurgusu, çocuklarda merak uyandıracak ve okumayı sürekli kılacak biçimde olmalı; kişiler, olaylar ve anlatımda tutarlı olunmalıdır. Dil ve anlatım yalın ve kavramlar açık olmalıdır. Anlatım, temiz ve akıcı olmalı; cümle, paragraf uzunlukları çocuğun yaşına uygun olmalıdır (Kıbrıs, 2010, s. 42). Metinler hayal kurdurucu olmalı, herkesin bildiğini değişik şekilde düşündürmeli, çocuğa dayatma yerine hayal gücünü geliştirmeye ve pekiştirmeye yönlendirmeli, metinler açık uçlar bırakarak çocuğun farklı seçeneklere ulaşabilmesini sağlamalıdır (Kaya, 2011, s. 17). Çocuk kitapları bir defada okunulacak bütünlükte olmalıdır. Parça parça okunan kitap ilgi çekmeyip okuma heyecanını yarıda kesebilir. Anlatımlarda çocukların anlayışına ve yaş düzeylerine uygun sözcükler kullanılarak anlatımda yakından uzağa, somuttan soyuta ilkesi göz önünde bulundurulmalıdır. Çocukların anlamayacağı sözcüklere ve soyut kavramlara yer verilmeyerek tek özne ve tek yüklemden oluşan cümleler kullanılmalıdır (Özbey, 2006, s. 139). Yalın, sade anlatımdan kuru ve çocuksu bir anlatım anlaşılmamalıdır. Çünkü kuru ve çocuksu bir anlatımın hâkim olduğu, eğitimden çok yapay öğreticilik içeren yayınların çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarına yanıt vermeyeceği, bununla birlikte çocuk ve kitap arasında kurulacak ilişkiyi zedeleyeceği bilinmesi gereken çok önemli bir gerçektir. Çocuk edebiyatı yazarı yukarıda sayılan hususları göz önünde bulundurarak; eserlerinde duru ve akıcı bir dil ve üslup kullanmalı, Türkçemizin anlatım özelliklerini gösteren örnekler oluşturmalıdır (Şirin, 1994, s. 212) .

2.8. Resimli Öykü Kitapları

Çocukların eğitim ve kültürel anlamda gelişmeleri için, gelişim düzeylerine uygun ve merak duydukları bilgileri sağlamanın yanında kendilerini, çevresindeki insanları ve genel olarak dış dünyayı keşfetmelerine olanak sağlayacak nitelikli kitaplar büyük önem taşımaktadır. (Kocabaş, 1999, s. 2). Çocuğun kitapların içeriğinin algılamasında yazılı anlatımın yanında görsellik ve resimler de çok etkilidir. Çocuk kitaplarında resmin yazı ile aynı sayfada yer alması, çocukların hikâyeyi anlamasını kolaylaştırır. Özellikle de okul öncesi dönemde olan çocuklar için hazırlanan kitaplarda bu özellik ön planda olduğundan dolayı bu kitaplar ‘resimli kitaplar’ olarak adlandırılır (Abacı, 2003, s. 268).

Resimli öykü kitapların üç temel fonksiyonu vardır. Bunlar;

- ✓ Dil gelişimine katkıda bulunmak
- ✓ Çocuğun görsel yeteneğini geliştirerek estetik ve sanat duygusunu kazandırmak
- ✓ Çocuğun konuşma ve görme isteğini kamçulamak

Bu özelliklerinden dolayı çocuklar resimli kitaplara ihtiyaç duymaktadırlar (Stewing, 1988, s. 148).

Resimli kitaplar, çocuğun her bakışta yeni bir ayrıntıyı görmesi, anlaması ya da kavraması bakımından en çok aranan ve çocuklar tarafından en çok sevilen kitap türleridir (Şirin, 1994, s. 157). Ancak içinde her resim olan kitap bu tür kitaplar içerisine girmez. Resimli kitaplarda basit bir öykü veya masal, ard arda resim ve metinlerle çocuğa anlatılır. Bu kitaplar, çocuğa görme ve işitme duyularıyla yeni bilgiler kazandırarak dünya ve yaşam hakkındaki ilk bilgileri verirken edebi ve estetik değerleri de kazandırır (Dereobalı, 2009 , s. 276). 17. Yüzyılın önemli düşünürlerinden biri olan John Amos Comenius (1592-1670) çocukların duyularının değişik uyarıcılarla geliştirilmesi gerektiğini savunarak “Resimlerle Dünya (Orbis Pictures)” isimli eseriyle ilk resimli çocuk kitabını yazan ve resimle metni bir araya getirerek öğretilmesini sağlayan kişi olmuştur (Öztürk, 2010, s. 49). Çocukların yaşamında önemli yeri olan resimli kitapların, çocukların kişisel yaşamlarını zenginleştirmesinin yanında eğitim desteği de sağlamaktadır. Bu nedenle bu kitapların gelişim açısından destekleyici ve iyi nitelikli eserler olarak hassasiyetle hazırlanması, çocukların aktif olarak etkinlik ve faaliyetlere katılmalarına yönelik fırsatlar sağlamalıdır (Gönen & Veziroğlu, 2013, s. 10). Resimli kitaplardaki görsel ve resimlemeler öykünün en önemli unsuru olup metnin

tamamlayıcısıdır. Resimli kitap sosyal, kültürel, tarihi bir yapıt olmasının yanı sıra, bir çocuğun günlük yaşamındaki deneyimlerini içeren metinlerden oluştuğundan çocuğa fikir ve hayal kazandıran önemli bir sanat eseridir (Nespeca & Reeve, 2003, s. 2). Çocuk edebiyatının önemli bir türü olan resimli kitaplar, kelimelerin ve resimlemelerin özel olarak birleştirildiği, çocuğun algı, ilgi, dikkat, duygu, düşünce ve hayal dünyasına uygun, içeriği çocuklara uygun yalın ve içtenlikle gerçekleştiren, okuma alışkanlığı kazandıran eserlerdir (Cianciolo, 1997, s. 2-3).

Resimli kitaplar yaşlara göre 3 gruba ayrılır;

- ✓ 2-3 yaş için hazırlanan ve ABC kitapları olarak adlandırılanlarda çocuğun tanıdığı cisimler, hayvanlar, oyuncaklar resimde yer alır, resimlerin altında da açıklayıcı bir iki kelime bulunur.
- ✓ 4-5 yaş için hazırlanan kitaplarda hikaye özelliği taşıyan basit konu olmalıdır. Tema, bir soruya cevap vermeli, bilgisini pekiştirmeli, kısa metinli ve sağlam ciltli olmalıdır.
- ✓ 6-7 yaş grubu kitaplar ise çocuğun kendi kendine okuyacağı kitaplar, kavram ve dil yönünden daha gelişmiş hikaye ve masallar olmalı, metin kısa ve iri puntolu olmalıdır. Çocuğa okunacak eserlerde metnin uzunluğunun ve punto büyüklüğünün önemi yoktur. Dikkat süreleri uzayan çocuklara uzun hikayeler de okunabilir (Gönen, 1986 s.24).

2.8.1. Çocuk Kitaplarında Resimleme ve Görsellik

Antik çağlardan beri insanlar resim ve görsel nesneleri iletişimde kullanmıştır. Günümüzde çocuklar ve yetişkinler iletişim biçimi olarak görsellikten yararlanmayı daha etkili ve kolay bir yol olarak görmektedirler. Bu nedenle görseller hayatın her alanında kullanılmaktadır. Resimli öykü kitapları çocukların zevk alabileceği, eğlenirken öğrenebileceği ve onlara hayal dünyasının kapılarını aralayabileceği resim ve metinlerden oluşan kitaplardır. Bu tür kitapların amacı, çocukların duygu ve düşüncelerini arttırırken dış dünya ile iletişim kurabileceği bir araç olmak ve çocuklara resmin, çizginin ve dilin olanaklarıyla yaşamı ve çevresini tanıtmaya çalışmaktır. Bu yüzden çocuk kitabı resimleri bir sanat eseri olarak kitabın edebi kompozisyonunun ayrılmaz parçasıdır. Ticari kaygılardan uzak, yaratıcı fikirlerle ve bilinçli kullanılmış

renk, çizim ve boyama teknikleriyle oluşturulmalıdır (Bassa, 2013, s. 186-187). Okuma ve öğrenme sürecinde çocukların algılamada güçlük çektikleri birçok kavram resimlerle somutlaşarak kolaylıkla öğrenmelerini sağlar. Çocuk kitaplarında kullanılan resim, süsleme ve diğer görsel nesneler metnin açıklanması, tamamlanması ve anlaşılmasında etkili bir yer teşkil eder. Denilebilir ki çocuk kitaplarında kullanılan görseller, metni bütünleyen ayrı sanat eserleridir. Dolayısıyla çocuk kitaplarında yer alacak görseller, resimleme tekniği bakımından çocukların gelişim düzeylerine uygun hazırlanmalı, metinde işlenen konu, olay, duygu, düşünce ve mesajlarla ilintili olup metni anlamayı kolaylaştıracak şekilde olmalıdır (Yurt, 2011, s. 72). Görselliğin yani resimlerin ve şekillerin ön planda olmasından dolayı çocuk edebiyatı aslında görsel nitelikli bir edebiyat türüdür. Okulöncesi dönemdeki çocuk için resimler ilgi çekicidir. Bu dönemdeki çocuk dergi veya kitapların sadece resimlerine bakmakta aynı zamanda resimlerde anlatılmak istenileni anlamaya çalışmaktadır. Her sayfada yer alan renkli resimler, anlatılan kavramları veya hikâyeyi tanımlar. Bu nedenle çocuk edebiyatı eserlerinin görselliği çok önemlidir (Göknıl, 1994, s. 138-139) .

2.8.2. Görsel Algı ve Renk Uyumu

Algı, “psikoloji ve bilişsel bilimlerde duyuşal bilginin alınması, yorumlanması, seçilmesi ve düzenlenmesi” anlamına gelir. Algı, duyu organlarının fiziksel uyarılmasıyla oluşan sinir sistemindeki sinyallerden oluşur. Örneğin, görme gözün retinasına düşen ışıqla, işitme kulağa gelen ses ile oluşur (Vikipedi, 2014).

Görsel algı; perspektif, parça-bütün ilişkisi, şekil-zemin ilişkisi, renk algılaması, büyüklük algılaması gibi konuları içerir. Görsel algı, niteliklerin, nesnelerin olayların imgelerini sağlayarak kavram oluşumuna zemin hazırlar. Görsel algı görme duyumuzla edindiğimiz verilerin beynimiz tarafından algılanmasıdır. Bu algı ve sonrasında beyin tarafından yapılan yorum, gözün ne gördüğünden daha önemlidir. Yani, göz neyi görürse görsün önemli olan beynin neyi algıladığıdır. Bu algılama süreci pek çok yanılgıya açıktır. Özellikle görsel algılama sürecinde dışarıdan gelen bilgilerin, yönlendirmelerin ve içeriden bizi etkileyen duygusal ve psikolojik süreçlerin etkisiyle gözün gördüğü şey beyin tarafından çarpıtılarak algılanır. Eğitimde uygun illüstrasyonlar kullanılarak algısal soyutlama yoluyla öğrenmeye kılavuzluk edilmektedir. Uygun illüstrasyon ilgili önermeleri algısal olarak doğru gösteremezse

yararsız, kafa karıştırıcı ve anlaşılmaz olur ve ortada hiçbir imgenin olmamasından daha kötü bir durum oluşur. Görmenin işini yapabilmesi için resmin şeklinin ve renginin görülen imgeyi nasıl belirlediğini belirten görsel algılama kurallarına uyması gerekir (Arnheim, 2012, s. 324-342). Çocuk kitaplarındaki resimler, çocuklara anlatılanları görme olanağını sağladığı gibi çocuk için hikâye ve masalların içeriğini çizgilerle özetler. Görsel algıyı geliştiren resimler, çocukların anlama becerilerini de artırır. Piaget, çocuğun hayal gücünün beyinsel aktivitesine bağlı olduğunu söylemektedir. Bir öyküyü resimlemek sadece çocuğun okuduğunu görmesi değildir. Çocuğun bütün bir gelişimini çizgilerle yaşaması ve geliştirmesi, çocuğun dil, bilişsel, sosyal ve duygusal alanda gelişimini sağlaması demektir. Çocuk kitaplarındaki resimleme ve tipografi çocukların yaş ve algı düzeylerine, göre düzenlenmelidir. Göz, tasarım yüzeyi üzerinde öncelikle şekil ve renk anlamında daha sonra metin ve yazı elemanlarını algılar. Çizgi, resimlemeye hareket, renk ise gerçeklik kazandıran bir unsurdur. Renklendirme ve tonlama ile birlikte çizgilerin yumuşaklığı, formu resimlemenin hayata geçmesini sağlar. Renklendirme çocukların çevresi ve görsel hayatın önemli bir parçası olduğundan görsel bütünlüğün ve iletişimin sağlanmasına katkıda bulunur. Kitap tasarımlarında gereğinden fazla ve bilinçsiz renk kullanımı karışık görsel yapı oluşturmaktadır. Her nesne, kitaplarda gerçek renkleriyle kullanılmalıdır. Renkleri uyumlu olarak kullanmak ise en çok kullanılan rengin seçilip, diğer renklerin seçilen asıl renge yardımcı olmasıdır. Bir rengin ışığın etkisiyle koyudan açığa doğru kademelenmesine ton denir. Renklerin birbirleriyle uyumlarına bakıldığında renkler yakın renkler, uzak renkler, sıcak ve soğuk renkler ve birbirini tamamlayıcı renklerdir. Diğer bir renk armonisine bakıldığında bir kompozisyon içinde renklerin birbirleriyle gösterdikleri birlikteliğe renk uyumu denir. Bir rengin kendi renk tonları içinde oluşturulan kompozisyona tek renk uyumu, kompozisyon içinde birbirlerinin renklerini sömükletirecek renklerin bir araya gelmesiyle oluşan renk uyumuna yumuşak renk uyumu, birbirlerinden uzak üç ana rengin bir araya gelmesiyle oluşan renk uyumuna çok renklilik uyumu, bir ara renk ile karşısındaki bir ara rengin uyumuna tamamlayıcı renk uyumu denir. Renk duyguların temsilcisi olup coşkuyu, dinginliği, duygu karmaşasını, hüznü ve sevinci ifade eder (Abacı, 2007, s. 67-77). Her rengin insan psikolojisinde farklı bir anlamı bulunmaktadır. Yeşil; kıskançlık, mavi; sadakat ve içtenlik, kırmızı; etkinlik ve cesaret, kahverengi ve mor; tekdüzelik ve sıkıcılık, beyaz;

teslimiyet, siyah ise karamsarlık gibi duyguları belirtir (Becer, 2002, s.59). Çocuk öykü kitaplarında kullanılacak renklerin, çocuğun psikolojisini olumlu etkileyen renkler olması önemlidir. Bu bağlamda, çocuğun kitaba ilgisini canlı tutmak ve kitaptan zevk alarak okumasını sağlamak çok daha kolay olacaktır. Özellikle kitapla ilk kez karşılaşan çocuğun kapaktan olumlu enerji alması için kitap kapaklarında kullanılan renklerin canlı ve çekici olması gerekir (Akman, 2010, s. 42).

2.8.3. Çocuk Kitapları Resimleme Özellikleri

Çocuk kitaplarındaki resimler; süsleyici resimler, metni tamamlayan resimler ve metni açıklayıp yorumlayan resimler olmak üzere üç gruba ayrılır (Oğuzkan, 1994, s. 364). Resimler, renk ve şekillerle çocukların duygu ve düşüncelerini harekete geçirerek onlar için görsel eğitim ortamı oluşturur, duyularıyla düşünme becerisini de geliştirir. Çocuklar görsel algıları sayesinde farklı resimleri, resimler arasındaki farklılıkları ve resimlerin konumunu fark ederler. Gördükleri resimlerle ilgili fikir yürütürken, resimler sayesinde neden sonuç ilişkisi kurarlar. Güzel resimlenmiş bir kitap, çocuklardaki estetik duygusunun da gelişmesini sağlayacaktır (Ciravoğlu, 1999, s. 188). Bu nedenle çocuk kitaplarının tasarımında çocukların sanatsal algı ve yorumlama gelişim düzeyleri dikkate alınarak, gelişim ilkelerine uygun tasarlanmalıdırlar. Çocuğun kendini ve çevresini keşfederek anlamasına ve tanımasına neden olan kitaplarla erkenden tanıştırmak için sıcak renklerden ve parlak resimlerin çekiciliğinden yararlanılmalıdır. Özellikle 2-7 ve 7-9 yaş düzeyine göre hazırlanan görsellerde canlı ve parlak renkler kullanılmalı, görsellerin biçim olarak gerçek resimler değil de esnek ve yuvarlak çizgilerle tasarlanmış resimler kullanılmalıdır (Karatay, 2011, s. 81-82). Büyük, yalın çizgilerle çizilmiş, parlak ve canlı renklerden oluşan resimler çocuğun dikkatini daha kolay çeker. Gereğinden fazla ayrıntı çocuğun dikkatini dağıtır. Soyut ya da silüet resimlerin anlamını kavrayamadığından çocuğu şaşırtır. Tekdüze çizgi resimler merakı uyandırmadığından doyurucu olmazlar. Resimleme konuyla uyumlu olup kavramların gelişmesine destek olacak nitelik ve gerçeklikte olmalıdır. Resimler ya da çizgilerle belirlenen konular bilgi verici, çocukların beğenisini ve sanat yönlerini destekleyici, hayal güçlerini arttırıcı olmalıdır (Sükan, 1983, s. 109). Bu çağlarda çocukların temel okuryazarlık becerileri gelişmediğinden metinden daha çok resimlere ilgi duyarlar. Bundan dolayı resimlerin içerik kadar önemli olduğu anlaşılmaktadır. Resimler çocuğun

renkli dünyasına yeni olanaklar ve kapılar araladığından resimler sanatçı duyarlılığında yapılmalıdır (Sever, 2003, s. 145). Ancak gereğinden fazla resim çocuğu tembelliğe sürükleyerek algılama ve yorumlamada istenilen verimi sağlamadığı gibi az resim de çocuğun hayal gücünü ve düşünme becerisini engeller. 2-4 yaşlarda çocukların algılama becerilerini ve söz dağarcıklarını geliştirmek için kelimesiz ve tamamen resimli kitaplar kullanılır. Bu yaşlarda kavram öğretimi onların görme ve işitme duyusundan yararlanır. Okul öncesi çocuklar için hazırlanan kitaplarda ise kitapların üçte ikilik ($\frac{2}{3}$) veya dörtte üçlük ($\frac{3}{4}$) kısmı resimden oluşur. İlkokul sınıfları arttıkça resim oranı azalır. Görsellerde verilen resimlerin metinle tam örtüşmesi gerekmektedir. Kitaptaki metinle verilen resmin anlamca birbirinden farklı olduğu durumlarla karşılaşmak mümkündür. Böyle kitaplar, çocuklarda ilgi kayması ve metnin anlaşılmaması gibi durumlara sebebiyet vermektedir (Karatay, 2011, s. 83-85). Çocuklara okuma alışkanlığı kazandırmalı, ilgilerine ve ihtiyaçlarına cevap veren onların dünyasına yakın konuları içeren iyi bir resimleme yapılmalıdır. Kitaplardaki resimler çocuğun dil, bilişsel, estetik, kişilik, sosyal ve ahlaki gelişimini desteklemekte ve çocuğun temel ihtiyaçlarından bazılarını karşılamaktadır. Çocuğun algılamasını pekiştirmek amacıyla, okuma yazma etkinliğinin çocuklarda henüz başlangıç ve alışkanlık sağlama aşamasında olmasından ötürü, çocuklara yönelik hazırlanan kitaplarda resimleme ihtiyacı vardır. Kitaplarda resim kullanımı okulöncesi çocuklar için vazgeçilmezdir. Çocuklar çevre hakkındaki bilgisini resimlerle pekiştirdiğinden çocukta güven duygusu oluşturmaktadır. Bu nedenle resmin çocuğun hayatında önemli bir yeri vardır. Resimli kitaplarda resmin görevi metinde geçen durumları ve olayları olabilirliği çerçevesinde belirgin hale getirmek, daha zengin ve canlı kılmak olduğu söylenmiştir. Çünkü resimlendirmenin asıl amacı hikâyeyi çocuklar için görsel sembollere dönüştürmek ve dönüştürürken de hikâyeyle bağlantılı, hikâyeyi yansıtacak şekilde resimlemeler oluşturmaktır. Bu noktada resimli kitaplardaki kahramanların sahip olduğu duygu durumlarının kitapta yer aldığı sözcük ve sözcük gruplarını karşılayacak şekilde resimlemede yer alması da önemlidir (Güleç & Gönen, 1997, s. 50). Kitapların resimlemesinde dikkat edilmesi gereken bir noktada hareketliliklerdir. Hareket özelliği kullanılmayan resimler canlılığı ifade edemeyen fotoğraf görünümünde olduğundan çocuklar için olmamaktadır. Hareket unsuru kullanılan resimlerde resim-metin ilişkisi daha kolay kurulabileceğinden anlaşılması rahat olacaktır (Tür & Turla, 1999).

2.8.4. Resimleme Araçları

Kâğıt, fırça, maket bıçağı, cetvel, gönye, pergel, makas, büyüteç, slayt projektörü, orantı cetveli, seloteyp, silgi, yapıştırıcı ve basitleştirici sprej resimleme çalışmalarında kullanılan temel malzemelerdir.

2.8.5. Resimleme Teknikleri

Günümüzde teknolojinin etkisiyle resimler pek çok teknikle üretilmektedir. Resimlerin kullanım alanına ve hitap edeceği kesime göre teknik seçimi de yapılmaktadır. En yaygın resimleme teknikleri; Kuruboya, suluboya, lavi, guaj, pastel, kolaj, püskürtme ve bilgisayarda illüstrasyon teknikleri olarak bilinmektedir. (Tuna, 1997, s. 14)

2.8.5.1. Kuru Boya Tekniği



Kuru boya kompozisyon ve şekil çalışmalarında çok esnek çalışma imkânı sağlamaktadır. Kullanım amacına bağlı olarak, farklı sertlik derecelerinde üretilmektedir. Kuru boya çalışmaları, tasarım ve sanat eğitiminin ilk aşamasında önemli bir yere sahiptir. İllüstratör olan

kişiler de ön temel çizim çalışmalarında, kurşunkalem ve kuru boyadan faydalanmaktadırlar. Günümüzde kullanılan kuru boyaların su içinde eriyen türleri de üretilmiştir. Bu tür kuru boyalar marker, anilin boya ve mürekkeple kullanılabilir. Kuru boya tekniklerinde, her zaman en açık tonlarda boya yapmaya başlanmalıdır, istenen renge ulaşmak için, yüzeye aşama aşama uygulanmalıdır. Bu sayede, istenen renge ulaşmak mümkün olur. Kuru boya ile yapılan çalışmalarda, yüzeyde ve gölgelendirmelerde zengince bir renk skalası kullanıldığında, çok kaliteli ve etkileyici sonuçlar çıkartılabilmektedir. Örneğin, herhangi bir yüzeyi yeşile boyarken, yeşilin değişik tonlarının yanı sıra, bir dizi açık mavi, sarı ve kahverenginden de istifade edilebilir. Daha ayrıntılı olması gereken çalışmalarda düzgün yüzeyli kâğıtların tercih edilmesi önemlidir. Çalışmanın bitiminde silinme, bulaşma ve yayılma gibi sorunları önlemek için, üzerine sabitleştirici vernik uygulaması yapılabilir (www.mailce.com).

2.8.5.2. Suluboya Tekniği



Sulu boya suda eriyen saydam boya olup genellikle tablet biçiminde veya cam şişeler içerisinde krem halinde bulunur. Saydamlık özelliği ile ışıklı bir etki yapar. Sulu boyada temel bir özellik renklerin su ile açılmasıdır. Beyaz boya kullanılmaz, aynı zamanda beyaz olan suluboya kâğıdı beyaz renk yerine de kullanılır. Kullanılan kâğıtların nitelikleri suluboya resim kalitesini etkilemektedir. İnce ve kaba dokulu kâğıtlarda değişik etkiler elde edileceğinden suluboya kâğıdının yapılacak resme göre seçilmesi gerekmektedir. Sulu boya kâğıtları kalın, pürüzlü yüzeyli, suyu emici özellikte kâğıtlardır. Gerçek sulu boya kâğıdının sıcak preslenmiş boya kâğıdı, soğuk preslenmiş boya kâğıdı, kaba preslenmiş boya kâğıdı şeklinde üç çeşidi vardır. Bunun dışında sulu boyada, çeşitli bez parçaları, süngerler, palet ve fırçalar özellikle de samur fırçalar kullanılan diğer araç ve gereçlerdir. Suluboya tekniği, kâğıt veya benzeri emici yüzey üzerine su ve suluboya çeşitleri ile yapılan bir tekniktir. Sulu boya ile çalışılacak yüzeyin emiciliği, gerginliği, dokusu, kuruluşu ve nemliliği de sonucun etkileyen unsurlardır. Kullanılan kâğıtlar sert bir zeminde ıslatılarak yapıştırılmalıdır. Bir fırçayla veya süngerle nemlendirilen kâğıt genişleme yaptığından sert zemin üzerine bantlarla yapıştırılıp kurumaya bırakılır. Kuruyan kâğıt küçülerek gerginleşir. Bu kâğıt üzerinde isteğe göre; nemliyen veya kuruyken ya da kuruyan yerler tekrar nemlendirilerek çalışılır. Resim bittiğinde kuruyan kâğıt keskin bir uçla kesilerek çıkartılır (Sarı, 2006, s. 96-97).

Sulu boya tekniğinde kullanılan çeşitli boyama yöntemleri şunlardır (Sezer H. , 2000, s. 43);

a) Islak kâğıda yapılan boyama: Bu tür çalışmalar kâğıt bir küvet veya musluk altında ıslatılarak iyice süzülmesi beklenir. Çalışmada kâğıdın nemli oluşu, renkleri eriyip uyumlu ve güzel şekilde birbirine karışarak yayılmasını sağlar. Renkler kesin sınırlarla birbirinden ayrılmadan rahat çalışma olanağı oluşturur.

b) Kuru kâğıda yapılan boyama: Bu yöntemde boya kâğıda sürüldüğünde yayılmaz ve istenilen biçimde kurur. Bu yöntemle renkler kesin sınırlarla yan yana, üst üste

getirilerek ayrıntılı çalışmalar yapılabilir.

c) Renkleri üst üste getirerek boyama: Bu boyama türünde alttaki rengin kuru olması gerekir. Saydam olan renkler üst üste boyandığında zengin orta tonlar elde edilir. Bu teknikte ustaca çalışılmazsa renkler kirleneceğinden açıktan koyuya doğru yöntem izlenerek yapılır.

d) Basit öğelerden başlayarak boyama: Ne yapacağından kesinlikle emin olmayanlar için kullanılabilecek iyi bir yöntemdir. Çalışma sırasında arka fonlardan ön plana, büyük olanlardan küçük olanlara, basit öğelerden karmaşık öğelere doğru boyama yapılır.

e) Aktif öğelerden başlayarak boyama: Bu boyama türünde, ana motiflerden boyamaya başlanarak ikinci ve üçüncü derecedeki yardımcı öğeler sonra boyanır.

f) Açıktan koyuya doğru boyama: Bu yöntemde genelde açık tonlardan boyamaya başlanır. Sonra sırayla orta tonlar ve koyu tonlar boyanır. Bu yöntemde hatalar koyu renk tonuyla düzeltilir.

Çocuk kitaplarındaki resimlemede suluboya tekniğiyle boyanan resimler her zaman çocuklar açısından ilgi çekici ve samimidirler. Suluboyanın kendine has özelliği, ılık gölge oyunlarına olanak vermesi resme boyut katmakta ve ilgi çekici olmasını sağlamaktadır. Çocuk kitaplarındaki resimlemelerde kullanılan suluboya tekniğinin canlı ve parlak renklerde olması önemli bir ayrıntıdır (Mardi, 2006, s. 141).

2.8.5.3. Lavi Tekniği



Lavi, bir resmin sulandırılmış tek bir renkle boyaması veya gölgeleme biçimidir. Temel maddesi çini mürekkebi, is mürekkebi ya da bolca su katılmış başka bir boya maddesidir. Lavi tekniğinde sulu boya tekniğine benzer bir teknikte karton ve resim kâğıdı üzerine çalışılır. Çalışmadan önce kâğıt gerilir ve

samur fırçalar kullanılır. Lavi tekniğinde, önce resim kurşun kalem ve çini mürekkebi ile ayrıntıya girmeden çizilir. Sonra sulandırılmış mürekkeple fırça izi kalmayacak biçimde koyu, orta, açık tonlarla boyanarak çalışma yapılır (Tuna, 1997, s. 15).

2.8.5.4. Guaj Boya Tekniği



Hazırlanmış kaliteli toz boya (pigment), öküz safrası, Arap zamkı ve boyaların çok çabuk kuruması ve çatlamasını önlemek için gliserin ve bal mumu gibi maddeleri oranlı bir şekilde karıştırılıp, ıspatula ile düzgün bir mermer veya cam yüzeyin üzerinde ezilmesi ve yoğrulmasıyla yapılan guaj boya tüplerde veya kavanozlarda

bulunmaktadır. Guaj boyalar su ile çalışılan, mat, çabuk kuruyan ve kapatıcı boyalardır. Guaj boyalar yağlı olmayan kâğıt, tahta, seramik, cam, kumaş, duvar ve alçı gibi her yüzeye uygulanabilen guaj boyanın en çok kullanıldığı yerler; afiş, amblem, illüstrasyon, animasyon, karikatür, kitap, dergi resimleri ve dekoratif işlerdir. Guaj boya şeffaflığı olmayan kapatıcı bir sulu boya türü olduğundan teknik olarak aynı özellikleri gösterir. Guaj çalışması suluboyada olduğu gibi fırça, sünger veya püskürtme yöntemleri ile uygulanabilmektedir (Sarı, 2006, s. 98). Guaj boya her tür kâğıt üzerine çalışılabilme özelliğine sahiptir. Ancak kâğıdın kaliteli olması alınacak sonucun da kaliteli olmasını sağlayacaktır. Guaj boyanın bileşimindeki boya pigmentleri ve doğal malzemeleri şeffaf olmadığından mat görünümlü ve kapatıcıdır. Düz ve dalgasız satıh boyama işlerinde tercih edilir. Yapılan çalışmanın parlak olmasını sağlamak için vernik kullanılır. Guaj boya çabuk kurur ve renk üzerine renk sürmek için alttaki boyanın tamamen kuruması beklenilir. Guaj boya kullanırken koyu renkten açık renge doğru boyama yapılır. Alttaki renk kuru olma şartıyla üst üste çalışabilme özelliğine sahiptir. En önemli özelliği sulu boya tekniğinin tersine, beyaz boyanın bu teknikte kullanılmasıdır. Renk açarken ve rengin tonlarını elde ederken beyaz ve siyah renkler kullanılır. Renklerin karışımında zengin ara tonlar elde edilebilirken yapılan hataların düzeltilmesi ve istenilmeyen bölümlerin değiştirilme olanağı bulunmaktadır (Tuna, 1997, s. 17).

2.8.5.5. Pastel Boya Tekniği



Pastel, tebeşir özelliği gösteren bir boya türü olup yuvarlak tebeşir büyüklüğünde sunulmaktadır. Pastel ubukları, zayıf bir tutkalla ya da sakız ağacı zambıyla karıştırılmış toz halindeki boya maddelerinden oluşan ve pastel hamurundan yapılır. Görünüş olarak pasteller, mat olma özelliğini taşırılar ve

kadifemsi tazelikleri, yumuşaklıkları, canlı ve parlak renkleri onları bütün boyaların en tercih edileni olmuştur. Pasteller yumuşak, orta, sert olarak üç ayrı kalitede üretilirler. Yumuşak pasteller en parlak renk yelpazesini oluştururlar. Pasteller genellikle parlak olmayan pürüzlü ve renkli kâğıtlar üzerine çalışılırlar. Çalışma bittikten sonra boyanın dağılmaması için renksiz verniklerle üzeri fikze edilir. Boyama genel olarak büyük yüzeyden, küçük yzeyeyle açık renklerden koyu renklere, yukarıdan aşağıya, geri plndan n plna doğru boyanırlar. Pastel alışması, pürüzlü satırlar üzerinde daha iyi sonuç vermektedir. Yağlı ve kuru tipleri vardır. Pastelin yağlı veya yağsızını seçmek çalışılacak resme verilmek istenen etkiye göre değişir. Örneğin yağsız pastel resme daha soft bir görüntü verirken, yağlı pasteller daha dokulu ve grenli bir görüntü verir (Striker, 2005, s. 35). Kâğıt ve kartın üzerine çalışabileceği gibi tahta, bez ve duvar üzerine de çalışılabilir. Kuru pastelle çizilen yerler istendiğinde elle veya bez tamponla yüzeye sürülerek yayılabilir. Bu işlem yapılırken renklerin birbirine karışmamasına, kirlenmemesine dikkat edilmelidir. Kuru pastel çalışmaları sürtünme ve sarsılma ile zarar göreceğinden resim bittikten sonra sabitleme işlemi yapılmalıdır. Yağlı pastel ise içinde parafin olduğundan dış etkilere daha dayanıklı olup sürüldüğü yüzeyden dökülmez (Sarı, 2006, s. 99). Pastel, hem çizgi hem de boyama (leke) alışmalarında kullanılır. Resimlerde karakter oluştururken pastel boya, eskiz yapma, parmak ucuyla renkleri katıştırma, bir bez parçasıyla renkleri st üste bindirme ve karıştırma imkânı sağlar. Bu teknikte, pastel çubuğu sürüş, renklerin parmakla kaynaştırılması ve degrade, soğuk-sıcak renk dizgeleri ve tamamlayıcı renkler, renk nüansları, gölgelendirme, kontrastlar (ton, renk kontrastları ve eşzamanlı kontrastlar) ton değeri, parlaklıklar ve yansıma gibi plastik öğeleri kullanmak mümkündür. Sanatçıya yan yana, st üste

sürülerek, kazınarak başka boyalarla birlikte, (suluboya, ispirotolu kalem, kolaj malzemeleriyle) çalışılabilme imkanı sağlar (Mardi, 2006, s. 143).

2.8.5.6. Kolaj Tekniği



Kolaj, herhangi bir yüzey üzerine değişik malzemelerin yapıştırılması ile yapılan bir resim tekniğidir. Bu tekniğin özelliği; her türlü kâğıt, kumaş ve benzeri maddelerden yararlanılabilir, keserek ve kopararak malzemelerle kompozisyon oluşturulabilir ve renk biçimi detaya girmeden verebilmesidir (Öncül, 1989, s. 110). Bu teknikle değişik renkte ve dokuda malzeme kullanılabilir.

Resim yüzey üzerine, çizim veya boyama ile de başlanılabilir. Çizgi veya rengin yerine etkiyi azaltacak veya kuvvetlendirecek malzemeler yapıştırılıp bunların üzerleri kısmen veya tamamen boyanır. Burada önemli olan resimde verilmek istenen etkiye uygun düşecek en iyi malzemenin seçilebilmesi ve bu malzemenin etkilerinden yararlanabilmektir. İstenilen etkinin alınabilmesi için yapıştırılan malzemeler kesilerek yırtılarak veya buruşturularak kullanılır. Bu teknikte değişik renkte ve dokuda kumaş, kâğıt, tül, hasır, plâstik, deri vb. malzemeler kullanılabilir (Tuna, 1997, s. 18). Kolaj tekniği ülkemizdeki çocuk kitaplarında çok fazla kullanılmayan ve yırtma yapıştırma olarak çalışılan bir tekniktir. Okulöncesi ve ilköğretim dönemi çocuklarının ilgisini çeken bir tekniktir. Çeşitli Avrupa ülkelerinde başarıyla gerçekleştirilen ve sanatçılar tarafından özgün eserler oluşturulabilen bu teknik ile ülkemiz koşullarında da çocukların beğenisine sunulabilecek eserler yaratılabilir. Bunun için de, diğer tekniklerde kullanılan malzemelere ek olarak el becerisi gerektirmektedir. Özellikle kesici aletlerin (makas, bıçak vb.) kullanıldığı bu teknikte sanatçının tasarıma katkısı diğer tekniklerle karşılaştırıldığında daha fazla olmasıdır. Bu teknik ile sanatçının kendi dünyasını, tasarımlarıyla ve oluşturacağı etütleriyle yansıtmayı mümkün olacaktır (Mardi, 2006, s. 145).

2.8.5.7. Püskürtme Tekniği (Airbrush)



Püskürtme tekniği sulu ve yağlı boyaların, yüzeye çeşitli aletlerle püskürtülerek koyu ve açık renk tonları, koyuluk ve açıklık geçişleri sağlanmasıdır. Püskürtme tekniği ile şekiller, açıklık ve koyuluklar noktalarla oluşturulduğu için bu teknikle yumuşak ve çok düzgün sonuçlar elde etmek mümkündür. Boyalar, çeşitli el araçları veya hava basınçlı püskürtme tabancaları veya basınçlı boya şişeleri ile püskürtülür (Sarı,

2006, s. 101).

2.8.5.8. Bilgisayarda İllüstrasyon



Bilgisayar ortamında illüstrasyon, klasik çizim yöntemleri ve uygulamalarının bilgisayar grafiğinin sunduğu sayısal (dijital) zemine taşınmış biçimidir. Bilgisayar veya dijital ortamda resimleme, tamamen dijital araçların bünyesi altında yapılan ve tablet, mouse gibi sanatçının

kontrolü altında olan ve becerisini kullandığı bazı yönlendirici cihazlar kullanarak görsellerin oluşturulmasıdır. Dijital resimlemede Mouse, sanal kalem ve çizim teknikleri kullanılır. Çizimler için dijital ortamların seçilmesinin nedeni bilgisayarda yüksek çözünürlükte resim yapılmasına olanak tanınmasıdır (Bilgin, 2011, s. 62). Bu ortamda temel görüntü öğeleri, doğal renk pigmentleri değil, dijital piksellerdir. Bilgisayarla çalışmanın en önemli avantajlı, kısa sürede çok sayıda modifikasyonu değerlendirme ve renk düzenlemesi yapabilmektir. Bunun yanında kullanılan yazılımlar hemen her tarzda illüstratif çalışmaya da uyum sağlayabilmekte ve bu yazılımlar sınırsız sanatsal eser getirebilmektedir. Kullanılan yazılımlarda temel çizim araçlarının (airbrush, kalem, fırça gibi) bilgisayar teknolojisindeki karşılıkları yer almakta ve kullanım açısından sayısız avantajları da beraberinde getirmektedir. Gazete, dergi, afiş,

kitap kapağı gibi illüstrasyonun görsel malzeme olarak kullanılabileceği temel alanlarda bilgisayar teknolojisiyle yapılmış örneklere rastlamak mümkündür. Bunun yanında web sayfaları, TV grafikleri gibi iletişim alanları karikatür ve sanatsal yaratım alanlarında da sıkça bu teknolojiiden yararlanıldığı görülmektedir (Özkoyuncu, 1999, s. 3). Masaüstü yayıncılıkta metin ve görsel elemanların aynı platformda ve bir arada kullanılabilmesi, bilgisayar ortamında gerçekleştirilen bir görsel çalışmanın klasik illüstrasyona oranla daha çabuk modifikasyonunun sağlanabilmesi ile günlük basının hızlı iletişim ilkesine başarıyla cevap verilebilmektedir. Yerli ve yabancı pek çok illüstratör, bilgisayar programlarını kullanarak illüstrasyonlar tasarladıkları gibi, çizdikleri resimler ya da fotoğraflar üzerine de bu programları uygulayarak etkileyici eserler elde etmektedir. (Sarı, 2006, s. 102). Günümüzde teknoloji ve dijital medyanın ilerlemesiyle beraber birçok program ve araçların da gelişmesiyle çizimlerin kalitesi, inandırıcılığı, renklerin canlılığı ve birbiriyle bütünleşmesi de artmış, dijital çizimler elle yapılan çizimlerin önüne geçmiştir (Bilgin, 2011, s. 62).

2.9. Konu İle İlgili Araştırmalar

Bu bölümde araştırma konusuna farklı çalışmalarla destekleyen yurt içi ve yurt dışı çalışmalara yer verilmiştir.

2.9.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Güleç ve Gönen (1997) tarafından, 1974-1993 yılları arasında resimli 411 adet hikâye kitabının fiziksel özellikleri (boyut, ciltleme, kapak, kâğıt, punto, resimleme) ile metin ve resim ilişkisi yönünden yetersizliklerini ortaya koymak amacıyla yapılan araştırma sonucunda; örnekleme oluşturan resimli öykü kitaplarının ciltleme, kapak türü, kâğıt kalitesi ve renklendirilme yönünden genelde yetersiz oldukları; boyut, resim, resimlendirilme özelliği ile metin ve resim ilişkisi yönünden iyi durumda oldukları saptanmıştır.

Şen (2004) tarafından öykü ve masal kitaplarının, okul öncesi dönemi çocuklarının kavram gelişimlerine etkisi incelenmiş; bu kitapların büyük çoğunluğunun kavram öğrenmeyi geliştirici nitelikte olmadığı, resimlerle anlatım arasında uygunluk bulunmadığı ve kitaplarda ele alınan kavramların çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygun olmadığı belirlenmiştir (Akt: Dereobalı, 2009 , s. 277).

Demircan (2006) tarafından TÜBİTAK (Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu) tarafından yayımlanan Çocuk Kitaplığı Dizisindeki kitapların, bir çocuk kitabının taşınması gereken dış yapı ve içyapı ölçütlerini ne ölçüde taşıdığını ortaya çıkarmayı amaçlanan çalışmada TÜBİTAK Çocuk Kitaplığı Dizisinde yer alan kitaplardan 34'ünü incelediği araştırmanın sonucunda; tasarım ve düzenleme başlığı altında otuz birinin; yazar ve kitap bilgileri başlığı altında tümünün; dil ve anlatım başlığı altında yirmi üçünün; konu-plan başlığı altında otuz üçünün; resimlendirme başlığı altında ise yirmisinin yeterli ölçütleri taşıdığı bulunmuştur.

Tokgöz (2006) tarafından, okulöncesi dönem çocuklarından 5-6 yaş grubuna hitap eden çocuk kitaplarının dil gelişimi ve anlambilim açısından değerlendirilmesi amacıyla, farklı nitelikteki 30 kitabın genel dil gelişimi ve anlambilim açısından incelemelerinin sonucunda; 5-6 yaş grubu çocuklarına kitap hazırlarken biçimsel ve içerik özelliklere öncelikle dikkat edildiği görülmüştür. Tüm bunların yanında dil gelişimi güçlendiren ve

çocukların yeni anlam kazanımlarıyla anlam bilimsel yönden de destekleyen, nitelikli kitapların yayınlanması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Gürsoy (2008) tarafından, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı, okulöncesi eğitim kurumlarında kullanılan masal kitaplarındaki illüstrasyonların çocuklara uygunluğunun uzman görüşleri doğrultusunda ortaya konulması amacıyla yapılan araştırmada illüstrasyonların dikkat çekiciliği, konunun doğru resimlenmesi, kapak illüstrasyonu, renklerin çocuğun ilgisini çekecek yönde kullanımı, illüstrasyonların çocuğun yaş seviyesine uygunluğu, figür mekân ilişkisi, öğeler arası oran-orantı ve metnin içeriği ile uyumluluğu açısından kısmen uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu uygulamaya yönelik öneriler de kitap kapağı illüstrasyonlarına daha fazla önem verilerek daha çekici özellikte hazırlanmasına özen gösterilmesi, karakterlerin hareketlerinin doğru yansıtılması, renklerin çocukların ilgisini çekecek şekilde kullanılması gerektiği ortaya çıkmıştır.

Veziroğlu (2009) tarafından, Türkiye'deki resimli öykü kitaplarının Milli Eğitim Bakanlığı 2006 Okul Öncesi Eğitim Programı'nda, 36-72 aylık çocukların eğitimleri için belirlenen amaç ve kazanımlar açısından incelenmesi ve bu kitaplarla yapılan eğitimin, uygulanan eğitim programını destekleme düzeyinin belirlenmesinin amacıyla yapılan araştırmanın sonucunda; çalışma grubuna alınan resimli öykü kitaplarının M.E.B. 2006 Okul Öncesi Eğitim Programı'nda yer alan 5 gelişim alanına ait toplam 264 kazanımı oldukça düşük bir oranda (% 18.5) karşıladığını, dolayısıyla ülkemizde okul öncesi dönem çocuklarına yönelik hazırlanan resimli öykü kitaplarının niteliklerinin arttırılması konusunda çalışmalar yapılması gerektiği tespit edilmiştir.

Gönen, Katrancı, Uygun ve Uçuş (2011) tarafından, ilköğretim birinci kademe öğrencilerine yönelik olan, 2005–2009 yılları arasında basılmış çeşitli türdeki 100 adet çocuk kitabının içerik, resimleme ve fiziksel özellikleri bakımından durum tespitinin yapılması amaçlanan araştırma sonucunda; kitap boyutlarının çoğunlukla aynı ölçülerde olduğu, kapaklarının ve ciltlerinin dayanıksız olduğu, kitaplarda konu çeşitliliğinin olmadığı, bazı önemli karakter özelliklerine yer verilmediği, bazı kitapların mesaj içermediği ve kitaplarda dilbilgisi hatalarının bulunduğu tespit edilmiştir.

Gönen, Uludağ, Tanrıbuyurdu, Tüfekçi (2014) tarafından, Türkiye’de satışa sunulan 0–3 yaş çocuklarına yönelik resimli öykü kitaplarının fiziksel, resimleme, içerik özellikleri açısından değerlendirilmesi amacıyla yapılan araştırmada, Ankara ve İstanbul’daki kitapevlerinde 0–3 yaş çocuklarına yönelik olarak satışa sunulan 146 resimli kitabın fiziksel, resimleme ve içerik özellikleri açısından alan yazında kabul gören özellikleri çoğunlukla taşıdığı, ancak kitapların geliştirilmesi gereken yönlerinin de bulunduğu belirlenmiştir.

2.9.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Karweit (1989) tarafından grupla yapılan araştırmada STaR (Storytelling and Retelling) adı verilen hikâye kitapları, bu kitapların kullanım kılavuzları ve hikâyelerle ilgili oyun materyallerinin kullanıldığı bir hikâye okuma programı uygulanmıştır. Programın uygulanmasında iki anahtar nokta, çocukların hem bireysel hem de grup olarak etkinliğine aktif katılımlarını ve çocukların hikâyeyi sonradan kendilerinin anlatmalarını desteklemektir. Araştırma sonucunda çocuklara uygulanan gelişim testlerinde STaR programının okul öncesi dönem çocuklarının alıcı ve ifade edici dil gelişimleri ile anlama becerileri üzerinde olumlu etkilere sahip olduğu belirlenmiştir (Akt: Gönen & Veziroğlu, 2013).

House ve Rule (2005) tarafından yapılan, 30 çocuk kitabının resimlemesinin güzelliği konusunda çocukların görüşlerinin incelenmesi amacıyla 3-4 yaşlarındaki 12 kız, 12 erkek olmak üzere toplam 24 öğrenciye farklı resimli kitap seçmeleri istenerek seçimlerinin nedenleri sorulduğunda; Çoğunlukla, güzel resimleme için belirtilen kriterler arasındaki; canlı renkler, resimlerde bulunan nesnelerin kullandıklarına benzer olması, hareketli ve renkli oyuncakların olması, kendi giydikleri elbise ya da aksesuar resimlerinin olmasından dolayı tercih ettikleri cevabı verilmiştir. Araştırma sonucunda; resimleme de kullanılan kriterlerin çocuklar üzerinde ilgi çekici ve gerçekçi etki oluşturduğu tespit edilmiştir.

Ganea, Pickard ve DeLoache’nin (2008) tarafından "çocukların resimli kitaplar ve gerçek dünya arasında yaptıkları bilgi aktarımının araştırılması" amacıyla yapmış oldukları çalışmada; çocukların kitaplarda gördükleri resimlerin gerçeklerini tanıyabildikleri ve isimlendirebildikleri ve kitaplardaki resimleri gerçekleri ile

bağdaştırabildikleri; çocukların nesnelerden resimlere ve resimlerden nesnelere olmak üzere her ikisinde de yeni sınıflamaları öğrenebildikleri ve erken dönemde resimli kitap etkileşiminin gerçek resimlerle daha iyi olduğu sonucuna ulaşmışlardır (Akt: Gül, 2013).

BÖLÜM III: YÖNTEM

Bu bölümde, araştırma modeli, araştırmada kullanılan veri toplama araçları ile verilerin toplanması, toplanan verilerin çözümlenmesi ve yorumlanmasına yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılarak 2004-2013 yılları arasında yayınlanan resimli öykü kitaplarında metin-resim ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği bir araştırma türüdür. Nitel araştırma, kuram oluşturmaya temel alan bir anlayışla sosyal olguları bağlı bulundukları çevre içerisinde araştırmayı ve anlamayı ön plana alan bir yaklaşımdır. Burada, “kuram oluşturma” toplanan verilerden yola çıkarak daha önceden bilinmeyen sonuçları birbiri ile ilişkisi içinde açıklayan bir modelleme çalışmasıdır. Bu da araştırmacının esnek olmasını, toplanan verilere göre araştırma sürecini yeniden biçimlendirmesini ve gerek araştırma deseninin oluşmasında gerekse toplanan verilerin analizinde tümevarıma dayalı bir yaklaşım izlenmesini gerektirir (Yıldırım & Şimşek, 2008). Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır ve herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası göstermeksizin oldukları gibi gözlenip belirlenir (İslamoğlu, 2009, s. 85)

3.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın evreni, 32. Uluslararası İstanbul Tüyp Kitap Fuarına katılan yayınevlerinin “2004-2013 yılları arasında yayımlanmış 4-8 yaş grubu çocuklarına yönelik resimli öykü kitapları” dır.

Araştırmada çalışma grubu, evren içerisinde rastgele örnekleme yöntemiyle belirlenmiş, 2004-2013 yılları arasında yayımlanan 4-8 yaşa yönelik 50 resimli öykü kitabı seçilmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Kitapların incelenmesi, araştırmacı tarafından hazırlanan resimli öykü kitaplarının temel özelliklerini inceleyen “Değerlendirme Kriter Formu” kullanılmıştır (Ek.3). Değerlendirme Kriter Formu araştırmacı tarafından alan yazın incelenerek hazırlanıp uzman görüşüne sunulmuştur. Değerlendirme Kriter Formu öğretim üyeleri, ressam ve yazarlar tarafından incelenmiştir.

Değerlendirme Kriter Formu; öykülerin metin özellikleri, resimleme özellikleri ve metin-resim ilişkisi olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Değerlendirme Kriter Formu’nda, öykünün metin özellikleri alt boyutunda; başlık ve konu özelliklerine yönelik 5 madde, karakterler ve kahramanlar özelliklerine yönelik 8 madde, içerik özelliklerine yönelik 9 madde, dil ve anlatım özelliklerine yönelik 10 madde, resimleme özellikleri alt boyutunda; resimleme tekniklerine yönelik 13 madde, görsel anlatım özelliklerine yönelik 8 madde, metin-resim ilişkisi alt boyutunda ise 11 madde olmak üzere toplam 63 madde yer almaktadır.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmada resim-metin ilişkisinin uygulanabilmesi için 2004-2013 yıllar arasında 4-8 yaş grubu için yayımlanmış resimli öykü kitaplarına ulaşılmıştır. Araştırmanın örneklemini oluşturan resimli öykü kitaplarının seçiminde 32. İstanbul Tüayp kitap fuarında 4-8 yaş grubu çocuklar için hazırlanan resimli öykü kitapları alanında yayınları olan yayınevleri belirlenmiştir. Bu belirlenen yayınevlerinden rastgele örnekleme yöntemiyle 50 kitap seçilmiştir. Araştırmanın örneklemine ulaşıldıktan sonra resimli öykü kitapları araştırmacı tarafından hazırlanan ‘Değerlendirme Kriter Formu’ aracılığı ile incelenerek verilere ulaşılmıştır.

3.4.1. Uygulama

Seçilen resimli öykü kitapları araştırmacı tarafından iki defa okunmuştur. Daha sonra nc okumada belirlenen kriterler doğrultusunda başlık ve konu özelliklerine yönelik 5 madde, karakterler ve kahramanlar özelliklerine yönelik 8 madde, içerik özelliklerine yönelik 9 madde, dil ve anlatım özelliklerine yönelik 10 madde, resimleme tekniklerine yönelik 13 madde, görsel anlatım özelliklerine yönelik 7 madde, metin-resim ilişkisi özelliklerine yönelik 11 madde olmak üzere toplam 63 madde evet-hayır cevaplı sorularla incelenmiştir.

3.5. Verilerin zmlenmesi

Araştırmada elde edilen nitel verilerin çözümü; incelemeler sonunda oluşan evet-hayır cevaplarının sayısal değerleri yüzdelik hesaplanarak yüzde- frekans tablosu oluşturulmuş ve yorumlanmıştır.

BÖLÜM IV: BULGULAR

4.1. Resimli Öykü Kitaplarında Öykünün Metin Özellikleri

Bu bölümde resimli öykü kitaplarında öykünün metin özelliklerinden, konu-başlık özellikleri, kullanılan kahraman ve karakter özellikleri, içerik özellikleri, dil ve anlatım özelliklerine ilişkin bulgular yer almaktadır.

Resimli öykü kitaplarında metin özelliklerinden başlık-konu özelliklerine ilişkin bulgular Tablo 4.1.1’de sunulmuştur.

Tablo 4.1.1 Resimli Öykü Kitaplarının Başlık-Konu Özelliklerine Göre Dağılımı

SORULAR		EVET		HAYIR	
		f	%	f	%
1	Öykünün başlığı dikkat çekici ve merak uyandırıcı özellik gösteriyor mu?	38	76	12	24
2	Öykünün konusu anlaşılır mı?	49	98	1	2
3	Öykünün konusu bir sorudan ya da bir fikirden hareket ederek mi oluşturulmuş?	45	90	5	10
4	Öyküde işlenen olaylar birbirleriyle ilişkili mi?	49	98	1	2
5	Öyküdeki olaylar gerçek dışı öğeler içeriyor mu?	4	8	46	92

Tablo 4.1.1 de görüldüğü üzere; çalışma grubunu oluşturan resimli öykü kitaplarının 38 sinin (%76) başlığı dikkat çekici ve merak uyandırıcı özellik gösterdiği, 12 sinin (%24) ise bu özellikleri taşımadığı; 50 sinin (%100) konusunun anlaşılır olduğu; 45’inin(%90) konusunun bir sorudan ya da bir fikirden hareket ederek oluşturulduğu 5 inin (%10) bu şekilde olmadığı; 49 unda (%98) öyküde işlenen olayların birbirleriyle ilişkili olduğu 1’inin (%2) ilişkili olmadığı; 4’ündeki (%8) öykülerde olayların gerçek dışı öğeler içerdiği, 46’sında (%92) ise gerçek dışı öğeler içermemektedir.

Resimli öykü kitaplarında metin özelliklerinden kahraman ve karakter özelliklerine ilişkin bulgular Tablo 4.1.2’de sunulmuştur.

Tablo 4.1.2 Resimli Öykü Kitaplarının Kahraman ve Karakter Özelliklerine Göre Dağılımı

SORULAR		EVET		HAYIR	
		f	%	f	%
1	Karakterlerde cinsiyet ayrımcılığı yapılmış mı?	1	2	49	98
2	Karakterlerde ayrımcılık yapılmış mı?	1	2	49	98
3	Kahramanın davranış ve kişiliği çocuklara olumlu rol model olma özelliği gösteriyor mu?	47	94	3	6
4	Kahramanın yüz ifadesi çocuğa sevimli gelecek bir tiplene mi?	39	78	11	22
5	Kahramanın kullandığı sözler çocuklar için olumlu rol model özelliği gösteriyor mu?	47	94	3	6
6	Öyküde kahraman olarak insan figürlerine yer verilmiş mi?	19	38	31	62
7	Öyküde kahraman olarak hayvan, bitki vb. figürlere yer verilmiş mi?	24	48	26	52
8	Öyküde kahraman olarak cansız varlık (araba, güneş, aydede vb.) figürlerine yer verilmiş mi?	7	14	43	86
9	Karakterler gerçek dışı (denizkızı, peri, cadı vb.) varlıklar mı?	2	4	48	96

Tablo 4.1.2 incelendiğinde; çalışma grubunu oluşturan resimli öykü kitaplarının 1'inde (%2) karakterlerde cinsiyet ayrımcılığının yapıldığı, 49'unda (%98) ise cinsiyet ayrımcılığının yapılmadığı; 1'inde (%2) karakterlerde ayrımcılığının yapıldığı, 49'unda (%98) ise ayrımcılığının yapılmadığı; 47'sinde (%94) kahramanın sözleri, davranış ve kişiliğinin çocuklara olumlu rol model olma özelliği taşıdığı, 3'ünde (%6) ise bu özelliği taşımadığı; 39'unda (%78) kahramanın yüz ifadesi çocuğa sevimli gelecek tiplene olduğu, 11'inde (%22) sevimli olmayan tiplene olduğu; bu kitapların öykülerinde 19'unda (%38) insan figürü, 24'ünde (%48) hayvan, bitki vb. figürlerin, 7'sinde (%14) cansız varlıklar (araba, güneş, aydede vb.), kahraman olarak verildiği ve bu kitapların 2'sinde (%4) karakterlerin gerçek dışı varlıklar olduğu görülmektedir.

Resimli öykü kitaplarında metin özelliklerinden içerik özelliklerine ilişkin bulgular Tablo 4.1.3’de sunulmuştur.

Tablo 4.1.3 Resimli Öykü Kitaplarının İçerik Özelliklerine Göre Dağılımı

SORULAR		EVET		HAYIR	
		f	%	f	%
1	Öyküde evrensel değerler (sevgi, saygı, demokrasi, yardımlaşma vb.) veriliyor mu?	44	88	6	12
2	Öykünün kurgusu (yükselme, merak uyandırma, düğüm noktası ve çözülme) var mı?	43	86	7	14
3	Öyküde eğlendirici unsurlar bulunuyor mu?	31	62	19	38
4	Öyküde öğretici unsurlar bulunuyor mu?	49	98	1	2
5	Öykü çocukların yorum yapmasını sağlayacak ipuçları veriyor mu?	46	92	4	8
6	Öykü çocuğun yaş seviyesine uygun mu?	44	88	6	12
7	Öykü çocuğun gelişimsel dönemine uygun mu?	42	84	8	16
8	Öykü çocuğun hayal dünyasını ve yaratıcılığını geliştirici özellikler içeriyor mu?	27	54	23	46
9	Öykü çocuklarda merak duygusu uyandıracak özellikler taşıyor mu?	41	82	9	18

Tablo 4.1.3 incelendiğinde; çalışma grubunu oluşturan resimli öykü kitaplarının 44’ünde (%88) evrensel değerlerin verildiği, 6’sında (%12) verilmediği; 43’ünde (%86) öykünün kurgusu olduğu, 7’sinde (%14) olmadığı; 31’inde (%62) öyküde eğlendirici unsurların bulunduğu, 19’unda (%38) bulunmadığı; 49’unda (%98) öğretici unsurların bulunduğu, 1’inde (%2) bulunmadığı, 46’sında (%92) öykülerin çocuklara yorum yapacak ipuçları verdiği, 4’ünde (%8) vermediği; 44’ünün (%88) çocuğun yaş seviyesine uygun olduğu, 6’sının (%12) uygun olmadığı; 42’sinin (%84) çocuğun gelişimsel dönemine uygun olduğu, 8’inin (%16) uygun olmadığı; 27’sinde (%54) öykülerin çocuğun hayal dünyasını ve yaratıcılığını geliştirici özellikler içerdiği, 23’ünde (%46) içermediği; 41’inde (%82) öykülerin çocuklarda merak duygusu uyandıracak özellikler taşıdığı, 9’unda (%18) taşımadığı görülmektedir.

Resimli öykü kitaplarında metin özelliklerinden dil ve anlatım özelliklerine ilişkin bulgular Tablo 4.1.4’de sunulmuştur.

Tablo 4.1.4 Resimli Öykü Kitaplarının Dil ve Anlatım Özelliklerine Göre İncelenmesi

SORULAR		EVET		HAYIR	
		f	%	f	%
1	Öyküde kullanılan dil sade ve çocuğun anlayacağı düzeyde mi?	39	78	11	22
2	Öyküde kullanılan cümleler yazım kurallarına uygun mu?	48	96	2	4
3	Öyküde kullanılan cümle uzunluğu yaş grubuna uygun mu?	39	78	11	22
4	Öyküde bağlaçlı ve uzun ve bileşik cümleler kullanılmış mı?	11	22	39	78
5	Öyküde günlük hayatta kullanılan kelimelere yer verilmiş mi?	50	100	0	0
6	Öyküde çocukların kelime hazinelerini geliştirici farklı sözcüklere yer verilmiş mi?	31	62	19	38
7	Öyküde mecaz anlatımlara yer verilmiş mi?	10	20	40	80
8	Öyküde anlatım bozukluğu var mı?	2	4	48	96
9	Öyküde öğrenilmiş bilgiler (rutin işler) tekrar ediliyor mu?	7	14	43	86

Tablo 4.1.4 incelendiğinde; çalışma grubunu oluşturan resimli öykü kitaplarının 39’unda (%78) öykülerde kullanılan dilin sade ve çocuğun anlayacağı düzeyde olduğu, cümlelerin yaş grubuna uygun uzunlukta kullanıldığı, 11’inde (%22) ise bu özelliklerin bulunmadığı; 48’inde (%96) kullanılan cümlelerin yazım kurallarına uygun olduğu, 2’sinde (%4) uygun olmadığı; 11’inde (%22) bağlaçlı ve uzun cümlelerin kullanıldığı, 39’unda (%78) kullanılmadığı; 50’sinde (%100) günlük hayatta kullanılan kelimelere yer verildiği; 31’inde (%62) öykülerinde çocukların kelime hazinelerini geliştirici farklı sözcüklere yer verdiği, 19’unda (%38) yer vermediği; 10’unda (%20) mecaz anlatımların olduğu, 40’ında (%80) olmadığı, 2’sinde (%4) öykülerde anlatım bozukluğunun olduğu, 48’inde (%96) anlatım bozukluğunun olmadığı; 7’sinde (%14) öğrenilmiş bilgilerin tekrar edildiği, 43’ünde (%86) tekrar edilmediği görülmektedir.

4.2. Resimli Öykü Kitaplarında Öykünün Resimleme Özellikleri

Bu bölümde resimli öykü kitaplarının resimleme özelliklerinden resimleme tekniği ve görsel anlatım özelliklerine ilişkin bulgular yer almaktadır.

Resimli öykü kitaplarının resimleme özelliklerinden resimleme tekniğine ilişkin bulgular Tablo 4.2.1’de sunulmuştur.

Tablo 4.2.1 Resimli Öykü Kitaplarının Resimleme Tekniği Özelliğine Göre Dağılımı

SORULAR		EVET		HAYIR	
		f	%	f	%
1	Öyküde yazar ve çizer aynı kişi mi?	7	14	43	86
2	Resimler her iki sayfayı kaplayacak şekilde hazırlanmış mı?	26	52	24	48
3	Öykünün resimlenmesi geleneksel tekniklerle (pastel, suluboya, karakalem vb.) yapılmış mı?	24	48	26	52
4	Öykünün resimlenmesi çağdaş tekniklerle (fotoğraf, bilgisayar vb.) yapılmış mı?	26	52	24	48
5	Resimler gerçekçi betimlemelerle yapılmış mı?	14	28	36	72
6	Resimler deforme mi?	36	72	14	28
7	Resimlerde çizgi-resim tarzı kullanılmış mı?	38	76	12	24
8	Resimler iki boyutlu betimleme ile yapılmış mı?	10	20	40	80
9	Resimlerde derinlik algısı kullanılmış mı?	43	86	7	14
10	Çevre betimlemesi (ya da dekor) ayrıntılı resimlenmiş mi?	39	78	11	22
11	Çevre betimlemesi (ya da dekor) çocuğun hayal gücüne bırakılmış mı?	13	26	37	74
12	Resim betimlemeleri siyah-beyaz mı?	0	0	50	100
13	Resim betimlemeleri renkli mi?	50	100	0	0

Tablo 4.2.1 incelendiğinde; çalışma grubunu oluşturan resimli öykü kitaplarının 7’sinde (%14) yazar ve çizerin aynı olduğu, 43’ünde (%86) farklı olduğu; 26’sında (%52) resimlerin her iki sayfayı kaplayacak şekilde hazırlandığı, 24’ünde (%48) ise resimlerin her iki sayfayı kaplamadığı; 24’ünde (%48) resimlemenin geleneksel tekniklerle, 26’sında (%52) çağdaş tekniklerle yapıldığı görülmektedir. Bu kitapların 14’ünde (%28) resimlerin gerçekçi betimlemelerle yapıldığı, 36’sının gerçekçi betimlemelerle yapılmadığı; 36’sında (%72) resimlerin deforme olduğu, 14’ünde (%28) resimlerin deforme olmadığı; 38’sinde (%76) resimlerde çizgi-resim tarzı kullanıldığı, 12’sinde

(%24)'ünde kullanılmadığı; 10'nunda (%20) resimlerin iki boyutlu betimlemeyle yapıldığı, 40'ında (%80) iki boyutlu betimlemenin kullanılmadığı; 43'ünde (%86) resimlerde derinlik algısının kullanıldığı, 7'sinde (%14) kullanılmadığı; resim betimlemelerinin tamamında (%100) renkli olduğu, siyah beyaz betimlemelerin hiç kullanılmadığı, 39'unda (%78) çevre betimlemelerinin ayrıntılı resmedildiği, 13'ünde (%26) çevre betimlemesinin çocuğun hayal gücüne bırakıldığı görülmektedir.

Resimli öykü kitaplarının resimleme özelliklerinden görsel anlatım özelliğine ilişkin bulgular Tablo 4.2.2'de sunulmuştur.

Tablo 4.2.2 Resimli Öykü Kitaplarının Görsel Anlatım Özelliğine Göre Dağılımı

SORULAR		EVET		HAYIR	
		f	%	f	%
1	Kapak resmi dikkat çekici ve merak uyandırıcı mı?	34	68	16	32
2	Resimlerdeki nesnelerin, varlıkların renkleri gerçek dünyadaki renkleriyle aynı kullanılmış mı?	46	92	4	8
3	Resimlerdeki nesnelerin, varlıkların renkleri gerçek dünyadan farklı hayal gücünü harekete geçirici olarak kullanılmış mı?	4	8	46	92
4	Renk uyumu kuralından çok renklilik uyumu var mı?	19	38	31	62
5	Renk uyumu kuralından benzer renklerin uyumu var mı?	40	80	10	20
6	Renk uyumu kuralından tek renk uyumu var mı?	4	8	46	92
7	Renk uyumu kuralından tamamlayıcı renk uyumu var mı?	37	74	13	26

Tablo 4.2.2 incelendiğinde; çalışma grubunu oluşturan resimli öykü kitaplarının 34'ünde (%68) kapak resminin dikkat çekici ve merak uyandırıcı olduğu, 16'sında (%32) kapak resminin dikkat çekici ve merak uyandırıcı olmadığı; 46'sında (%92) resimlerdeki nesnelerin, varlıkların renklerinin gerçek dünyadaki renkleriyle aynı kullanıldığı, 4'ünde (%8) hayal gücünü harekete geçirici olarak kullanıldığı görülmektedir. İncelenen öykü kitaplarının sayfalarında 19'unda (%38) renk uyumu kuralından çok renklilik uyumunun olduğu, 31'inde (%62) olmadığı; 40'ında (%80) benzer renklerin uyumunun olduğu, 10'nunda (%20) olmadığı; 4'ünde (%8) tek renk

uyumunun olduğu, 46'sında (%92) olmadığı; 37'sinde (%74)'ünde tamamlayıcı renk uyumu olduğu, 13'ünde (%26) olmadığı görülmektedir.

4.3. Resimli Öykü Kitaplarında Öykünün Metin – Resim İlişkisi Özellikleri

Bu bölümde resimli öykü kitaplarında öykünün metin-resim ilişkisi özelliklerine ilişkin bulgular bulunmaktadır.

Resimli öykü kitaplarının metin-resim ilişkisi özelliklerine ilişkin bulgular Tablo 4.3.1.'de sunulmuştur.

Tablo 4.3.1 Resimli Öykü Kitaplarının Metin-Resim İlişkisi Özelliğine Göre Dağılımı

SORULAR		EVET		HAYIR	
		f	%	f	%
1	Kapak resmi öykünün konusu ile ilişkili mi?	50	100	0	0
2	Metni temsil eden resim, metnin bulunduğu sayfada mı?	47	94	3	6
3	Resimleme, metnin içeriği ifade ediyor mu?	50	100	0	0
4	Resmedilmiş kişilerin özellikleri (saç rengi, boyu, gözlüklü, vb.) metinle uyumlu mu?	45	90	5	10
5	Kahramanın yüz ve beden ifadeleri metinde anlatılanları yansıtıyor mu?	47	94	3	6
6	Öyküde aktarılmak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumu örtüşüyor mu?	23	46	27	54
7	Metinde kullanılan semboller resimde vurgulanmış mı?	1	2	49	98
8	Vurgulanmak istenen öge ve olgu resimlemede kolayca fark ediliyor mu?	44	88	6	12
9	Kullanılan zıtlıklar (açık-koyu veya sarı-mor, vb.) resimlemeye hareket ve canlılık kazandırmış mıdır?	33	66	17	34
10	Metinde olmayan ancak resimde olan nesneler kullanılmış mı?	33	66	17	34
11	Resimde olmayan ancak metinde olan nesneler kullanılmış mı?	22	44	28	56

Tablo 4.3.1 incelendiğinde; çalışma grubunu oluşturan 50 resimli öykü kitabının tamamında (%100) kapak resminin öykünün konusuyla ilişkili olduğu ve resimlemenin

metnin içeriğini ifade ettiği, 47'sinde (%94) metni temsil eden resmin metinle aynı sayfada bulunduğu ve kahramanların yüz ve beden ifadelerinin metinde anlatılanları yansıttığı; 3'ünde (% 6) resmin metinle aynı sayfada olmayıp kahramanların yüz ve beden ifadelerinin metinde anlatılanları yansıtmadığı; 45'inde (%90) resmedilmiş kişilerin metinle uyumlu olduğu, 5'inin (%10) uyumlu olmadığı; 23'ünde (%46) öyküde anlatılmak istenen duygunun resimlemede kullanılan renk uyumuyla örtüştüğü, 27'sinde (%54) örtüşmediği; 44'ünde (%88) vurgulanmak istenen öge ve olgunun resimlemede kolayca fark edildiği, 6'sında (%12) fark edilmediği; 33'ünde (%66) kullanılan zıtlıkların resimlemeye canlılık ve hareket kazandırdığı, 17'sinde (%34) kazandırmadığı; 1'inde (%2) metinde kullanılan sembolün resimde vurgulandığı, 49'unda (%98) vurgulanmadığı görülmektedir. Ayrıca bu öykü kitaplarının 33'ünde (%66) metinde olmayan ancak resimde olan nesnelerin kullanıldığı; 22'sinde (%44) ise resimde olmayan ancak metinde olan nesnelerin kullanıldığı görülmektedir.

BÖLÜM V: SONUÇ

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu bölümde bulgular sonucunda ortaya konulan veriler doğrultusunda araştırmayla ilgili sonuçlara ve tartışmalara yer verilmiştir.

5.1.1. Resimli Öykü Kitaplarında Metin Özellikleri Boyutuna İlişkin Sonuç ve Tartışma

Çalışma grubunu oluşturan resimli öykü kitaplarının çoğunluğunun başlığının dikkat çekici ve merak uyandırıcı özellik gösterdiği, tamamının konusunun anlaşılır olduğu, tamamına yakınının konusunun bir sorudan ya da bir fikirden hareket ederek oluşturulduğu, öyküde işlenen olayların birbirleriyle ilişkili olduğu ve gerçek dışı öğeler içermediği görülmüştür. Huck & Kieffer (2003)' e göre; çocuk kitaplarında öykünün başlığı ilgi çekmeli ve merak uyandırmalı; konu, klasik ve sıradan olmamalı, ilgi çekici ve orijinal olmalıdır. Çocuklar tarafından beğenilen ve çok okunan kitapların konusunun anlaşılır ve gerçek hayattan alınarak bir fikir kurgusu içerisinde anlatılarak yaşantısında olumlu etki oluşturan kitaplar olduğu belirtilmektedir. Çocuklar için yazılan resimli kitaplarda bir fikrin kullanılması yazarların sıklıkla kullandığı bir yöntemdir. Bu yöntem hem yazımı daha kolay hem de çocuklara bir şeyler öğretmeye çalıştığı için tercih edildiği görülmüştür. Çocuk kitaplarında konu ve tema arasında güçlü bir ilişki bulunmalıdır. Konuların, çocukta duyuşsal, bilişsel ve devinişsel düzeyde oluşması ve istenilen davranışları desteklemesi gerekir (Kıbrıs, 2010, s. 42). Konu seçilirken okuyucunun yaş düzeyi, yaşam biçimi, ilgilerini, okuma eğilimlerini, göz önünde bulundurmalı, çocuklar okudukları kitapta kendi yaşantılarından örnekler bulmalı ve kendilerini yaşamalıdır (Karatay, 2011, s. 97).

Çalışma grubunu oluşturan resimli öykü kitaplarının tümüne yakınında cinsiyet ayrımı ve karakterlerde ayrımcılığın yapılmadığı görülmektedir. Cinsiyet ayrımcılığı; bireyler arasındaki ortak sorumlulukların erkek ve kadına göre ayrı ayrı tanımlanmasıdır. Cinsiyet ayrımcılığı öykülerde; evde annenin yemek yapması, kız çocuklarının masayı hazırlaması, resimlerde yalnızca babanın kitap, gazete okuyor, araba kullanıyor olarak betimlenmesi, erkek çocuklarının küçük tamirat gerektiren işlerde babaya yardımcı

olması gibi roller yüklenerek anlatılır. Bu durum farkında olmadan çocukların kimlik gelişimlerini etkiler. Günümüzde çağdaş toplumlarda insan ilişkilerinde, artık bu kalıpların yıkılmış olup cinsiyet ayrımcılığının aşıldığı görülmektedir. Çalışma grubunu oluşturan resimli öykü kitaplarındaki orana bakıldığında yayıncı, yazar ve ressamın bu sorumluluğu gösterdiği görülmektedir.

Çocuk kitaplarında cinsiyet ayrımcılığı yapılmamalı, çocuğun cinsiyetine göre önyargıya sebebiyet verilmemelidir.

Çalışma grubunu oluşturan resimli öykü kitaplarının tümüne yakınında kahramanın sözleri, davranış ve kişiliğinin çocuklara olumlu rol model olma özelliği taşıdığı görülmektedir. Çocuk kitaplarında kahraman, çocuk üzerinde kalıcı izler bırakan bir öğedir. Kahramanın yaşama bağlılığı, sorunları yeni okuma eylemlerine yönlendirir. Özdeşim kurduğu kahramanlar aracılığıyla çocuk, iyiye, doğruya ve güzele yönelir. Çocuklar okudukları kitapların kahramanlarıyla kendilerini birebir özdeşlendiklerinden dolayı, onların fiziksel, ruhsal özelliklerinden, davranış ve hareketlerinden etkilenip taklit ederler. Bu nedenle özellikleriyle gerçekçi ve inandırıcı olmaları gerekir. Çocukların kitapla ilgilerini devam ettirebilmeleri için kahramanlar fiziksel ve kişisel özellikleriyle ilginç ve sevimli olmalıdırlar (Sever, 2011, s. 64). Kahramanın fiziksel betimlemelerinde inandırıcılıktan uzaklaşılması, küçük okur üzerinde olumsuz etkilere yol açar. Özellikle okulöncesi dönemde çocuğun gelişimi açısından önemli bir işleve sahip olan resimli kitaplardaki kahramanların fiziksel özellikleri, çocuğun ilgisini çekip onu hayal dünyasına davet edecek şekilde verilmeli ve çocuğun okuma isteği bu görsel özellikler aracılığıyla pekiştirilmelidir (Zivtçi, 2005, s. 160).

Çalışma grubunu oluşturan resimli öykü kitaplarının öykülerinde insan, hayvan, bitki vb. figürleri ile cansız varlıkların (araba, güneş, aydede vb.) çoğunlukla kahraman olarak kullanıldığı ve bu kitapların çok azında karakterlerin gerçek dışı varlıklar (denizkızı, peri, cadı vb.) olduğu görülmüştür. Çocuğa görelilik kavramı çerçevesinde gerçek yaşamdaki olay ve durumlar öykülerde hayvanlarla hayvanlar arasında, bitkilerle bitkiler arasında ya da insanlarla hayvanlar veya otomobiller arasında geçebilir. Ancak buradaki figürlere atfedilen roller gerçek yaşamdaki rollerdir. Aslında gerçeklik, farklı figürlerle çocuğa aktarılır. Burada gerçek üstü-doğaüstü olaylar yoktur. Çocuğu korkutan, ürküten, varlığını anlayamadığı bir karakter yoktur. Çocuk bu figürlerin

aralarında geçenleri kendi gerçek dünyasıyla bağ kurarak özdeşleştirir. Bir anlamda daha keyifli ve eğlenceli yolla hayatı kavramaya yönelir.

Peri, cadı, hayalet gibi gerçek üstü korkutucu figürler çocuk gerçekliğine aykırıdır. Kendi yaşamına yerleştirmeyeceği, bağ kuramayacağı, gerçekliğini sorgulayacağı bir karakter çocukta tedirginlik yaratacağı gibi, gerçeklik algısını da bozabilir.

Çocuk kitaplarında yer alan kahramanlar gerçek ya da gerçek yaşamdaki rollerin verildiği karakterlerden seçilmelidir. Daha çok çocuğun kendi çevresinde yer alabilecek varlıklardan (manav, bakkal amca, mee koyun, gıdak tavuk, inatçı keçi, karabaş, sarıkız vb.) seçilmelidir (Kıbrıs, 2010, s. 43). Bu özellik, eğitim açısından büyük olanaklar sağlamaktadır. Çocuğun kitapta kendi yaşantısından kesitler görmesi, onun kitaba ve okumaya olumlu yaklaşmasının ötesinde ilgisini de arttıracaktır. Hikâyede okuduklarıyla kendi yaşantısındaki durumu karşılaştırıp çok yönlü düşünme ve geniş bakış açısı kazanma gibi beceriler edinecektir (Dilidüzgün, 2003, s. 93). Diğer konularda olduğu gibi kahramanlar seçilirken çocuğun gelişimsel özelliklerini göz önünde bulundurulmalı, karakter seçiminde hitap edilen grubun yaş özellikleri dikkate alınmalıdır. Periler, cinler ve denizkızı gibi hayali karakterler çocuklara değişik geldiğinden dolayı ilgilerini çekebilir ama günlük hayatta bu tip karakterlerle karşılaşmadıkları için bunları anlatmak zor olabilir. Örümcek adam, süperman ve batman gibi insansı özelliklerine doğaüstü özellikler eklenmiş kurgu kahramanlar, gerçek ile roman kahramanı arasındaki farkın ayrımında olan yaş grubu daha büyük çocukların dünyasında eğlendirici unsur olabilir. Ancak 4-6 yaş çocuklarında bu ayrım henüz oturmadığından olağanüstü güçleri olan karakter tiplerine gerçek yaşama aykırı olduğu için yer verilmemelidir. Özellikle çocuklar için hazırlanan kitaplarda, gerçek hayatta benzeri olmayan cadı, canavar ve ejderha gibi korkunç karakterler ile uçan, ateşte yanmayan insan vb. özellikler içeren kahramanlar; 7-8 yaş çocukları için ilginç gelse de 3-6 yaş çocukları için tehlikeli olabilir (Kardaş & Alp, 2013, s. 21). Çocuk, karakterin kıyafeti, sözleri, tutum ve davranışlarında kendisiyle özdeşim kuracağından, kendisinde olan bir özelliği kahramanda görmesiyle, kendisini de öykünün bir karakteri olarak görür. Bu nedenle öykü içinde yer alan karakterde çocuğun yaş grubuna uygun özellikler verilmeli, çocuğa “ben de böyle yapıyorum” demesi sağlanmalıdır.

Çalışma grubunu oluşturan resimli öykü kitaplarının büyük çoğunluğunda evrensel değerlerin verildiği görülmüştür. Çocukların duygu ve düşünce güçlerinin gelişmesi, dengelenmesi, yaratıcılık becerilerinin artırılması, kalplerinde ve zihinlerinde insani duyarlıkların oluşturulabilmesi için kitaplardaki konuların kaynağı sevgi, saygı vb. evrensel değerler olmalıdır. Çocuğun paylaşmayı öğrenmesi, adaletli olması, evrensel düzeyde kişilik kazanmasının en kolay yolu kitaplardır. Özellikle kahramanlara verilen rollerin evrensel değerleri taşıması çocuklar için olumlu rol model oluşturmaktadır.

Kültür; her topluma göre özeldir, bir toplumun başka toplumlardan ayıran kuralları içerir. Oysa evrensel değerler dünya üzerindeki tüm insanların sahip olması gereken kültürlere bağlı olmayan ortak değerlerdir. İnsanın doğuştan sahip olduğu ve insanca yaşamasını garantiye aldığı hak ve özgürlükler temelinde düşünsel, etik ve sosyal değerlerdir. İnsanın yaşama hakkına saygı, sahip olduğu kimliğe ve kişisel bütünlüğüne, onuruna saygı, sevgi gibi değerlerdir. 4-6 yaş çocukların karakterlerinin temellerinin büyük ölçüde belirlendiği yaş dönemidir. Bu dönemde çocukların kazanımları, onların kişiliklerini büyük ölçüde etkiler. Bundan dolayı resimli öykü kitaplarında evrensel değerlere yer verilmesi, çocukların bu değerleri içselleştirmesi açısından oldukça önemlidir.

Çalışma grubunu oluşturan resimli öykü kitaplarının büyük çoğunluğunda öykünün iyi kurgulandığı görülmüştür. Çocuğun yaş ve gelişimsel özelliklerine uygun ilgisini, problem çözme becerisini ve hayal gücünü harekete geçirebilecek kurgunun yükselme, merak uyandırma, düğüm noktası ve çözülme bölümlerinin olması gereklidir. İyi kurgulanmış öyküler, monotonluktan çıkarak hareketliliği sağlayacak, eğlendirirken aynı zamanda eğitici ve öğretici olacaktır. Çocuklar öyküdeki olayları yaşamak ister. Konu seçilirken okuyucunun yaş düzeyi, yaşam biçimi, ilgilerini, okuma eğilimlerini, göz önünde bulundurmalı, çocuklar okudukları kitapta kendi yaşantılarından örnekler bulmalı ve kendilerini yaşamalılar (Karatay, 2011, s. 97)

Çalışma grubunu oluşturan resimli öykü kitaplarının çoğunluğunda kullanılan dilin sade ve çocuğun anlayacağı dilde olduğu, büyük çoğunluğunda kullanılan cümlelerin yazım kurallarına uygun olduğu, çok az kısmında kurallara uygun olmadığı; kitapların çoğundaki öykülerde kullanılan cümlelerin hitap ettiği yaş grubuna uygun uzunlukta olduğu, az bir kısmında bağlaçlı, uzun ve bileşik cümlelerin kullanıldığı görülmüştür.

Dilin doğru kullanımı çocuğun anlatılan öyküyü doğru anlamasını sağlar. Çocuk için yazılan öykülerin dilinin sade ve çocuğun anlayabileceği kelimeleri içermesi gerekir. Çocuk öyküyü dinlediğinde cümle içinde geçen hareketi ve içerdiği anlamı anlamalıdır. Çocuk kitaplarında metni oluşturan sözcükler ve sözcüklerin kullanıldığı anlam, çocuğun yaş seviyesine uygun olmalıdır. Çocuğun anlayamayacağı karmaşık ve uzun cümleler, anlamını bilmediği kelimelerin çoğunlukta olduğu metinlerin, çocuğun yanlış mesaj çıkarmasını ve ilgisini kaybetmesine neden olur. Çocuk kitaplarında dil ve anlatım yalın ve kavramlar açık olmalıdır. Anlatım, akıcı olmalı; cümle, paragraf uzunlukları çocuğun yaşına uygun olmalıdır. Çocukların anlamayacağı sözcüklere ve soyut kavramlara yer verilmeden, tek özne ve tek yüklemden oluşan cümleler kullanılmalıdır. Çocuğun bilişsel gelişim düzeyine uygun sözcük sayısı ile oluşturulmuş cümleler, çocuğun metni anlamasını kolaylaştırıp çocuğun okuma isteğini artıracaktır (Kıbrıs, 2010, s. 42).

Çalışma grubunu oluşturan resimli öykü kitaplarının yarıdan fazlasının öykülerinde çocukların kelime hazinelerini geliştirici farklı sözcüklere yer verdiği, iki tanesinin dışında diğerlerinde anlatım bozukluğunun olmadığı, beşte birinde mecaz anlatımların kullanıldığı görülmüştür.

Çocuğun bilişsel ve dil gelişimi için metin içinde bilinmeyen bazı sözcükler ve bildiği sözcüklerin farklı anlamları kullanılmalıdır. Bunu yaparken metinlerde çocuğun ilgisini çekebilecek, cümle içinden anlamını tahmin edebileceği ya da anlamını öğrenmek için çaba harcayacağı sözcükler seçilmelidir. Cümleyi oluşturan sözcüklerin eksik veya fazla olması, sıralarının karıştırılması, aralarındaki bağlantıların yanlış kurulması ve dilbilgisi kurallarına uygun olarak kullanılmaması anlatım bozukluklarına yol açar. Bu nedenle çocuk kitaplarında yazım kurallarına ve anlatım bozukluklarının olmamasına dikkat edilmelidir (Yılmaz, 2014, s. 1). Bir sözcüğün gerçek anlamından bütünüyle uzaklaşarak kazandığı yeni anlama mecaz anlam denir. Başka bir deyişle bir kelimenin, gerçek anlamı dışında, başka bir kelimenin yerine kullanılması sonucu ortaya çıkan anlamdır. Mecaz kullanımda anlatımı renklendirmek ve kuvvetlendirmek esastır (www.edebiyatogretmeni.org, 2014). Bu bağlamda öykü kitaplarında mecaz anlatımlara çocuğun yaş ve gelişimsel seviyesine uygun olarak yer verilmesi, çocuğun anadilinin inceliklerini kavramasına yardımcı olacak, ifade yeteneğini güçlendirecektir. Metinlerde çocuğun bildiği sözcük grupları kullanıldığında çocuk onun anlamını pekiştirecektir.

Çocuk yayınlarında yazarlar cümle ve paragraflarını kurarlarken, sözcüklerini ve deyimlerini seçerlerken çocuğun okuma yeteneklerini, kavrayış güçlerini ve sözcük hazinelerini de daima göz önünde bulundurmalıdır (Oğuzkan, 2000, s.370).

Çalışma grubunu oluşturan resimli öykü kitaplarının tamamında günlük hayatta kullanılan kelimelere yer verildiği ve öykülerin büyük çoğunluğunda öğrenilmiş bilgilerin (rutin işlerin) tekrar edilmediği görülmüştür.

Çocuk öykü kitaplarında günlük hayatta kullanılan kelimelere yer verilmesi, çocuğun öykü kitabını benimsemesini ve çocuğun bu kelimeleri öğrenip kullanabilmesi daha kolaylaştıracaktır. Aynı zamanda günlük hayatta fazla kullanılmayan kelimelere de yer verilmesi çocuğun kelime hazinesini geliştirecektir.

Öğrenilmiş rutin bilgiler; öykü kahramanının sabah erken kalkması, elini yüzünü yıkaması, kahvaltı yapması, kıyafetini giymesi, akşam olduğunda yemeğini yemesi, dişlerini fırçalayıp yatmaya hazırlık yapması vb. davranışları içerir. Öykü kitaplarında rutin işlerin sürekli tekrar edilmesi sonucu çocuğun ilgisinin kaybolmasına neden olacaktır. Bu da çocuklarda okuma alışkanlığını olumsuz yönde engelleyecektir. Öykü kitaplarında rutin işler de çocukları sıkmayacak şekilde verilmelidir.

Çalışma grubunu oluşturan resimli öykü kitaplarının “metin özellikleri” boyutunda incelendiğinde; kitapların büyük çoğunlukla alan yazında belirtilen nitelikleri taşıdığı görülmüş olup Kocabaş (1999), Tokgöz (2006), Bilgin (2011) ile Gönen, Katrancı, Uygun, ve Uçuş (2011) tarafından yapılan araştırmalarda benzer bulgulara ulaşılmıştır.

5.1.2. Resimli Öykü Kitaplarında Resimleme Özellikleri Boyutuna İlişkin Sonuç ve Tartışma

Çalışma grubunu oluşturan öykü kitapların büyük çoğunluğunda kitabın çizeri ve yazarı farklı kişilerden oluşmuştur. Bu sorudaki amaç yazar ve çizerin mesleki ve sanatsal yeterliliklerini inceleme değildir. Yalnızca çocuk edebiyatı alanında bu konuyla ilgili durum tespiti yapmaktır.

Kitap sayfaları açıldığında çocuk yan yana gelen iki sayfadaki görseli bir bütün olarak algılar. Çalışma grubunu oluşturan kitaplardaki resimlemelerin çoğunlukla resimlerin her iki sayfayı kaplayacak şekilde yapıldığı gözlemlenmiştir.

Bu kitapların resimleme tekniğine göre incelenmesinde; kitapların tamamında renkli resimlerin kullanıldığı, biçimlerin çoğunlukla deforme olduğu, resimlemede gerçekçi betimlemelerin daha az yapıldığı görülmüştür.

Biçimin gerçekte olandan farklı olarak oran ve orantılarıyla oynayarak bozulması, bazı bölümlerin abartılarak çizilmesi deformasyon demektir. Örneğin başı vücudundan daha büyük gözleri kocaman çizilmiş karakterler çocuk dünyasında hoş karşılanır. Bundan dolayı çizgi filmler çocuklar tarafından çok sevilerek izlenir. Dilidüzgün (2002, s.9)'de “çocuk yazını bir yazın türüdür ve çocuk gerçekliği veya “çocuğa görelilik” ilkesi göz önüne alınarak yapılmalıdır.” diyerek bu ayrıntıya dikkat çeker. Yurttaş (1995) “çocuğa görelilik” ilkesini, “Çocuğun düşlem gücüne seslenen, onun rahatça ve tat alarak okuyup anlayabileceği dili ve anlatımı içinde barındıran, ilgi duyabileceği konuları işleyen, onu duygu ve düşünce yönünden besleyen, kurgusu ve olay örgüsü karmaşık olmayıp onun kavrayabileceği bir düzeyde olan, dikkat dağıtıcı ayrıntılardan arıtılmış olan” olarak tanımlar.

Hayal güçlerini tetikleyen, estetik beğenilerini geliştiren, duygu dünyalarına hitap eden, zekâ gelişimlerini olumlu yönde etkileyen, dünyayı ve içindeki varlıkları tanımalarını sağlayan resimler çocuklar için vazgeçilmezdir. Bu nedenle resimleme ticari kaygılardan uzak, sanat değeri olan ve çocukların yaş ve gelişimlerine uygun, metni açıklayıcı şekilde tasarlanarak, sanatçılar tarafından uygun renkler ve yöntemler kullanılmalıdır. Resimlemede renklerin kullanımı önemli bir konudur. Resimlemede çizgilerin anlatımının yanında resimlerin renkleri de çocuklar için ilgi çekici olmaktadır. Birden fazla rengin bir arada kullanımında renkler arası uyum ve bütünlüğün sağlanmış olması çok önemlidir. Renkler ve çizgilerin kullanımı bir bütün oluşturmali, Renkler seçilirken, metni destekleyici olmasına ve tasvirlerle uyumlu olmasına dikkat edilmeli, Çocuklar kitaplara bakarken çizgi, şekil, renk uyumu ve kompozisyon gibi sanat ve estetik değerler kazanmalıdır (Tür & Turla, 1999, s. 33).

Çalışma grubunu oluşturan kitaplardaki resimlemelerin çoğunlukla çizgi-resim tarzı kullanıldığı görülmüştür. Çizgi resim tarzı deformasyon yani biçimin çocuğa hoş gelebilecek tarzda oranlarının bozulmasını gerektirir. Resimde çizgi ve şekillerden oluşan düzenleme resmin akılcı yanıdır. Oysa renk düzenlemesi doğrudan bireyin duygularını etkileyeceğinden renk resmin duygusal yanını ifade eder. Birden fazla rengin bir arada kullanımında renkler arası uyum ve bütünlüğün sağlanmış olması çok

önemlidir. Renkler ve çizgilerin kullanımı bir bütün oluşturmali, aynı duygu ve düşünceyi iletmelidir. Bu bağlamda renkler seçilirken, metni destekleyici olmasına ve betimlemelerle uyumlu olmasına dikkat edilmelidir. Sayfa ve resim düzeninin tasarım özeni, çocukların o kitaba ilişkin olumlu duyuşsal özellikler edinmelerine ve sanat eğitimi ihtiyaçlarının giderilmesine olanak sağlayıcı ortam oluşturacağından grafik sanatçılarının sorumlulukla, çocukların sanatsal algı ve yorumlama gelişim düzeyleri dikkate alınarak, gelişim ilkelerine uygun tasarlanmalıdırlar. (Sever, 2011, s. 59).

Çalışma grubunu oluşturan kitaplardaki resimlemelerin çoğunlukla üç boyutlu betimlemelerle yapıldığı, görsel betimlemelerde derinlik algısının kullanıldığı, yarı yarıya geleneksel ve çağdaş tekniklerle ve her iki sayfayı kaplayacak şekilde yapıldığı gözlemlenmiştir. Derinlik algısı çocukların perspektif bilgisinin oluşmasına zemin hazırladığı gibi çocuğa nesnenin mekândaki konumunu öğretir ve hikâyenin çocuktaki gerçekliğini de artırır (Abacı, 2007, s. 66). Perspektif, bir nesnenin belli bir açıdan görünümünü üç boyutlu olarak resim yüzeyine aktarılmasıdır. Yani düzlem olan bir kâğıt yüzeyinde derinlik, hacimlendirme gibi bir algı yanılsaması oluşturmaktır. Resim yüzeyi iki boyutluyken perspektifin kullanılmasıyla resme üç boyut etkisi kazandırılır. Çocuk resim yüzeyine bakarken mekândaki karakterleri ve nesneleri gerçek boyutlarıyla bulundukları konumun yakınlık ve uzaklığını algılayarak görebilmesi, uzakta olanın yakında olana göre daha küçük görüldüğünü anlamasına, yardımcı olur. Farklı açı ve mesafelerden aynı nesnenin farklı görülebileceğini kavraması açısından oldukça önemlidir.

Çocuk kitaplarındaki resimlemede geleneksel tekniklerden suluboya tekniğiyle hazırlanmış resimler her zaman çocuklar açısından ilgi çekici, estetik anlamda haz uyandırıcı ve samimi çalışmalardır. Suluboyanın kendine has özelliği, ışık gölge oyunlarına olanak vermesi resme boyut katmakta ve ilgi çekici olmasını sağlamaktadır. Çocuk kitaplarındaki resimlemelerde kullanılan suluboya tekniğinin canlı ve parlak renklerde olması önemli bir ayrıntıdır (Mardi, 2006, s. 141).

Çalışma grubunu oluşturan kitaplardaki resimlemelerde çoğunlukla çevre betimlemelerinin ayrıntılı resmedildiği görülmüştür. Bu özelliğin kullanılması, çocuğun

öyküyü anlamasında ve hayalinde canlandırmasında aklında tutmasında önemli katkısı bulunmaktadır.

Bu bilgiler doğrultusunda incelenen resimli öykü kitapları alan yazında belirtilen niteliklere uygun biçimde hazırlanmış olduğu; Konar (2004) ve Bilgin (2011) tarafından yapılan araştırmalarla benzer bulgulara ulaşıldığı görülmüştür.

Çalışma grubunu oluşturan resimli öykü kitapları incelendiğinde; çoğunlukla kapak resminin çocuğun görsel algısını etkileyecek dikkat çekicilikte ve merakını uyandıran düzenlemeler olduğu görülmüştür. Resimler, renk ve şekillerle çocukların duygu ve düşüncelerini harekete geçirerek onlar için görsel eğitim ortamı oluşturur, duyularıyla düşünme becerisini de geliştirir. Çocuklar görsel algıları sayesinde farklı resimleri, resimler arasındaki farklılıkları ve resimlerin konumunu fark ederler. Gördükleri resimlerle ilgili fikir yürütürken, resimler sayesinde neden sonuç ilişkisi kurarlar (Ciravoğlu, 1999, s. 188). Renk, resimde duygulara en çok seslenen, heyecan uyandıran bir öğedir. Tasarımcı bilgiyi görselleştirirken, çocukta duygusal etki yaratmada rengi araç olarak kullanmalıdır. Bu bağlamda çocuk kitaplarında, kitap sayfalarında ve kapak tasarımlarında renk uyumlarını yaratılmak istenen duyguya göre kullanmak, çok önemli ve ustalık gerektiren bir iştir. Çocuklar için hazırlanan kitaplarda kapak, çocukların kitaba yönelmesi, onu incelemesi ve okuması için bir davetiye ve çocukların kitaba yönelmesini sağlayan ilk uyarıcıdır. Kapak resminin ve tasarımının estetiği, mizanpajı ve renklendirilmesi çocukları kitaba karşı ilgi ve merak uyandırmalı, okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırmada etkileyici bir başlangıç olmalıdır. Kapak, tasarımıyla ve resimlemesiyle çocuğa içerik hakkında ipucu vermelidir. (Karatay, 2011, s. 90).

Erken çocukluk dönemi kitaplarında resimlerin önemi çok büyüktür. Güzel resimlenmiş bir kitap, çocuklardaki estetik duygusunun da gelişmesini sağlayacaktır (Becer, 2002, s. 244). Levin ve Lesgold (1978) kitaplarda kullanılan resimlerin öykünün içeriğini genişlettiğini, resimlerle anlatılan öykülerin daha iyi anlaşılıp iyi kavrandığını ve çocuklarda kalıcı etki bıraktığını belirtmişlerdir. Pressley, Pigot ve Bryant'ın anaokuluna giden üç-dört yaş çocukları üzerinde yaptığı araştırmada resimlerle anlatılan metinlerin anlaşılması, sonradan kolayca hatırlanması ve kalıcı olarak öğrenilmesinde büyük katkı sağladığı görülmüştür. Brookshire ve diğ. (2002) tarafından yapılan araştırmada ise çocukların canlı ve gerçeğe yakın resimler içeren kitapları okumayı

tercih ettikleri, resimlerin çocuğun kitap okumaya ilgisini etkilediği, resim ve metin ilişkisini olan kitapların çocukların kitabı anlamasını etkilediği sonuçları elde edilmiştir (Gönen,1988 s.32-38).

Resimlemede renk uyumlarının kullanımı önemli bir konudur. Çizgisel, şekilsel betimlemelerle anlatımının yanı sıra rengin kullanımı da çocuklar için ilgi çekici olmaktadır. Birden fazla rengin bir arada kullanımında renkler arası uyum ve bütünlüğün sağlanmış olması çok önemlidir. Renkler ve çizgilerin kullanımı bir bütün oluşturmalıdır. Renkler seçilirken, metnin verdiği duyguyu destekleyici olmasına, resimlerdeki nesnelerin, varlıkların renklerinin metindeki anlatılan durumla örtüşmesine, betimlemelerle uyumlu olmasına dikkat edilmelidir. Çocuklar kitaplara bakarken çizgi, şekil, renk uyumu ve kompozisyon gibi sanat ve estetik değerler de kazanmalıdır. (Tür & Turla, 1999, s. 33).

Çalışma grubunu oluşturan 50 resimli öykü kitaplarının her sayfası incelendiğinde; yarıya yakınının renk uyumu kurallarından çok renklilik uyumunun olduğu, büyük bir kısmında yakın renklerin uyumu ve tamamlayıcı renk uyumu olduğu, çok azında ise tek renk uyumunun olduğu, görülmüştür. Yakın renklerin uyumu, resimde birbirlerinin etkilerini arttırmayacak, aksine sönükleştirecek renklerin bir arada kullanılmasıyla oluşan renk uyumudur. Yakın renk uyumu genellikle üç ara rengin (mor, turuncu, yeşil) kullanılmasıyla ya da bir ana ve yakında olan iki ara rengin (turuncu-kırmızı-mor, mor-mavi-yeşil, yeşil-sarı-turuncu) kullanılmasıyla oluşur. Yakın renk uyumu, kullanılan görsel betimlemelerde nesnelerin birbirinden ayrılarak görsel algıda dikkat çekecek şekilde ön plana çıkmadan aynı derecede algılanır. İnsan psikolojisinde sakin ve yumuşak duygusal etki yaratır. Yumuşak renk uyumu ile yapılan görsel düzenlemeler daha çok bakınca insan huzur veren ve dinlendiren geniş panoramik görüntülerde, peyzajlarda, doğa betimlemelerinde kullanılır.

Çok renklilik uyumu ise ana renklerle (mavi, sarı, kırmızı) yapılan renk uyumu olup insan psikolojisinde yakın renk uyumunun yarattığı duygusal etkinin tam tersini oluşturur. Çatışma, huzursuzluk ve kaos etki yaratmada kullanılır. Çok renklilik uyumu resme hareketlilik katar. Aynı zamanda da gözü yorar. Yumuşak renk uyumunda olduğu gibi resme uzun bakma isteği uyandırmaz. Hızlıca bakılıp geçilir. Her şeyin hızlı geliştiği, kalabalık (coşkulu bayram kutlamaları, panayır, pazar yerleri gibi) konuların

görsel betimlenmesinde kullanılır. Tamamlayıcı renk uyumu ise bir duruma dikkat çekmek için kullanılan renk uyumudur. Bir ana renk ile diğer iki ana rengin karışımı olan ara renk (kırmızı- yeşil, mavi-turuncu, sarı-mor) ile yapılır ve bu renkler bir arada kullanılınca birbirlerinin etkisini artırır. Tamamlayıcı renkler birbirlerinin enerjisini dengeler, gözü yormazlar. Renkler birbirinden keskin bir şekilde ayrılır. Ayrıca tamamlayıcı renkler birbirini güçlendirir; mavi turuncunun sıcaklığını belirginleştirir. Örneğin uçsuz bucaksız mavi gökyüzünde minicik bir nokta olan turuncu kuş hemen fark edilir. Çünkü turuncu rengi tamamlayıcısı olan mavi renk turuncunun şiddetini artırır ve onu hemen algılamamızı sağlar (Abacı, 2007, s.69-75). Böylelikle turuncu kuş sayfada en dikkat çekici görsel unsur olur. Tamamlayıcı renk uyumunun kullanıldığı görsel betimlemelerde belirli nesneler ön plana çıkar. Tamamlayıcı renk uyumu çocukların metni doğru anlamaları için önemlidir. Aksi takdirde görsel betimlemede önemsiz nesneler ön plana çıkabilir ya da birçok nesne aynı değerde algılanabilir. Bu da çocukların öykünün ana fikrine odaklanmasını ve öykünün anlaşılmasını güçlendirebilir.

Çalışma grubunu oluşturan resimli öykü kitaplarının “resimleme özellikleri” boyutunda incelendiğinde; kitapların büyük çoğunlukla alan yazında belirtilen nitelikleri taşıdığı görülmüş olup Güleç ve Gönen (1997), Kocabaş (1999), Mardi (2006), Sarı (2006), Bilgin (2011) tarafından yapılan araştırmalarda benzer bulgulara ulaşılmıştır.

5.1.3. Resimli Öykü Kitaplarında Metin – Resim İlişkisi Boyutuna İlişkin Sonuç ve Tartışma

Çalışma grubunu oluşturan resimli öykü kitapları incelendiğinde; öykü kitaplarının tamamında kapak resminin öykünün konusuyla ilişkili olduğu ve kitaptaki resimlemelerin metnin içeriğini ifade ettiği, büyük bir çoğunluğunda ise metni temsil eden resmin metinle aynı sayfada bulunduğu görülmüştür.

Çocuğun kitapların içeriğinin algılamasında yazılı anlatımın yanında görsellik ve resimler de çok etkilidir. Kapak tasarımı resimli kitaplarda çocuk ve yetişkin tarafından dikkat edilen ilk bölümdür. Kitabın çocuk tarafından tercih edilmesi açısından kapağın tasarımı ve resimlemesiyle çocuğa içerik hakkında ipucu vermesi, renk uyumu ve bütünlük göstermesi çok önemlidir. Kapağın bütün sayfayı kaplaması, tasarımın çocuk tarafından rahat algılanmasını ve çocuğun içerikle ilgili ön bilgiye sahip olmasını

desteklemektedir. Hikâyede söz edilen resim ve öğeler anlatıldığı sayfada olmalı, çocukta kavram karmaşası yaratmamalıdır. Çocuk kitaplarında resmin yazı ile aynı sayfada yer alması, resmin metnin içeriğini ifade etmesi çocukların hikâyeyi anlamasını kolaylaştırır. (Karatay, 2011, s. 90).

Çalışma grubunu oluşturan resimli öykü kitapları incelendiğinde; öykü kitaplarının büyük çoğunluğunda kahramanların yüz ve beden ifadelerinin metinde anlatılanları yansıttığı; resmedilmiş kişilerin metinle uyumlu olduğu ve vurgulanmak istenen öğe ve olgunun resimlemede kolayca fark edildiği görülmüştür.

Resimli öykü kitaplarında kullanılan kahraman resimleri, anlaşılır, sevimli ve anlatılan konuya uygun olmalıdır. Resim, tek başına olayı anlatabilecek güçte olduğundan resimlerdeki karakterlerin özellikleri, yüz ve beden ifadeleri metinde anlatılanları doğru yansıtmalı, böylece çocuk sözü edilen ya da metni destekleyen önemli öğeleri mutlaka resimde görmelidir. Resimler, hayal gücünü geliştirecek şekilde ve iyi sanatçılar tarafından çizilmeli, çocuğa neşe, keyif vermeli ve sanat değeri taşımalı, estetik gelişimi sağlayacak şekilde seçilmelidir (Tür ve Turla, 1999, s.30). Kitaplardaki resimler, çocukların beğeni ve algılama düzeylerine uygun olmalı, metnin iletisine görsel bir zenginlik katmalı, estetik nitelikleriyle de görsel algılarını geliştirici özellikler taşımalıdır. Kahramanların fiziksel portreleri, metinde yansıtılan kişilik özelliklerine uygun biçimde çizilmeli; resimler kahramanların özelliklerini (şişman, zayıf, uzun saçlı, kısa boylu, sinirli uysal vb.) yaşadıkları ruhsal durumları, geçirdikleri fiziksel değişimleri çocuklara duyumsatabilmelidir (Sever, 2010, s.166; Çakmak ve Geçgel, 2005, s.171).

Çalışma grubunu oluşturan resimli öykü kitaplarının yarıdan fazlasında metinde olmayan ancak resimde olan nesnelerin kullanıldığı; yarısına yakınında ise resimde olmayan ancak metinde olan nesnelerin kullanıldığı görülmüştür.

Resim ile açıklandığı olay aynı sayfada olmalıdır. Resimlerde çocuğun öyküyle ilişki kurmasını kolaylaştıracak detaylara dikkat edilmelidir Resimli kitaplarda resimler ve metinler birbirine bağlı ve birbirini tamamlayıcı olmalıdır. Çocuklar resimlerle metni anlayacağından, resimlemede metinde geçen ayrıntılara yer verilmeli ve metinde olmayan gereksiz ayrıntılardan kaçınılmalıdır. Resimlerdeki detayların fazlalığı çocuğun yaş düzeyine uygun olmalıdır. Fazla detay 2-5 yaş grubundaki çocukların

anlama düzeyini aşacağından zihinleri karışabilir. 6-8 yaşındaki çocuklar da ise detayı az olan resimler onları tatmin etmeyip canlarını sıkabilir (Norton,1987, s.145; Çılgın, 2007, s.82).

Çalışma grubunu oluşturan resimli öykü kitapları incelendiğinde; öykü kitaplarının sayfalarının yarısına yakınında öyküde anlatılmak istenen duygunun resimlemede kullanılan renk uyumuyla örtüştüğü görülmüştür.

Renk duyguların temsilcisi olup coşkuyu, dinginliği, duygu karmaşasını, hüznü ve sevinci ifade eder (Abacı, 2007, s. 67-77). Her rengin insan psikolojisinde farklı bir anlamı bulunmaktadır. Yeşil; kıskançlık, mavi; sadakat ve içtenlik, kırmızı; etkinlik ve cesaret, kahverengi ve mor; tekdüzelik ve sıkıcılık, beyaz; teslimiyet, siyah ise karamsarlık gibi duyguları belirtir. Renk uyumu, öyküde nesnelerin net görülmesini sağlayan en önemli öge olduğundan renklerin birbirleriyle ve metnin anlatımıyla uyumu duyguların çocuğa daha rahat iletilmesini sağlar. Öykünün içeriğinde verilmeye çalışılan duygulara göre seçilen renkler öykünün gerçekliğini arttırarak resmin kolayca algılanmasını ve içselleştirmesini sağladığından çocuk öykü kitaplarında kullanılacak renklerin, çocuğun psikolojisini olumlu etkileyen renkler olması önemlidir.

Çalışma grubunu oluşturan resimli öykü kitapları incelendiğinde; öykü kitaplarının sayfalarının yarısından fazlasında resimlerde kullanılan zıtlıkların resimlemeye canlılık ve hareket kazandırdığı görülmüştür. Resimlemede zıtlık, karşıtlık anlamındadır. Evrendeki her şeyin zıt ögesi vardır, bu bir dengedir. Zıtlık yoksa harekette yoktur. Zıtlık resimde ölçü, aralık, renk, doku, biçim, üslup zıtlığı şeklinde kendini gösterir (Bostancı, 2006, s. 93). Resimlerde olayda var olan hareketliliğin çizgiler ve zıt renklerle ifade edilmesi resim-metin ilişkisinin kurulmasını kolaylaştırır. Hareketsiz adeta bir fotoğraf görünümündeki resimler ya da olaydaki hareketi, canlılığı ifade etmeyen resimler küçük çocuklar için uygun değildir (Tür ve Turla, 1999, s.30).

Çalışma grubunu oluşturan resimli öykü kitapları incelendiğinde; öykü kitaplarının sadece birisinde metinde kullanılan sembolün resimde vurgulandığı görülmüştür.

İlkçağdan bu yana insanın düşünce sisteminde görselliğin önemi vardır. Görsel iletişim, görsel düşünme becerilerini geliştirmiştir. Görsellerle olaylar daha kısa yoldan anlatılır. Biçimle anlatma yani toplumsal özün sembollerle ifade edilmesi yazısız toplumlara kadar uzanır. Her kültür toplumsal deneyimleri sonucu özel aktarımlarını sembollerle

dışa vurmuştur. Uygarlık tarihine baktığımızda değişik zaman ve mekânlarda tekrar tekrar çizilmiş sembollerin ve sembolik kompozisyonların kişisel yorumlara değil, toplumca bilinen ve kabul gören belli anlam değerlerine dayandıklarını gösterir (Ateş, 2001, s. 38). Örneğin ağaç kökü ile güçlü geçmişi, gövdesi ile günümüzü, dalları ile geleceği temsil eden bir semboldür. Çocuk kendi ailesi ile kökü ve yeni yeşeren dalları olan ağacı özdeşleştirir. Sürekli kendini yenilemeyi anlatırken bir ailenin de geçmiş kuşakları olan büyükanne ve büyükbabaları, gelecek kuşakları olan çocukları sembolize eder. Öyküde sembol kullanmak, konuyu mecazlarla anlatmak, öyküye zengin ifade ve anlam katmanları kazandırmak demektir. Bu durum çocuklarda somut biçimlerin altında yatan soyut değerleri anlamalarına, soyut düşünme becerileri kazanmalarına ve yaratıcı düşünce becerileri geliştirmelerine büyük ölçüde destek olur.

4-5 yaş Piaget'nin işlem öncesi dönem özelliği içerisinde yer alır. Bu dönemde çocuk olayları görsellerle algılar bundan dolayıdır ki öykü kitaplarında kullanılan resimlemeler çok önemlidir. Aslında yetişkin olmadan çocuklar öykü kitaplarını resme bakarak okuyabilmekte, yorum yapabilmekte, sebep-sonuç ilişkisi kurabilmekte zihinsel süreçlerini aktif bir şekilde çalıştırabilmektedir. Alıcı ve ifade edici dil gelişimi de resimli öykü kitapları ile desteklenmektedir Görsel öğrenme, öykü kitaplarında kullanılan resmin kalitesi ile de doğru orantılı olarak gelişebilmektedir.

6-8 yaş işlem öncesi dönemden somut işlemler dönemine geçiş dönemidir. 4+4+4 sisteminin Türkiye'de yürürlüğe girmesiyle çocuklar 6 yaş itibarı ile okuma-yazma sürecine dâhil olmuşlardır. Böylelikle resimli öykü kitaplarını kendileri okumaya başlayacaklarından dolayı öykü kitaplarında resim- metin ilişkisinin önemi daha çok artmaktadır. Çünkü yetişkin olmadan çocuklar öykü kitaplarını okumaya çalışmaktadırlar. Okuyup anlama ve yorumlama bu dönemde daha çok önem kazanmaktadır.

Okunan resimli öykü kitapları, çocuğun konuşma dili ile yazı dili arasındaki farklılıkları ayırt etmesine ve anlamasına yardımcı olmaktadır. Ayrıca, çocuğun çevresinde yer alan zengin uyarıcılar, onun okuma yazmaya karşı isteğinin artmasını sağlamaktadır (Parlakıyıldız ve Yıldızbaş,2004).

Okul öncesi dönemde okuma yazmaya hazırlık çalışmalarında öykü anlatma ve öykü tamamlama çalışmaları önemlidir. Resimli öykü kitapları da bu çalışmalara bir ön

hazırlıktır. 7-8 yaşlarda çocuklar kendilerini ifade etmek için kelimeleri daha çok kullanabilmekte ve düşüncelerini daha rahat ifade edebilmektedirler. Bu dönem için hazırlanan resimli öykü kitaplarında metin daha fazla resim ise daha az kullanılmaktadır.

5.2. Öneriler

Çocuğun hayatı ve çevresini öğrendiği en önemli materyallerden biri çocuk kitaplarıdır. Çocuklara okumayı sevdirmeye ve okuma alışkanlığı kazandırmada çocuk kitaplarının nitelik ve nicelik yönünden yeterli olmalıdır. Nitelikli bir çocuk kitabının hazırlanması ancak çocuk kitabı yazarları, editörleri, yayıncıları ve ressamlarının uyum içinde çalışmaları ve çocuk edebiyatı ile ilgili gelişmeleri yakından takip etmesiyle mümkündür.

Araştırmanın bulguları ve sonuçları doğrultusunda,

Anne-babalara;

- ✓ Anne babaların çocukları için almayı düşündükleri resimli öykü kitaplarını önceden incelemeleri,
- ✓ Öğretmen görüşlerini alarak resimli öykü kitabı almaları,
- ✓ Çocuklarına kitap okuma alışkanlığı kazandırmaları için çocukları ile alışverişe çıkmaları,
- ✓ Öykü kitabını çocukları ile beraber okumaları, çocukların resme bakarak anlatmaları için fırsatlar oluşturmaları önerilmektedir.

Eğitimcilere;

- ✓ Resimlemeyi yapan sanatçı (illüstratör) çocuk dünyasını tanıyarak, çizeceği konuyu iyi araştıran, gözlem yapan, içeriği oluşturan metni, hayal gücünü, imgelemine, yaratıcılığını ve teknik becerisini kullanarak görselleştirebilmeli, kitabın resimlenmesine özen gösterilmeli, resimler kitabın içeriğini kapsayıcı nitelikte hazırlanmalı; çalışmalarını geliştirirken de yayıncı, yazar ve tasarımcı ile eşgüdüm halinde çalışabilir.

- ✓ İllüstratörün evrensellik, erken çocukluk dönemi özelliklerini bilmesi, verilen metnin anlaşılabilirliği, resimlemenin ve içeriğin dikkat çekici ve birbirini destekleyici olması ve baskı özelliklerinin çocuk gerçekliğine göre illüstrasyonlar yapması önerilir.
- ✓ Çocuk kitaplarında, çocuğun ilgisini çekecek, okumayı sevdirecek, okuma alışkanlığı kazandıracak, çocuğun ufkunu genişletecek, merak ve keşfetme duygusunun gelişmesini sağlayacak, yaratıcılığına katkıda bulunacak, bilimsel okuryazarlığını geliştirecek, yeni ve farklı konulara yer verilmeli; değişik boyutlarda ve ilgi çekici tasarımlarda basılabilir.
- ✓ Yeni ve istenilen nitelikte çocuk edebiyatın ürünlerinin oluşması için yayınevleri ve ilgili bakanlıklar tarafından yarışmalar düzenlenip bu yarışmalarda belli temalar öne çıkarılabilir, böylelikle çocukların gelişimleri için gerekli konuların işlenmesi sağlanabilir.
- ✓ Çocuklara yönelik kitap hazırlayan yayınevleri, çocukların yaş, gelişim, ihtiyaç ve beklentilerini dikkate alarak, kitaplarda çocuğu çeşitli yönlerden geliştirecek yayınlar hazırlayabilir.
- ✓ Alan uzmanlarıyla yayınevleri, kitapların seçiminde ve öncelik verilmesi gereken temalar konusunda işbirliği ve iletişimde bulunabilir.
- ✓ Çocuk öykü kitaplarında çocuğun günlük hayatta karşılaştığı cep telefonu, internet, bilgisayar ve tablet gibi teknolojik ürünlerin tanıtımı, kullanımı zarar ve yararlarının anlatımına yönelik konular işlenebilir.
- ✓ Yayınevleri, okul öncesi öğretmenleri ve ebeveynler çocuk edebiyatı ve çocukların gelişimleri konusunda bilinçlendirme çalışmaları (Seminer, okuma gruplar vb.) yapılabilir.
- ✓ Çocuklara kitap okumayı sevdirmek için yayınevleri tarafından, çocuk kitabı yazarlarının yer aldığı kitap tanıtım günleri düzenlenebilir. Bu toplantılarda çocuklara kitapları tanıtan ilgi çekici broşürler dağıtılabilir ve onların ilgililerini çekecek etkinlikler düzenlenebilir.
- ✓ Çocuk edebiyatı ve çocuk yayınları alanında çalışanlara rehberlik yapacak bir uzman heyeti ve bilimsel komisyonlar oluşturulabilir. Bu komisyonlarda, eğitim uzmanı (çocuk gelişimi uzmanı, psikolog, öğretmen vb.) ve resimlerin kalitesi açısından tasarımcı, grafiker-ressam bulunması sağlanabilir.

- ✓ Çocuk kitaplarına yönelik yapılacak araştırmalarda, ülkemiz yazarları tarafından yazılan ve dilimize çevrilmiş olan ocuk kitaplarının içerik, resimleme ve fiziksel özellikleri karşılaştırılabilir. Kitapların benzerlikleri, farklılıkları ve tercih edilebilirlikleri ortaya konulabilir.

Araştırmacılara da;

- ✓ Yıllara göre en çok satış yapan resimli öykü kitaplarının metin resim ilişkisi incelemeleri,
- ✓ eviri kitaplar ile Türk yazar ve ressamlarının hazırladığı resimli öykü kitapları incelenip karşılaştırmaları,
- ✓ Araştırma 0-8 yaş olarak daha geniş bir perspektifte resimli öykü kitapları incelemeleri önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Abacı, O. (2003). Resimli Çocuk Kitapları ve Görsel Algı. Ed. M. Sevinç, *Erken Çocuklukta Gelişim Ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar* (s. 268-272). İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Abacı, O. (2007). *Temel Sanat Eğitimi*. İstanbul: Morpa Yayıncılık.
- Ahmetoğlu, E. (2010). Okul Öncesi Eğitimin Tarihçesi ve Temel İlkeleri. Ed. D. Ekiz, *Okul Öncesi Eğitime Giriş* (s. 9-28). İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Akdoğan, F. (2005). Dil ve Öğrenme. Ed. A. Oktay, & Ö. P. Unutkan, *Okul Öncesi Eğitimde Güncel Konular* (s. 211-228). İstanbul : Morpa Yayıncılık.
- Akın, M. (2014). *Yaratıcı Periler İş Başında*. 10 Haziran 2014 tarihinde <http://yaraticiperi.blogspot.com.tr/2012/09/suluboya-ve-lavi-teknigi-ile-yapilms.html> adresinden alındı
- Akman, Z. (2010). *İlköğretim Türkçe Ders Kitap Kapaklarında Renk Unsurunun Görsel Bütünlük Oluşturmadaki Yeri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Alpay, M. (1991). *Kütüphane: Dünyü Bugüne Bağlayan Köprü*. İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi.
- Alper, T. (2012). *Resimli Kitaplardaki Karakterlerin Duygu Durumlarının İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alpöge, G. (2003). Okul Öncesinde Çocuklara Kitap Okumanın ve Masal anlatmanın Önemi. Ed. M. Sevinç, *Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar* (s. 190-196). İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Alpöge, G. (2001). Çocuğu Kitapla Tanıştırmak. *Çocuk Çocuk Dergisi*, 1(2), 24-26.
- Arnheim, R. (2012). *Görsel Düşünme*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Ateş, M. (2001). *Mitolojiler ve Semboller*. İstanbul: Milenyum Yayınları.
- Bassa, Z. (2013). Çocuk Kitaplarında Resimleme. Ed. M. Gönen, *Çocuk Edebiyatı* (s. 179-224). Ankara: Eğiten Kitap Yayınları.

- Başaran, İ. (1976). *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: Güneş Matbaacılık.
- Becer, E. (2002). *İletişim ve Grafik Tasarım*. Ankara: Dost yayıncılık.
- Bilgin, H. (2011). *5-6 Yaş Çocuklarına Yönelik 1990-2010 Yılları Arasında Basılan Resimli Kitapların Çocuğa Görelik Kavramına Göre İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bostancı, F. (2006). *Çocuk Resmini Konu, Çizgi,Şekil ve Renk Açısından Değerlendirme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bozdağ, F. (2000). *Çocuk Kitaplarında Metin, Dil Ve Resimleme İlişkisi*. Ankara: I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu, Sorunlar ve Çözüm Yolları Kitabı.
- Can, G. (2011). Erken Çocukluk Döneminde Gelişim. Ed. E. Ceyhan, *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim-1* (s. 1-24). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Cianciolo, P. J. (1997). *Picture Books For Children*. USA: American Library Association.<http://books.google.com.tr/books?id=HAyxfSlgkTQC&printsec=frontcover&dq=picture+books> adresinden 19.05.2014 tarihinde erişilmiştir.
- Ciravoğlu, Ö. (1999). *Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Esin Yayınevi.
- Çakmak Güleç, H. ve Geçgel H. (2005). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Çılgın, A. S. (2007). *Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Demircan, C. (2006). TÜBİTAK Çocuk Kitaplığı Dizisindeki Kitapların Dış Yapısal ve İç Yapısal Olarak İncelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 12-27.
- Dereobalı, N. (2009). Okul Öncesinde Eğitim ve Kitle İletişim Araçları. Ed. G. Haktanır, *Okul Öncesi Eğitime Giriş* (s. 269-294). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Dilidüzgün, S. (2003). *Çağdaş Çocuk Yazını*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Dilidüzgün, S. (2003). Çocuk Edebiyatı ve Eğitsel Özellikleri. Ed. M. Sevinç, *Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar* (s. 197-203). İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

- Erşahin, I. U. (2009). *Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Çocuk Edebiyatı Metinlerinin Çağdaş Çocuk Edebiyatı İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi ve Eğitsel Öneriler*. İstanbul : İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Göknıl, C. (1994). Okul Öncesi Edebiyatında Estetik Değerlerin Yeri Nedir? M.R. Şirin içinde, *99 Soruda Çocuk Edebiyatı* (s.147-150). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Gönen, M. (1988). *Anaokuluna Giden Dört-Beş Yaş Çocuklarına Resimli Kitaplarla Yapılan Eğitimin Dil Gelişimine Etkisinin İncelenmesi*.Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Gönen, M. (2014). Türkiye'de Okul Öncesi Çocuk Edebiyatı. [unicef.org.tr: http://panel.unicef.org.tr/vera/app/var/files/t/u/turkiye%E2%80%99de-okul-oncesi-cocuk-edebiyati.pdf](http://panel.unicef.org.tr/vera/app/var/files/t/u/turkiye%E2%80%99de-okul-oncesi-cocuk-edebiyati.pdf) adresinden 25 Mayıs 2014 tarihinde alınmıştır
- Gönen, M., & Veziroğlu, M. (2013). Çocuk Edebiyatının Genel Hedefleri. M. Gönen içinde, *Çocuk Edebiyatı* (s. 1-11). Ankara: Eğiten Kitap Yayınları.
- Gönen, M., Katrancı, M., Uygun, M., & Uçuş, Ş. (2011). İlköğretim Birinci Kademe Öğrencilerine Yönelik Çocuk Kitaplarının, İçerik, Resimleme ve Fiziksel Özellikleri Açısındanİncelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 36(160), 250-265.
- Gönen, M., Uludağ, G., Tanrıbuyurdu, E. F., & Tüfekçi, E. (2014). 0-3 Yaş Çocuklarına Yönelik Resimli Çocuk Kitaplarının Özelliklerinin İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fak. Dergisi (H.U.Journal of Education)*,29(1),126-139.
- Gönen, S. M. (1986). Ülkemizde Okul Öncesi Eğitimin Yeri ve Önemi. *YA-PA 4. Okul Öncesi Eğitimi Ve Yaygınlaştırılması Semineri*. Ankara: Ya-Pa Yayınları.
- Gül, E. D. (2013). Okul Öncesi Çocuklara Okuma Alışkanlığı Kazandırma. M. Gönen içinde, *Çocuk Edebiyatı* (s. 305-314). Ankara: Eğiten Kitap Yayınları.
- Güleç, Ç. H., & Geçgel, H. (2006). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Güleç, Ç. H., & Gönen, S. M. (1997). 1974–1993 Yılları Arasında Türkçe Basılmış Olan Resimli Öykü Kitaplarının Resimlendirilme ve Fiziksel Özellikleri Yönünden İncelenmesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 11(1), 42-53.
- Gürsoy, F., & Özaslan, H. (2013). Çocuk Edebiyatı. Ed. N. Aral, Ü. Deniz, & A. Kan, *Okul Öncesi Öğretmenliği* (s. 317-341). Ankara: Alan Bilgisi Yayınları.

- Gürsoy, Ş. (2008). *Okulöncesi Dönem Çocuklarına Yönelik Masal Kitaplarındaki İllüstrasyonların İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Hasselmann, M. (2011). *Konfliktlösung in Familiensystemen Eine Untersuchung der gängigen Kinderliteratur Inaugural*, Dissertation zur Erlangung des Doktorgrades der Philosophie an der Ludwig, Maximilians. : München Universität.
- House, C. A., & Rule, A. C. (2005). Preschoolers' Ideas of What Makes a Picture Book Illustration Beautiful. *Early Childhood Education Journal*, 32(5), 283–290.
- Huck, C. S., & Kieffer, B. Z. (2003). *Children's Literature In The Elementary School*. McGraw Hill Books.
- İslamoğlu, A. H. (2009). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Karatay, H. (2011). Çocuk Edebiyatı Metinlerinde Bulunması Gereken Özellikler. Ed.T. Şimşek, *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı* (s. 77-125). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Kardaş, C., & Alp, D. (2013). *Çocuk Edebiyatı ve Medya*. Ankara: Eğiten Kitap Yayınları.
- Kartal, H. (2008). *Geçmişten Günümüze Erken Çocukluk Eğitimi Uygulamaları*. Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.
- Kaya, M. (2011). Çocuk edebiyatının İşlevi, Amacı ve Özellikleri. Ed. H. Küçük, *Eğitim-Sen İlköğretim Çocuk Edebiyatı Kitap Kataloğu* (s. 12-14). Ankara: Eğitim Sen Yayınları.
- Kıbrıs, İ. (2010). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Kocabaş, İ. (1999). *Çocuk Kitabı Seçim Kriterleri ve 1997 Yılına Kapsayan Bir Değerlendirme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Konar, E. (2004). *1995-2002 Yılları Arasında Yayımlanan Okulöncesi Hikaye Kitaplarındaki Bazı Kavramların İçerik ve Biçimsel Olarak İncelenmesi*.

- Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Körükçü, Ö. (2012). Okulöncesi Eğitime Yönelik Resimli Çocuk Kitaplarının Bulunması Gereken Temel Özellikler Açısından İncelenmesi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(2), 243-254.
- Kutlu, S. (2011). *Okulöncesi Çocuk Edebiyatı Yapıtlarındaki Resimlerin Çocuğa Göreliğinin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*.Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Mardi, H. (2006). *Çocuk Kitapları Resimlemede Karakter Yaratma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Miller, M. B., & Richardson, M. V. (1995). *Picture Books Are a Student's Best Friend*. (Eric Document Reproduction Service No. ED 382933). <http://www.eric.ed.gov/PDFS/ED382933.pdf> adresinden 25 Mayıs 2014 tarihinde alınmıştır.: University of South Dakota.Vermillion.
- Nespeca, S. M., & Reeve, J. B. (2003). *Picture Books Plus*. USA: American Library.
- Neydim, N. (2013). Çocuk, Öteki, Haklar ve Edebiyat. Ed. N. Tuğ, *Eğitimde Farklılıklara Saygı ve Uygulamaları* (s. 34-38). İstanbul: Türkiye Özel Okullar Birliği Derneği .
- Norton, E. D. (1987). *Through The Eyes of A Child: An Introduction to Children's Literature*. Columbus: Merrill Publishing Co.
- Oğuzkan, A. F. (1994). İyi Bir Çocuk Kitabı Biçimsel Bakımdan Ne Gibi Özellikler Taşımalıdır? Ed. M. R. Şirin, *99 Soruda Çocuk Edebiyatı* (s. 212-214). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Oktay, A. (2002). *Yaşamın Sihirli Yılları*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Öncül, N. (1989). *İllüstrasyon Yöntemleri ve Çocuk Masal Kitaplarında Biçimsel Çözümler (Bir Masal Kitabı Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özbey, Ç. (2006). *Çocuk Gelişiminde Yaşanan Sorunlar*. İstanbul: İnkılap kitabevi.
- Özer, A. (2007). Çocuk Kitaplarındaki Resimlerin ‘Çocuğa Göre’liği”. *II. Ulusal Çocuk*

- ve *Gençlik Edebiyatı Sempozyumu*. AÜ Edebiyat fakültesi Yayınları.
- Özkoyuncu, M. M. (1999). *Bilgisayar Ortamında İllüstrasyon*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öztürk, A. (2010). *Çocuk Edebiyatı ve Okul Öncesi Eğitimde Türkçe Dil Eğitimleri*. Ankara: Eğiten Kitap Yayınları.
- Parlakıyıldız, B. & Yıldızbaş, F. (2004). Okulöncesi Eğitimde Öğretmenlerin Okuma Yazmaya Hazırlık Çalışmalarına Yönelik Uygulamalarının ve Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, İnönü Üniversitesi
- Samur, A. Ö. (2011). *Çocuk Edebiyatı ve Medya*. Ankara: Vize Yayıncılık.
- Sarı, N. (2006). *Çocuk Kitapları İllüstrasyonları Üzerine Bir Araştırma ve Bir Örnekleme. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Sever, S. (2003). *Çocuk ve Edebiyat*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Sever, S. (2010). *Çocuk ve Edebiyat*,. İzmir: Tudem Yayınları.
- Sever, S. (2011). Okulöncesi Dönemdeki Çocuklara Seslenen Kitaplarda Bulunması Gereken Temel Özellikler. Ed. Z. Güneş, *Okulöncesinde Çocuk Edebiyatı* (s. 55-71). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Sezer, H. (2000). *İlköğretimde Resim İş Eğitimi. Modül 10*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Sezer, T., & Yoleri, S. (2011). Okul Öncesi Çocuğunun Temel Özellikleri ve Gereksinimleri. Ed. G. U. Balat, *Okul Öncesi Eğitime Giriş* (s. 43-82). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Stebler, M. Z. (2011). Yaş Gruplarına Göre Çocuk Kitapları. Ed. T. Şimşek, *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı* (s. 126-140). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Stewing, J. W. (1988). *Children and Literature*. Boston: houghton Miffling Co.
- Striker, S. (2005). *Çocuklarda Sanat Eğitimi*. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Sükan, Z. (1983). *Okul Öncesi Etkinlikler*. İstanbul: Milliyet Basımevi.

- Swith, J. T. (2013). *Early Childhood Development (Erken Çocukluk Döneminde Gelişim)*. Çev:Berrin Akman. Ankara: Nobel Yayınları.
- Şahin, G. (2014). Okulöncesi Dönem Çocuk Kitaplarında Görsel Bir Uyarın Olarak Resim. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(3), 1309-1324.
- Şeref, G. (2008). *Okulöncesi Dönem Çocuklarına Yönelik Masal Kitaplarındaki İllüstrasyonların İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Şimşek, T., & Arslan, A. (2011). Çocuk Edebiyatı Tarihi. Ed. T. Şimşek, *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı* (s. 43-66). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Şimşek, T., & Yalçın, F. (2011). Çocuk ve Edebiyat. Ed. T. Şimşek, *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı* (s. 11-41). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Şirin, M. R. (1994). *99 Soruda Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Şirin, M. R. (2007). *Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Taşdelen, V. (2005). Çocuk Edebiyatında Yalınlık İlkesi. *Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, 352-360.
- Tokgöz, İ. (2006). *Okulöncesi Çocuklarına Yönelik Kitapların Dil Gelişimi ve Anlam Bilim Açısından Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Tuna, S. (1997). *İlk Okuma ve Yazma Öğretiminde İllüstrasyon'dan Faydalanma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tümekaya, S. (2008). Dil Gelişimi. Ed. M. E. Deniz, *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim* (s. 28-54). Ankara: Maya Akademi.
- Tür, G., & Turla, A. (1999). *Okul Öncesinde Çocuk, Edebiyat ve Kitap*. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Ural, S. (2013). Okulöncesi Kitaplarının Tanımı. Ed. M. Gönen, *Çocuk Edebiyatı* (s. 33-55). Ankara: Eğiten Kitap Yayınları.

- Veziroğlu, M. (2009). *Resimli Çocuk Kitaplarının M. E. B. Okul Öncesi Eğitim Programı'ndaki Kazanımlara Uygunluğunun İncelenmesi*.Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Vikipedi. (2014). *Vikipedi Özgür Ansiklopedi*. 8 Mayıs 2014 tarihinde <http://tr.wikipedia.org/wiki/Alg%C4%B1> adresinden alındı
- www.edebiyatogretmeni.org. (2014). 10 Mayıs 2014 tarihinde <http://www.edebiyatogretmeni.org/kelimelerin-farkli-anlamlarda-kullanimi/> adresinden alındı
- www.mailce.com.(2014). 17 Mayıs 2014 tarihinde <http://www.mailce.com/kursunkalem-ve-kuru-boya-teknikleri.html> adresinden alındı.
- www.mebdenhaber.com. (2014). 17 Haziran 2014 tarihinde <http://www.mebdenhaber.com/haber/nazan-aydin-erkmen-23-nisan-cocuklara-armagan-sergisi/> den alındı
- www.unutulmussanatlar.com/. (2013). 17 Haziran 2014 tarihinde <http://www.unutulmussanatlar.com/2013/01/resimlerim.html> adresinden alındı
- Yavuzer, H. (1984). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Altın Kitapları Yayınevi.
- Yavuzer, H. (2000). *Eğitim ve Gelişim Özellikleriyle Okul Çağı Çocuğu*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, A. (2014). Mayıs 25, 2014 tarihinde http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/06/13/962846/dosyalar/2013_02/22042209_anlatimbozuklugu.pdf adresinden alındı
- Yurt, S. U. (2011). Çocuk Yayınları. Ed. T. Şimşek, *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı* (s. 67-76). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Yükselen, A. İ. (2013). Yaş Gruplarına Göre Çocuk Kitapları. Ed. M. Gönen, *Çocuk Edebiyatı* (s. 57-75). Ankara: Eğiten Kitap Yayınları.
- Zivtçi, F. (2005). *Türk Ve Alman Çocuklarına Seslenen Kitaplardaki Yetişkin Kahramanların Karakter Çerçeveleri Açısından Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

EKLER

Ek 1: Değerlendirme Kriter Formu

ÖYKÜNÜN METİN ÖZELLİKLERİ

BAŞLIK- KONU		EVET	HAYIR
1	Öykünün başlığı dikkat çekici ve merak uyandırıcı özellik gösteriyor mu?		
2	Öykünün konusu anlaşılır mı?		
3	Öykünün konusu bir sorudan ya da bir fikirden hareket ederek mi oluşturulmuş?		
4	Öyküde işlenen olaylar birbirleriyle ilişkili mi?		
5	Öyküdeki olaylar gerçek dışı öğeler içeriyor mu?		

KAHRAMAN- KARAKTERLER		EVET	HAYIR
1	Karakterlerde cinsiyet ayrımcılığı yapılmış mı?		
2	Karakterlerde ayrımcılık yapılmış mı?		
3	Kahramanın davranış ve kişiliği çocuklara olumlu rol model olma özelliği gösteriyor mu?		
4	Kahramanın yüz ifadesi çocuğa sevimli gelecek bir tiplene mi?		
5	Kahramanın kullandığı sözler çocuklar için olumlu rol model özelliği gösteriyor mu?		
6	Öyküde kahraman olarak insan figürlerine yer verilmiş mi?		
7	Öyküde kahraman olarak hayvan, bitki vb. figürlere yer verilmiş mi?		
8	Öyküde kahraman olarak cansız varlık (araba, güneş, aydede vb.) figürlerine yer verilmiş mi?		
9	Karakterler gerçek dışı (peri, cadı vb.) varlıklar mı?		

İÇERİK		EVET	HAYIR
1	Öyküde evrensel değerler (sevgi, saygı, demokrasi, yardımlaşma vb.) veriliyor mu?		
2	Öykünün kurgusu (yükselme, merak uyandırma, düğüm noktası ve çözülme) var mı?		
3	Öyküde eğlendirici unsurlar bulunuyor mu?		
4	Öyküde öğretici unsurlar bulunuyor mu?		
5	Öykü çocukların yorum yapmasını sağlayacak ipuçları veriyor mu?		
6	Öykü çocuğun yaş seviyesine uygun mu?		
7	Öykü çocuğun gelişimsel dönemine uygun mu?		
8	Öykü çocuğun hayal dünyasını ve yaratıcılığını geliştirici özellikler içeriyor mu?		
9	Öykü çocuklarda merak duygusu uyandıracak özellikler taşıyor mu?		

DİL VE ANLATIM		EVET	HAYIR
1	Öyküde kullanılan dil sade ve çocuğun anlayacağı düzeyde mi?		
2	Öyküde kullanılan cümleler yazım kurallarına uygun mu?		
3	Öyküde kullanılan cümle uzunluğu yaş grubuna uygun mu?		
4	Öyküde uzun ve bağlaçlı bileşik cümleler kullanılmış mı?		
5	Öyküde günlük hayatta kullanılan kelimelere yer verilmiş mi?		
6	Öyküde çocukların kelime hazinelerini geliştirici farklı sözcüklere yer verilmiş mi?		
7	Öyküde mecaz anlatımlara yer verilmiş mi?		
8	Öyküde anlatım bozukluğu var mı?		
9	Öyküde öğrenilmiş bilgiler (rutin işler) tekrar ediliyor mu?		

ÖYKÜNÜN RESİMLEME ÖZELLİKLERİ

RESİMLEME TEKNİĞİ		EVET	HAYIR
1	Öyküde yazar ve çizer aynı kişi mi?		
2	Resimler her iki sayfayı kaplayacak şekilde hazırlanmış mı?		
3	Öykünün resimlenmesi geleneksel tekniklerle (pastel, suluboya, karakalem vb.) yapılmış mı?		
4	Öykünün resimlenmesi çağdaş tekniklerle (fotoğraf, bilgisayar vb.) yapılmış mı?		
5	Resimler gerçekçi betimlemeler yapılmış mı?		
6	Resimler deforme mi?		
7	Resimlerde çizgi-resim tarzı kullanılmış mı?		
8	Resimler iki boyutlu betimleme ile yapılmış mı?		
9	Resimlerde derinlik algısı kullanılmış mı?		
10	Çevre betimlemesi (ya da dekor) ayrıntılı resimlenmiş mi?		
11	Çevre betimlemesi (ya da dekor) çocuğun hayal gücüne bırakılmış mı?		
12	Resim betimlemeleri siyah-beyaz mı?		
13	Resim betimlemeleri renkli mi?		

GÖRSEL ANLATIM		EVET	HAYIR
1	Kapak resmi dikkat çekici ve merak uyandırıcı mı?		
2	Resimlerdeki nesnelerin, varlıkların renkleri gerçek dünyadaki renkleriyle aynı kullanılmış mı?		
3	Resimlerdeki nesnelerin, varlıkların renkleri gerçek dünyadan farklı hayal gücünü harekete geçirici olarak kullanılmış mı?		
4	Renk uyumu kuralından çok renklilik uyumu var mı?		
5	Renk uyumu kuralından benzer renklerin uyumu var mı?		
6	Renk uyumu kuralından tek renk uyumu var mı?		
7	Renk uyumu kuralından tamamlayıcı renk uyumu var mı?		

METİN – RESİM İLİŞKİSİ		EVET	HAYIR
1	Kapak resmi öykünün konusu ile ilişkili mi?		
2	Metni temsil eden resim, metnin bulunduğu sayfada mı?		
3	Resimleme, metnin içeriği ifade ediyor mu?		
4	Resmedilmiş kişilerin özellikleri (saç rengi, boyu, gözlüklü, vb.) metinle uyumlu mu?		
5	Kahramanın yüz ve beden ifadeleri metinde anlatılanları yansıtıyor mu?		
6	Öyküde aktarılmak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumu örtüşüyor mu?		
7	Metinde kullanılan semboller resimde vurgulanmış mı?		
8	Vurgulanmak istenen öğe ve olgu resimlemede kolayca fark ediliyor mu?		
9	Kullanılan zıtlıklar (açık-koyu veya sarı-mor, vb.) resimlemeye hareket ve canlılık kazandırmış mıdır?		
10	Metinde olmayan ancak resimde olan nesneler kullanılmış mı?		
11	Resimde olmayan ancak metinde olan nesneler kullanılmış mı?		

Ek 2: Türk Çizerlerden Resimleme Örnekleri



Şekil 1: Nural Birden



Şekil 2: Sadi Güran



Şekil 3: Saadet Ceylan



Şekil 4: Serap Deliorman



Şekil 5: Sedat Girgin



Şekil 6: Elif Şimşek



Şekil 7: Huban Korman



Şekil 8: Müge Tezgelen



Şekil 9: Banu Taylan



Şekil 10: Süleyman Özkonuk



Şekil 11: Bülent Benli



Şekil 12: Feridun Oral



Şekil 13: Füsun İyicil



Şekil 14: Mustafa Delioğlu



Şekil 15: Sevgi İçigen

EK3: Değerlendirilen Kitap Bilgileri

	KİTAP İSMİ	YILI	YAZAR	RESSAM	YAYINEVİ	SAYFA SAYISI
1	Oyuncu Bulut	2004	Nural Birden	Nural Birden	Kök Yay.	14
2	Aslı Pazarı Bekliyor	2004	Gülçin Alpöge	Huban Korman	Günışığı Kitaplığı	27
3	Tintin Kaplumbağa	2005	Nurefşan Çağlaroğlu	Orhan Akcan	Zambak Yay	16
4	Biz De Varız	2005	Nuray Güneyli	Müge Zeydanlı	SMG Yayıncılık	16
5	Göle Düşen Yıldız	2005	Rana Su Yılmaz	Bora Özen	Esin Yay.	16
6	Mumi Özür Diliyor	2006	Ercan Dinçer	Bülent Benli	Zambak Yay.	16
7	Papu ve Gizemli Yumurta	2006	Banu Karalı	Müge Tezgelen	Beyaz Balina	16
8	Boncuk ile Tomurcuk	2006	Neslihan Koçer	Ahmet Kaya	Morpa	16
9	Şimdi Ben Ne Olacağım?	2006	Alev Önder	Ayşin Eroğlu	Morpa	16
10	Kurdele ve Toto	2006	Ayşe Turla	Asiye Erin	Morpa	16
11	Aynadaki Kız	2007	Nur İçözü	Fusun İyicil	Morpa	16
12	Penguen Badi	2007	Nur Kutlu	Süleyman Özkonuk	Timaş Yay.	32
13	Süslü Kart	2007	Rabia Yıldırım	Osman Turhan	Muştu	16
14	Somon Simsim	2007	Nur Kutlu	Süleyman Özkonuk	Timaş Yay.	31
15	Noktacık	2008	Seza Kutlar Aksoy	Saadet Ceylan	Tudem	34
16	Zizi'nin Düşleri	2008	Özge Deniz Özker	Serap Deliorman	Tudem	26
17	Yavru Ahtapot Olmak Çok Zor	2008	Sara Şahinkanat	Feridun Oral	YKY	26
18	Kocaman Küçük Deniz	2008	Süleyman Bulut	Mustafa Delioğlu	Can Çocuk	26
19	Gülfidan Çiftlikte	2008	Can Göknıl	Can Göknıl	Can Çocuk	32

20	Kuvvetli Rüzgâr	2008	Rabia Yıldırım	Zekiye Akalın	Muştu	16
21	Oruç Tutmayı Seviyorum	2008	Çiğdem Özmen	Ahmet Keskin	Timaş Yay.	32
22	Sevimli Minik Kuş	2008	Oya Abacı	Saadet Ceylan	Morpa	16
23	Kırmızı Elma	2008	Feridun Oral	Feridun Oral	YKY	30
24	Yolculuk	2009	Seza Kutlar Aksoy	Serap Deliorman	Tudem	25
25	İskarpın Amca	2009	Gözde Kayabeyoğlu	Elif Şimşek	Tudem	35
26	Karınca'nın Kardeşi	2009	Z.Suna Dölek	Sedat Girgin	Tudem	31
27	Jüpiter'in Eteği	2009	Faruk Duman	Mustafa Delioğlu	Can Çocuk	28
28	Yürüyen Çınar	2009	Simla Sunay	Sadi Güran	Remzi Kitabevi	26
29	Evliya Çelebi'yle Bir Gün	2009	Mustafa Orakçı	Eren Dedeleroğlu	Timaş Yay.	32
30	Padişahın Ebrusu	2009	Aysel Gürmen	Huban Korman	Günışığı Kitaplığı	43
31	Hırçın Karınca	2009	Emine Tayfur	Mehmet Sevinç	Coşku Yayınları	15
32	Özel Bir Taç	2009	Öznur Kalender	Öznur Kalender	Coşku Yayınları	12
33	Ağaç Dostları	2009	Hikmet Ulusoy	Zeynep Durusu	Çilek Kitaplar	24
34	Kim Korkar Mavi Kurt'tan	2010	Şiirsel Taş	Özlem Keleş	Tudem	30
35	Palyaço Mumi'nin Sarı Benekli Papyonu	2010	Koray Avcı Çakman	Emre Ulaş	Ya-Pa	16
36	Tali Odasını Topluyor	2010	Berri Göncü Işıkoğlu	Gülkan Çizimevi	Nesil Çocuk	16
37	Bu ne Tatlı Şey Böyle Loli	2010	Tülin Koziklioğlu	Banu Taylan	İletişim	28
38	Bir Tanecik Oğlum	2011	Tülin Kozikoğlu	Deniz Üçbaşaran	Mavibulut	30
39	Neşeli Cırcır	2011	Nurdan Damla	Gökalp Çelikiz	Nesil Çocuk	16

40	Sağım Solum Sobe	2012	H. Bektaş, M. C. Cantürk, E.Ü. Şenler	Sevgi İçigen	Erdem Yayınları	16
41	Küçük Ayı ile Ahlat Ağacı	2012	Yalvaç Ural	Feridun Oral	YKY	30
42	Göz Kırpan Yıldız	2012	Nural Birden	Nural Birden	Abm Yayınevi	34
43	Güzel Papatyanın Duası	2012	Kübra Yeşilyurt	Elif Yemenici	Nesil Çocuk	16
44	Canım Peygamberim	2013	M.Şükran Şafak	Süleyman Özkonuk	Muştu Yay.	23
45	Şemsiye Bulut	2013	Nurefşan Çağlaroğlu	Süleyman Özkonuk	Muştu Yay.	16
46	Oyuncak Şehir	2013	Üstün Dökmen	Esin Şahin	Remzi Kitabevi	14
47	Rengini Arayan Pudra	2013	Betül Sayın	Betül Sayın	Günüşiği Kitaplığı	31
48	Boğazın Kedisi	2013	Figen Yaman Coşar	Saadet Ceylan	Erdem Yayınları	23
49	Yalnız Sincap	2013	Sevinç Kuşoğlu	Özlem Keleş	Erdem Çocuk	64
50	Ayda Pişen Ay Çöreği	2013	Sevinç Kuşoğlu	Özlem Keleş	Erdem Çocuk	64